

173. driftsår

ÅRSRAPPORT 2015

INNHold

Nøkkeltall.....	side	2
Styrets beretning.....	side	3-19
Eierstyring og selskapsledelse.....	side	20-35
Erklæring i henhold til verdipapirhandellovens § 5-5....	side	36
Resultatregnskap.....	side	37
Balanse.....	side	38
Endring egenkapital.....	side	39
Kontantstrømoppstilling.....	side	40
Noter til regnskapet.....	side	41-120
Gavetildeling 2014 utbetalt i 2015.....	side	121
Revisjonsberetning.....	side	122-123
Årsberetning fra Kontrollkomitéen.....	side	124

Nøkkeltall - konsern

	2015	2014	2013	2012	2011
Gjennomsnittlig antall utestående egenkapitalbevis	20.731.183	20.731.183	20.731.183	20.731.183	20.731.183
Gjennomsnittlig egenkapital *) (mill. kr.)	2.755,3	2.563,9	2.268,1	1.960,6	1.814,5
Gjennomsnittlig forvaltningskapital (mill. kr.)	34.067,2	33.618,8	30.263,2	28.698,8	26.502,2
1. Egenkapitalrentabilitet (%)	9,29	16,72	12,46	13,38	8,58
2. Resultatnivå I (%)	0,75	1,28	0,93	0,91	0,59
3. Resultatnivå II (%)	1,05	1,66	1,34	1,34	0,86
4. Rentenetto (%)	1,72	1,81	1,87	1,78	1,66
5. Kostnader/inntekter (før tap på utlån/garantier) (%)	44,69	34,72	42,04	43,20	55,95
Kostnader/inntekter ekskl avkastn. på finansielle invest. (%)	42,00	43,21	44,55	48,48	55,77
6. Kostnadseff. personalkostnader (%)	0,49	0,48	0,54	0,57	0,63
7. Kostnadseff. øvrige kostnader (%)	0,31	0,34	0,37	0,39	0,42
8. Kostnadseff. sum driftskostnader (%)	0,85	0,88	0,97	1,02	1,09
9. Egenkapitalandel (%)	8,25	7,60	7,91	6,99	6,55
Vekst i forvaltningskapitalen - siste 12 mnd (%)	-1,42	12,35	4,82	4,00	15,16
Vekst i brutto utlån til kunder - siste 12 mnd (%)	-2,55	11,28	13,80	1,71	13,65
10. Tap i forhold til netto utlån til kunder (%)	0,06	0,09	0,07	0,11	0,09
11. Andel tapsavs. i forhold til brutto utlån til kunder (%)	0,44	0,48	0,54	0,65	0,64
12. Innskuddsdekning (%)	47,04	46,68	48,68	51,81	40,27
Kapitaldekning (%)	20,29	18,17	18,41	15,68	15,77
Kjernekapitaldekning (%)	18,29	15,89	16,47	14,85	14,23
13. Ren kjernekapitaldekning (%)	16,29	13,94	13,23	12,76	12,07
Antall årsverk	226	225	233	224	252
Utbytte (kr.)	3,30	5,00	3,00	3,00	2,00
14. Fortjeneste pr. bevis e/skatt (kr.)	4,79	8,57	5,90	5,69	3,46
15. Eierbrøk (%)	38,79	41,44	43,28	44,98	46,04
16. Bokført egenkapital pr. bevis (kr.)	55,06	54,81	52,29	46,22	42,49
Omløpshastighet (omsatt/utstedt %)	16,02	10,46	21,81	11,69	21,61

Nøkkeltall for 2013 er omarbeidet som følge av at rentebærende balanseposter er inkludert opptjent/påløpt rente.

*) Foreslåtte utbytter inngår ikke i grunnlaget for beregning av gjennomsnittlig egenkapital.

Definisjoner

1. Resultat etter skatt i % av gjennomsnittlig egenkapital
2. Resultat etter skatt i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
3. Resultat før tap på utlån/garantier i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
4. Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
5. Sum driftskostnader i % av netto rente- og kredittprovisjonsinntekter og sum andre driftsinntekter
6. Personalkostnader i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
7. Andre driftskostnader i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
8. Sum driftskostnader i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
9. Egenkapital ekskl. utbytter i % av forvaltningskapitalen
10. Tap i % av netto utlån til kunder ved periodens begynnelse
11. Tapsavsetning utlån i % av brutto utlån til kunder
12. Innskudd fra kunder i % av netto utlån til kunder
13. Netto kjernekapital fratrukket fondsobligasjoner i kjernekapitalen i prosent av beregningsgrunnlaget (risikovektet balanse)
14. Eierandelskapitalens del av bankens resultat etter skatt pr. utestående egenkapitalbevis pr. 31.12.
15. Egenkapitalbeviserne andel av total EK (ekskl. avsetn. årets utbytter) i prosent. (Grunnlag pr. 01.01, tidsvektet ved emisjon)
16. Eierandelskapital dividert på antall egenkapitalbevis. Årets avsetning til utbytte er inkludert i beregningen

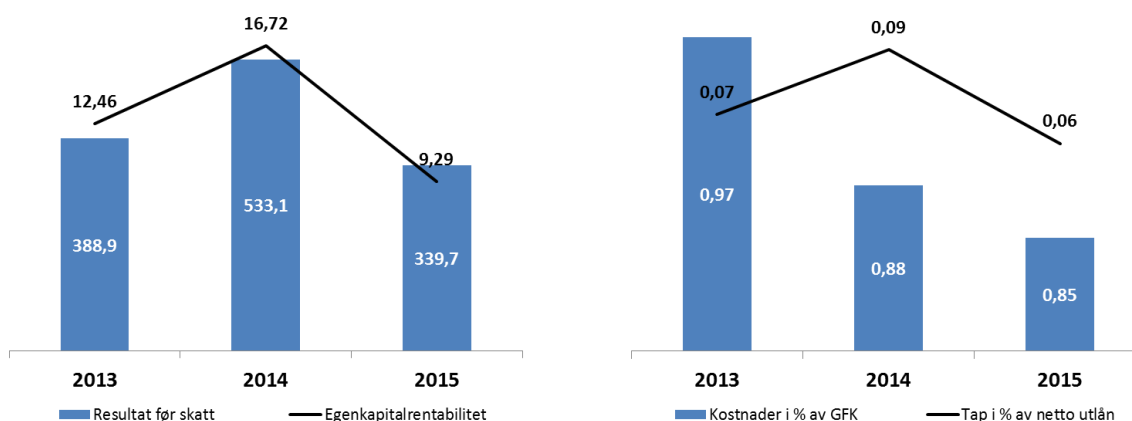
STYRETS ÅRSBERETNING FOR 2015

Ved utgangen av bankens 173. driftsår fremstår Sparebanken Øst som en svært godt kapitalisert sparebank. Konsernets kjernekapital er meget solid og utgjør ved årsslutt 3.192,2 mill. kroner, som tilsvarer en kapitaldekning på 20,29 prosent. Ren kjernekapital per 31.12.15 viser 16,29 prosent og ligger vesentlig over bankens definerte målsetting. Sparebanken Øst har igjennom målrettede tiltak posisjonert seg for å bedre sin konkurransekraft og øke sitt handlingsrom. For 2015 ble konsernets resultat før skatt 339,7 mill. kroner. Resultat etter skatt ble 256,0 mill. kroner som gir en egenkapitalrentabilitet på 9,29 prosent. Resultatet vurderes å være tilfredsstillende sett i lys av bankens kapitaldekning, balansesammensetning og utviklingen i de finansielle markedene. Med bakgrunn i bankens meget solide kapitalsituasjon og tilfredsstillende resultat, er det besluttet å utbetale et kontantutbytte per egenkapitalbevis på 3,30 kroner og et samfunnsutbytte på samfunnskapitalen på 34,2 mill. kroner. Utbyttene er i tråd med vedtatt utbyttepolicy.

VIRKSOMHETEN I 2015

Konsernet oppnådde i 2015 et resultat før skatt på 339,7 mill. kroner mot 533,1 mill. kroner i 2014. Resultatet i 2014 var sterkt preget av salgsgevinsten i Nets Holding AS. Resultatet i 2015 er vesentlig påvirket av negative verdiendringer i bankens likviditetsportefølje som følge av den generelle markedsutviklingen på verdipapirer samt reduserte netto rente- og kredittprovisjonsinntekter som følge av vesentlig økt konkurranse. Konsernet Sparebanken Øst består av morbank og fire 100 prosent eide datterselskap. AS Financiering, etablert i 1930, er en sentral aktør innen bruktbilfinansiering. Sparebanken Øst Eiendom AS med datterselskap eier, forvalter og utvikler eiendom. Sparebanken Øst Boligkreditt AS verdipapiriserer boliglån for banken og oppnår med det lavere finansieringskostnader for konsernet. Øst Prosjekt AS har som formål å overta prosjekter for sikring og realisering av utsatte engasjement i morbanken. Bankens datterselskap har i 2015 vært viktige bidragsytere til konsernets samlede inntjening.

Konsernets egenkapitalavkastning ble i 2015 9,29 prosent og anses tilfredsstillende i lys av betydelig økt egenkapital samt at banken i 2015 ikke har hatt vesentlige engangsgevinster. Banken kan fortsatt vise til meget god kostnadskontroll.

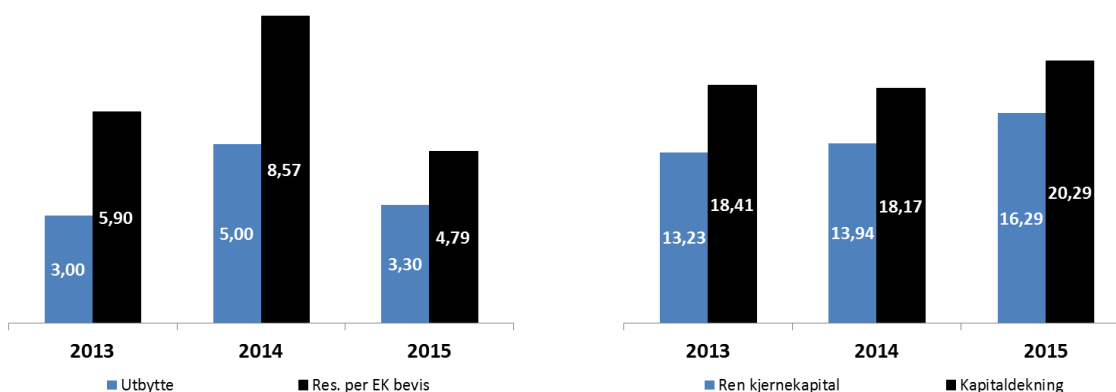
Forvaltningskapitalen ble i 2015 redusert med 497,0 mill. kroner og utgjør 34.509,1 mill. kroner ved utgangen av 2015. Netto utlån til kunder er redusert med 2,5 prosent som et resultat av bankens bevisste strategivalg.

Det er ikke gjennomført forsknings- eller utviklingsaktiviteter i konsernet Sparebanken Øst i 2015.

Konsernet er meget godt kapitalisert med en ren kjernekapitaldekning som utgjør 16,29 prosent per utgangen av 2015 basert på standardmetoden. Tilsvarende for 2014 var 13,94 prosent.

I et år med betydelige svingninger og økt usikkerhet har kredittrisikoen, uttrykt ved vår risikoklassifisering, vist en positiv utvikling. Banken har en høyere andel engasjement med beste risikoklasse ved utgangen av 2015 sammenlignet med utgangen av 2014. En økende andel personkunder bidrar til ytterligere redusert konsentrasjonsrisiko. Misligholdte og tapsutsatte lån er vesentlig redusert. Etterlevelseskontroller utført av intern revisor og av avdeling styring & kontroll viser en gjennomgående tilfredsstillende prosess for vurdering av risikoer, tilfredsstillende utforming av prosesser og rutiner og at etterlevelsen av prosesser og rutiner er god. Det er ikke registrert hendelser i 2015 som har medført fare for vesentlige tap.

Styret foreslår et utbytte på 3,30 kroner per egenkapitalbevis. Fortjeneste per egenkapitalbevis etter skatt for konsern er 4,79 kroner. Bokført egenkapital per bevis per 31.12.15 er 55,06 kroner inklusiv foreslått utbytte. Foreslått utbytte til egenkapitalbeviserne er innenfor vedtatt og kommunisert utbyttepolitikk og utgjør 68,9 prosent av egenkapitalbeviserens andel av konsernets årsresultatet. Det er foreslått avsatt 34,2 mill. kroner i samfunnsutbytte til allmennnyttige formål.

Styret og administrasjonen vil berømme de ansatte for god innsats i 2015.

STRATEGI OG MÅL

Visjon

Sparebanken Øst ønsker å være en ledende sparebank i østlandsområdet.

Forretningsidé

Sparebanken Øst skal være en frittstående, selvstendig og lokalt styrt leverandør av finansielle tjenester som skal sette folk flest og små og mellomstore bedrifter i stand til å utnytte sine økonomiske ressurser på en best mulig måte.

Sparebankidentitet

Sparebanken Øst ønsker å være samfunnsorientert og ha høye etiske krav.

Vi ønsker å være en bidragsyter til verdiskapning og bærekraftig utvikling – spesielt i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen.

Vi ønsker å være utviklingsorientert med lokal forankring.

Vi ønsker å være en solid, langsiktig og troverdig sparebank.

Kjerneverdier

Sparebanken Øst ønsker å etterleve følgende tre kjerneverdier:

- forutsigbar
- folkelig
- fremoverlent

Marked

Bankens hovedkontor ligger i Drammen med forretningsadresse i Hokksund i Øvre Eiker kommune. Det bor 175.000 mennesker i vårt lokalmarked, hvorav 67.000 i Drammen. Næringsutviklingen i kommunene er god og næringslivet går godt. Det er ventet en kraftig befolkningsvekst og økt næringsetablering i regionen. Innenfor en drøy times reiseavstand fra Drammen, har banken et totalt nedslagsfelt på nærmere 2 mill. mennesker som utgjør ca. 40 prosent av Norges befolkning. I dette området ønsker Sparebanken Øst å være en liten aktør samtidig som vi er en stor aktør i Nedre Buskerud. Sparebanken Øst definerer det sentrale østlandsområdet som sitt hovedmarked, banken anser hele landet som marked gjennom nettdistribusjon til personkunder.

Kjernevirksomhet

Sparebanken Øst ønsker å dekke kundenes behov for vanlige finansielle produkter. Våre hovedprodukter er spareprodukter, kredittprodukter og betalingsprodukter.

Organisasjons- og medarbeiderutvikling

Banken vil ha en markedsorientert organisasjon som byr på interessante utfordringer for ansvarsbevisste og kvalifiserte medarbeidere. Vi ønsker å utvikle våre ansatte til å møte fremtidige krav til kompetanse og omstilling, og vi ønsker å fremstå som en attraktiv arbeidsgiver ved å ha et godt arbeidsmiljø og konkurransedyktige betingelser.

Banken er tilsluttet autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere (AFR) og har ved årsskiftet 51 autoriserte finansielle rådgivere. Internskolen i banken legger til rette for nødvendig kompetanseutvikling i tråd med utviklingen i våre rammevilkår og omgivelser for øvrig.

Marked og merkevarestrategi

Sparebanken Øst betjener markedene gjennom en kombinasjon av bankens filialer, nettløsninger og eksterne formidlere. Sparebanken Øst har en tredelt og segmentert markedsmodell basert på en "House of Brands" merkevarestrategi. Modellen gjør banken i stand til å betjene alle typer kunder, både de som ønsker å møte banken ansikt til ansikt og de som ønsker å gjøre det meste av tjenestene selv. Modellen gjør oss i stand til å betjene både dagens og fremtidens bankkunder. Markedsmodellen er under kontinuerlig utvikling for å betjene alle våre kunder på best måte.

DinBANK.no hadde sin oppstart september 2006. Konseptet er etablert som et meget enkelt, effektivt og rimelig bankalternativ for selvbetjeningskunder. DinBANK.no har i all hovedsak gitt lån til kunder med pant i bolig innenfor 75 prosent belåningsgrad. Kundene kommer fra hele Norge, dog med overvekt av kunder i fylkene Oslo, Akershus og Buskerud.

Topprente.no ble etablert i mars 2011 og er et effektivt selvbetjeningskonsept som tilbyr svært konkurransedyktig rente på sparing. Topprente.no har kunder som kommer fra hele landet med overvekt av kunder i fylkene Oslo, Akershus og Buskerud.

Boligkreditt.no ble etablert av Sparebanken Øst Boligkreditt AS i desember 2012 og er et selvbetjeningskonsept som tilbyr boliglån med pant i selveierbolig. Boligkreditt.no tilbyr konkurransedyktige vilkår på boliglån over 2 mill. kroner inntil 75 prosent av eiendommens markedsverdi.

Sparebanken Øst følger også trender innenfor miljø og bærekraftig utvikling og tilpasser vår virksomhet i forhold til utviklingen på dette området. I 2014 etablerte vi derfor to nye produkter: **grønt boliglån** og **grønt billån**.

Overordnede økonomiske mål

Sparebanken Øst skal være en lønnsom bank drevet etter forretningsmessige prinsipper. Styret har fastsatt tre overordnede økonomiske mål for virksomheten:

- Konsernets mål for likviditet er at illikvide eiendeler skal ha en langsiktig finansiering på 105 prosent finansiering over tid
- Konsernets mål for ren kjernekapital er satt til 14,5 prosent fra og med 1. juli 2016
- Konsernets mål for avkastning på egenkapitalen er satt til 10 prosent over tid

Styret mener at bankens vekst best vil kunne oppnås ved organisk vekst og anser vekst over tid som viktig for å sikre at banken når sine mål og bevarer sin uavhengighet. All vekst skal skje med de forutsetninger som settes av bankens tre overordnede økonomiske mål.

REDEGJØRELSE FOR ÅRSREGNSKAPET

REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet er utarbeidet i overensstemmelse med IFRS, International Financial Reporting Standards, godkjent av EU.

Styret bekrefter at forutsetningen for fortsatt drift er til stede og er lagt til grunn ved utarbeidelsen av årsregnskapet.

RESULTAT

Konsernet oppnådde i 2015 et resultat før skatt på 339,7 mill. kroner mot 533,1 mill. kroner i 2014. Resultatet i 2014 var sterkt påvirket av gevinsten ved salg av aksjene i Nets Holding AS. Gevinsten utgjorde 134,7 mill. kroner. I 2015 gir gevinst ved salg av eiendommer positiv engangseffekt på 34,6 mill. kroner. Årets resultat påvirkes negativt av betydelig urealisert negativ verdiendring på bankens likviditetsportefølje samt reduserte netto renteinntekter.

I prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital utgjør resultat før skatt 1,00 prosent mot 1,59 prosent i 2014.

Resultat etter skatt viser et overskudd på 256,0 mill. kroner mot 428,7 mill. kroner i 2014. Dette gir en egenkapitalrentabilitet etter skatt for 2015 på 9,29 prosent mot 16,72 prosent i 2014.

Resultat etter skatt for morbank viser et overskudd på 182,1 mill. kroner i 2015 mot 360,6 mill. kroner i 2014. Morbank har i 2015 mottatt utbytte på 90,0 mill. kroner fra datterselskap. I 2014 mottok morbank utbytte på 60,0 mill. kroner fra datterselskap. På konsernnivå er utbyttene eliminert.

Netto renteinntekter

Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter ble 586,7 mill. kroner i 2015 og viser en reduksjon på 20,2 mill. kroner i forhold til 2014. Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter tilsvarer 1,72 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital for året 2015 mot 1,81 prosent for 2014.

Sikringsfondsavgift er belastet med 11,3 mill. kroner i 2015 mot 10,4 mill. kroner i 2014.

Driftsinntekter

Mottatt utbytte fra egenkapitalinstrumenter utgjør 1,3 mill. kroner mot 7,3 mill. kroner i 2014. Nedgangen gjelder bortfall av utbytte fra Nets Holding AS.

Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester utgjør 79,8 mill. kroner og viser en nedgang på 1,8 mill. kroner sammenliknet med fjoråret. Provisjonsinntektene kommer fra tradisjonelle banktjenester.

Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester utgjør 39,2 mill. kroner og viser en nedgang på 4,5 mill. kroner i forhold til 2014.

Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle eiendeler gir en negativ verdiendring på 42,7 mill. kroner i 2015. Til sammenlikning utgjorde netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle eiendeler en inntektsføring på 160,2 mill. kroner i 2014. I fjor utgjorde gevinst ved salg av aksjer i Nets Holding AS 134,7 mill. kroner og gevinst knyttet til nedsalg i Frende Holding AS utgjorde 11,7 mill. kroner. Verdiendringen vedrørende garantien overfor Eksportfinans ASA viser en kostnadsføring på 5,1 mill. kroner i 2015, mot en inntektsføring på 10,2 mill. kroner i 2014. Ut over dette, ligger årsaken til nedgangen i den generelle marginutgangen som har vært på obligasjoner i likviditetsporteføljen.

Andre driftsinntekter utgjør 61,0 mill. kroner og viser en økning på 20,5 mill. kroner i forhold til 2014. Økningen gjelder i hovedsak gevinst ved salg av eiendommer på til sammen 34,6 mill. kroner. Salgene medfører reduserte leieinntekter.

Driftskostnader

Totale driftskostnader utgjør 289,1 mill. kroner og tilsvarer 0,85 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Til sammenlikning utgjorde totale driftskostnader 296,1 mill. kroner i 2014, tilsvarende 0,88 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

Lønn og generelle administrasjonskostnader utgjør 218,5 mill. kroner i 2015 mot 217,5 mill. kroner i 2014. Antall aktive årsverk i konsernet ved utgangen av 2015 var 226 mot 225 ved utgangen av 2014. Antall aktive årsverk i morbank ved utgangen av 2015 var 196 mot 195 ved utgangen av 2014.

Avskrivninger utgjør 17,9 mill. kroner i 2015 mot 19,8 mill. kroner i 2014.

Andre driftskostnader utgjør 52,7 mill. kroner i 2015 mot 58,8 mill. kroner i 2014.

Tap på utlån og garantier

Konsernets resultatførte tap på utlån og garantier er 18,1 mill. kroner i 2015, mot 23,6 mill. kroner i 2014.

Individuelle nedskrivninger på utlån og garantier til kunder utgjør 81,0 mill. kroner ved utgangen av 2015 og viser en nedgang på 13,3 mill. kroner siden forrige årsskifte. Nedgangen er konstatering av tidligere nedskrivninger.

Nedskrivninger på grupper av utlån til kunder utgjør 43,4 mill. kroner ved utgangen av 2015, og er uendret siden forrige årsskifte.

Brutto misligholdte og tapsutsatte engasjementer utgjør 242,9 mill. kroner ved utgangen av 2015 mot 423,8 mill. kroner ved utgangen av 2014. Netto misligholdte og tapsutsatte engasjementer utgjør 161,9 mill. kroner og viser en reduksjon på 167,6 mill. kroner i forhold til utgangen av 2014. Nedgangen i misligholdte og tapsutsatte engasjement er et resultat av iverksatte tiltak for risikoreduksjon i utlånsporteføljen.

Disponering av årsoverskuddet

Styret foreslår at årsoverskuddet i morbank blir disponert som vist nedenfor. Utbytte er foreslått med kr 3,30 per egenkapitalbevis, og avsetning til samfunnsutbytte er foreslått med totalt 34,2 mill. kroner. Foreslått utbytte til egenkapitalbevisiere og samfunnskapitalen utgjør 40,08 prosent av overskuddet til konsernet. Beregnet på basis av overskuddet i morbank utgjør samlet utbytte 56,34 prosent. For regler om utdeling av utbytte vises det til lov om finansieringsvirksomhet § 10-6, herunder særlig 3. og 4. ledd.

(Tall i mill. kroner)	2015
Utbytte egenkapitalbevis	68,4
Samfunnsutbytte	34,2
Overført til utjevningsfond	2,2
Overført til grunnfond	77,3
Årsoverskudd	182,1

Utjevningsfondet (eksklusiv utbytte) utgjør nå 272,8 mill. kroner som tilsvarer kr 13,16 per egenkapitalbevis.

BALANSE

Forvaltningskapitalen er redusert med 497,0 mill. kroner siden forrige årsskifte og utgjør 34.509,1 mill. kroner ved utgangen av 2015.

Kontanter og fordringer på sentralbanker er redusert med 103,5 mill. kroner siden forrige årsskifte og utgjør 378,0 mill. kroner per 31.12.15.

Netto utlån til kredittinstitusjoner har økt med 0,6 mill. kroner siden forrige årsskifte og utgjør 8,1 mill. kroner per 31.12.15. Utlån til kredittinstitusjoner er i sin helhet interbanklån i Norge.

Netto utlån til kunder utgjør 27.975,8 mill. kroner og viser en nedgang på 722,0 mill. kroner siste 12 måneder, tilsvarende 2,5 prosent. Netto utlån til personkunder er redusert med 2,6 prosent, mens netto utlån til næringskunder er redusert med 2,0 prosent.

Brutto utlån til personkunder utgjør 85,6 prosent av totale utlån til kunder, som er samme andel som ved utgangen av 2014.

Beholdningen av sertifikater og obligasjoner viser en økning på 650,4 mill. kroner siden forrige årsskifte og utgjør 4.760,2 mill. kroner ved utgangen av 2015. Beholdningen består i sin helhet av likviditetsportefølje og utgjør pålydende 4.737,3 mill. kroner.

Bankens aksjer i Frende Holding AS og Eksportfinans ASA er klassifisert som "tilgjengelig for salg". Aksjene i Frende Holding AS er ved utgangen av 2015 verdsatt til 210,0 mill. kroner. Økningen fra 2014 reflekterer en andel av verdiskapningen i selskapet som tilfaller Sparebanken Øst. Beholdning av aksjer i Eksportfinans ASA er ved utgangen av 2015 verdsatt til 200,0 mill. kroner. Reduksjonen fra 2014 reflekterer selskapets resultat per 3. kvartal 2015.

I november i fjor offentliggjorde Visa Inc. (USA) avtale om å kjøpe samtlige aksjer i Visa Europe Ltd. Sparebanken Øst har eierinteresse i Visa Europe Ltd indirekte gjennom medlemskap i Visa Norge. Bankens beste estimat bygger på den oppdaterte verdsettelsen av eierandelene i Visa Europe Ltd ved utgangen av året. Verdien av andelen i Visa Norge er satt til 17,4 mill. kroner. Eierandelen er klassifisert som «tilgjengelig for salg» og verdiendringen er regnskapsført i totalresultatet (egenkapital). Avtalen avhenger av godkjenning av flere konkurransemyndigheter og verdøkningen i totalresultatet vil på realisasjonstidspunktet bli regnskapsført som gevinst i det ordinære resultatregnskapet.

Innskudd fra kunder utgjør 13.159,3 mill. kroner per 31.12.15 og viser en nedgang de siste 12 måneder på 237,7 mill. kroner, tilsvarende 1,8 prosent. Innskuddsdekningen ved utgangen av 2015 var 47,04 prosent mot 46,68 prosent ved utgangen av 2014.

Innskuddsdekningen i morbank ved utgangen av 2015 var 74,39 prosent mot 70,68 prosent ved utgangen av 2014.

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer utgjør 17.205,3 mill. kroner og viser en nedgang på 344,6 mill. kroner siden forrige årsskifte.

Andre langsiktige låneopptak utgjør 150,3 mill. kroner ved utgangen av 2015 og viser en reduksjon på 60,2 mill. kroner siden forrige årsskifte.

Kortsiktige innlån (definert som innlån med gjenstående løpetid under 1 år) utgjør 2.725,0 mill. kroner per 31.12.15.

DATTERSELSKAP

Sparebanken Øst Boligkreditt AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst. Selskapet ble stiftet 14.04.09 og har til formål å yte eller erverve bolighypoteklån, eiendomshypoteklån, lån sikret ved pant i andre realregistrerte formuesgoder eller offentlig lån og å finansiere utlånsvirksomheten hovedsakelig ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett. Belåningsgraden i sikkerhetsmassen (LTV) ved utgangen av 2015 var 45,8 prosent. Til sammenlikning var tilsvarende tall 46,3 prosent ved utgangen av 2014.

Selskapets forvaltningskapital var 9.254,9 mill. kroner ved utgangen av 2015 og består i all hovedsak av 1. prioritets pantelån i bolig, og er finansiert gjennom obligasjoner med fortrinnsrett og trekkrettighet fra morselskapet. Selskapets innskutte egenkapital er 650,0 mill. kroner, hvorav 319,8 mill. kroner er aksjekapital og 330,2 mill. kroner er overkurs. Resultat etter skatt viser et overskudd på 80,5 mill. kroner i 2015 mot 87,6 mill. kroner i 2014. Selskapet har ingen ansatte, men leier tjenester av Sparebanken Øst. Obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av Sparebanken Øst Boligkreditt AS har siden 1. kvartal 2011 blitt ratet AAA av Moody's.

AS Finansiering er et heleid finansieringsselskap av Sparebanken Øst. Hovedproduktet er gjeldsbrevfinansiering av bruktbil. Selskapet oppnådde et overskudd etter skatt på 39,7 mill. kroner mot 32,5 mill. kroner i 2014. Forvaltningskapitalen utgjør 1.692,6 mill. kroner. Ved utgangen av 2015 har selskapet 25 årsverk.

Sparebanken Øst Eiendom AS har som hovedformål å drive vanlig eiendomsdrift ved kjøp og salg, utleie og utvikling av fast eiendom samt kjøp og salg av løsøre innenfor ulike forretningsområder. Driftsinntekter utgjorde 63,4 mill. kroner i 2015 mot 44,0 mill. kroner i 2014. Økningen skyldes gevinst ved salg av eiendom i 2015. Resultat etter skatt viser et overskudd på 39,2 mill. kroner i 2015, mot 7,0 mill. kroner i 2014. Selskapet har 6 ansatte. Aksjekapitalen er 35,1 mill. kroner.

Øst Prosjekt AS har som hovedformål å overta prosjekter og drive industri- og handelsvirksomhet til sikring og realisering av utsatte engasjement i morbanken. Selskapet har ingen ansatte og aksjekapitalen utgjør 12,0 mill. kroner. Resultat etter skatt viser et overskudd på 0,7 mill. kroner i 2015 mot et underskudd på 0,1 mill. kroner i 2014.

SAMFUNNSANSVAR

Banken har nedfelt i sin strategi at Sparebanken Øst ønsker å være samfunnsorientert og ha høye etiske krav. I dette ligger at banken har et ansvar i samfunnet utover å skape bedriftsøkonomiske overskudd. Det skal stilles høye etiske krav, ikke bare til bankens ansatte, men også i forhold til kunder, leverandører og andre interessenter. Banken har fastsatt etiske regler for ansatte og tillitsvalgte i banken og dens datterselskap. Disse reglene gir anvisning for korrekt opptreden i forhold til kunder, myndigheter, leverandører, konkurrenter og kolleger. Regelverket ligger lett tilgjengelig på bankens intranettsider og er gjenstand for årlig gjennomgang med de ansatte.

Menneskerettigheter

Grunnleggende menneskerettigheter ligger til grunn for og er regulert gjennom lovverket i Norge. Dette omfatter blant annet forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn og forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Ut over den generelle kontroll av etterlevelse av lover og regler har banken ikke iverksatt spesielle tiltak på dette området.

Arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold

Arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold for bankens ansatte er sikret gjennom sentrale og lokale avtaler med ansattes organisasjoner, som er gjenstand for årlige forhandlinger, og gjennom lover og regelverk for øvrig.

I våre innkjøpsrutiner er det fastlagt at banken gjennom sin innflytelse som kunde skal påvirke til at våre leverandører formidler etisk forsvarlige produkter og tjenester til oss. Dette følges blant annet opp med en løpende kontroll av lønns- og arbeidsbetingelser i forhold til underleverandører.

Det er igangsatt en ordning hvor bankens leverandører av varer og tjenester gjennom et egenerklæringsskjema skal avgi en bekreftelse på at de ikke medvirker til brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter, miljø-ødeleggelser eller korrupsjon.

Det ytre miljøet

Banken benytter fjernvarme der dette er mulig og ellers elektrisk oppvarming i bankens bygg. Dette gjør at bankens bygg i svært begrenset grad forurensar det ytre miljøet. Banken vurderer p.t. ikke ytterligere tiltak på dette området. Bankens innsatsfaktorer og produkter har i begrenset grad påvirkning på det ytre miljø.

Bekjempelse av korrupsjon

De etiske reglene innbefatter et aktsomhetskrav i forhold til mistenkelige disposisjoner fra kundenes side. Gjennom våre tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering, følger vi opp alle mistenkelige transaksjoner som også omfatter mulige korrupsjonsutbetalinger. Uavklarte transaksjoner rapporteres videre til Økokrim. Hvitvaskingsregelverket innebærer strenge regler for identifikasjon og legitimasjon av kunder. Det er etablert omfattende internkontroller for etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Banken har nulltoleranse for brudd på hvitvaskingsregelverket. Omfanget av internkontrollene vil bli holdt på et høyt nivå også fremover.

Sett på bakgrunn av at banken kun opererer nasjonalt og med kunder som i det alt vesentlige gjør det samme, anses dette som tilfredsstillende tiltak i forhold til oppfølging av menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold og bekjempelse av korrupsjon.

RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

I henhold til finansieringsvirksomhetslovens § 2-9, fra 01.01.16 finansforetaksloven § 13-5(1), skal banken organiseres og drives på en forsvarlig måte. Dette innebærer blant annet klar organisasjonsstruktur, klar ansvarsdeling, klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger, hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risikoer banken er eller kan bli eksponert for.

Det endelige ansvaret for risikostyring og internkontroll tilligger bankens styre og ledelse. Styret vedtar den overordnede risikostrategien og godkjenner prinsipper for oppfølging, kontroll og risikorammer. Administrasjonen rapporterer regelmessig til styret alle vesentlige risikoer, herunder faktisk risikonivå mot fastsatte rammer. Videre avgis årlig en rapport på internkontrollen inklusiv bekreftelse på gjennomført internkontroll samt en samlet årlig risikovurdering.

Risikostyringen skal støtte opp under bankens utvikling og måloppnåelse og skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig forretningsdrift. Dette skal oppnås gjennom en risikoprofil som skal kjennetegnes ved en sterk risikokultur og en høy bevissthet om risikostyring. Risikotoleransen er kvantifisert innenfor de enkelte risikoområder. Banken skal ha en tilstrekkelig kapital ut fra valgt

risikoprofil. Prosessen for risikostyring og internkontroll i banken er nærmere beskrevet i avsnittet "Risikostyring og kontroll" i dokumentet "Eierstyring og selskapsledelse i Sparebanken Øst" i denne årsrapport.

RISIKO- OG KAPITALFORHOLD

Kredittrisiko

Sparebanken Øst har utarbeidet en kredittstrategi som omhandler ulike typer kredittrisiko knyttet til utlån, kreditter og garantier ytet til kunder innenfor person- og bedriftsmarkedet, samt motpartsrisiko for verdipapirer.

Kredittstrategien skal bidra til å sikre at bankens aktiviteter innenfor kredittområdet er i tråd med de rammebetingelser og retningslinjer som følger av bankens overordnede forretningsidé og strategiske planer, herunder at aktivitetene er forsvarlige i forhold til bankens evne og vilje til å bære risiko. Strategien skal sikre at bankens håndtering av kredittrisiko skjer i samsvar med de krav som følger av lover, forskrifter, rundskriv fra myndighetene og andre regulatoriske forhold. Gjennom dette skal kvaliteten og sammensetningen av den etablerte kredittporteføljen bidra til lønnsomhet på kort og lang sikt.

Bankens kredittvurderingsprinsipper er definert i person- og bedriftsmarkedets kreditthåndbøker samt i bankens etablerte instruksverk.

Innenfor person- og bedriftsmarkedet står betjeningsevne og betjeningsvilje sentralt i kredittvurderingene. Måling og oppfølging av risiko knyttet til låneengasjement skjer gjennom risikoklassifisering av kunder. Risikoklassifiseringen er etablert som en integrert del av kredittprosessen ved etablering og fornyelse av engasjementer.

Utviklingen i kredittrisiko følges løpende gjennom kvartalsvise rapporter til ledelsen og bankens styre.

Bankens geografiske nedslagsfelt gir både person- og bedriftsavdelingene et stort markedsområde med fleksibilitet med hensyn til kunder og markeder. For å ivareta kvaliteten i kredittvurderingene i en filialbasert organisasjonsstruktur er alle bevilgningsfullmakter innenfor personmarkedet etablert i en sentral kredittavdeling. Innenfor bedriftsmarkedet foreligger det størrelsesmessig kun lave lokale fullmakter i linjen. Alle saker, ut over de etablerte linjefullmaktene, blir behandlet i en sentral kredittavdeling. Bankens utlånsportefølje til personkunder og bedrifter fordeler seg geografisk i hovedsak til det sentrale østlandsområdet. Lokalmarkedet definert som kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen står for ca. 32 prosent av konsernets utlånsportefølje, mens porteføljen knyttet til de nærliggende områdene/fylker der banken er lokalisert med kontorer står for ca. 60 prosent. Porteføljen for øvrig er spredt, og har for en stor del sammenheng med bankens internett-konsepter. Lav andel utlån til bedrifter bidrar til lav bransjemessig konsentrasjonsrisiko. Utlånsvirksomheten innenfor bedriftsmarkedet anses ikke å være spesielt rettet mot enkeltbedrifter (hjørnestensbedrifter) eller ensidig økonomisk utvikling i regionen. Banken har tilnærmet ingen direkte eksponering mot olje- eller oljeservicevirksomhet. Eksponering mot næringseiendom har over tid utgjort en relativt stor andel av bedriftsporteføljen, men målt som andel av samlet utlånsportefølje i konsernet utgjør denne eksponering en begrenset andel av bankens totale utlånsportefølje. Banken har i 2015 opplevd at det har vært sterk konkurranse knyttet til langsiktig finansiering av næringseiendom og finansiering av utviklingsprosjekter (bolig og næring).

Lån og kreditter til personmarkedet består i all hovedsak av engasjementer knyttet opp mot pant i fast eiendom innenfor betryggende belåningsgrader. Banken har en lav eksponering knyttet til lån/kreditter uten tilhørende sikkerhet.

Plassering i rentebærende verdipapirer for likviditetsformål er knyttet til finansstrategien som er vedtatt av styret. Vedtatt strategi konkretiserer risikotoleranse, allokering til aktivaklasser, rammer og fullmakter. Videre skal en vesentlig del av porteføljen være egnet som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank. Ved plassering av midler i sertifikater og obligasjoner, vurderes risiko ut fra papirenes likviditet, utsteders rating og andre motpartsspesifikke forhold. Rentebærende verdipapirer regnskapsføres i all hovedsak til markedsverdi slik at endringer i risiko løpende reflekteres i regnskapet. Sett bort fra urealiserte verdiendringer, har det ikke forekommet kredittap i verdipapirporteføljen i 2015.

Markedsrisiko

Renterisikoen holdes innenfor fastsatte rammer og er begrenset ved at eiendeler og gjeld har flytende rente eller er byttet til flytende rente. Kredittspreadrisiko, eller risiko for endringer i margin på rentebærende verdipapirer, styres slik at tapet ved en endring i kredittspread ikke skal overstige fastsatt ramme. Valutarisiko reduseres ved inngåelse av terminforretninger eller basis-swapper og holdes innenfor fastsatt ramme. Eksponering mot egenkapitalinstrumenter utover bankens datterselskap og strategiske investeringer er begrenset.

Likviditetsrisiko

Banken har en konservativ holdning til likviditetsrisiko, der langsiktighet og proaktivitet i forhold til fremtidige forfall er grunnleggende faktorer. Banken har rammer som sikrer at myndighetenes krav til likviditetsbuffer (LCR) og langsiktighet i finansieringen (Likviditetsindikator 1) overholdes. Bankens likviditetsprognose viser per utgangen av 2015 tilstrekkelig likviditet for en periode på over 12 måneders drift. Innskudd er en viktig kilde til finansiering for bankene. Etter finanskrisen har vi sett økt konkurranse om innskuddene. Tilpasninger i produktutvalget for våre kunder har medført økt tilgang av innskudd. Topprente.no har i særlig grad bidratt til å løfte bankens innskuddsdekning som har vært stabil i 2015.

Sparebanken Øst Boligkreditt AS er en integrert del av konsernets finansieringsstruktur som gir mulighet til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Dette styrker konsernets finansieringssituasjon.

Det norske obligasjonsmarkedet er den viktigste kilden til funding for konsernet. Markedet for obligasjoner med fortrinnsrett har etterhvert blitt en sentral del av det norske verdipapirmarkedet. Obligasjoner med fortrinnsrett gir investorene sikkerhet i form av fortrinnsrett til boliglån med lav risiko. Markedet er attraktivt for norske institusjonelle investorer tatt i betraktning at utbudet av norsk statsgjeld er lavt, men også utenlandske aktører investerer i slike obligasjoner. Gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett sikres konsernet tilgang på fremmedkapital, gjerne med noe lengre løpetid enn senior usikrede obligasjonslån. Det vektlegges derfor å legge til rette for utstedelser av obligasjoner med fortrinnsrett.

Operasjonell risiko

Styring og kontroll av operasjonell risiko utøves gjennom årlige gjennomganger av nøkkelprosesser og etablerte internkontroller med halvårlige bekreftelser på gjennomført internkontroll fra lederne. Registrerte hendelser, oppfølgingspunkter etter gjennomførte internrevisjonsprosjekter og etterlevelseskontroller samt vurdert risiko i forhold til fastsatte risikorammer og mål rapporteres kvartalsvis til styret. Konsernet har ikke registrert vesentlige tap som følge av svikt i interne prosesser, systemer, menneskelig svikt eller uforutsette hendelser i 2015.

Vurdering av samlet risiko og kapitalbehov

Bankens styre vurderer behovet for egenkapital basert på en samlet risikovurdering gjennom ICAAP. Vurderingene gjennomføres på selskaps- og konsernnivå og er fremoverskuende. Konsernets mål for ansvarlig kapital settes til et nivå som muliggjør vekst og planer om vekst i utlån og andre aktiva. For øvrig legges betydelig vekt på at forsvarlig styring av forretningsmessig drift opprettholdes slik at konsernet kan oppnå gode resultater og gi tilfredsstillende avkastning på investert kapital. Dette gjør at banken vil være attraktiv for investorer og bidra til å sikre konsernet tilgang til kapital ved behov for å styrke egenkapitalen. Banken har per i dag ikke planer om å emittere ny egenkapital.

Netto ansvarlig kapital utgjorde 3.541,7 mill. kroner ved utgangen av 2015, hvorav konsernets kjernekapital utgjorde 3.192,2 mill. kroner. Med et beregningsgrunnlag på 17.452,6 mill. kroner tilsvarer dette en kapitaldekning på 20,29 prosent hvorav kjernekapitaldekningen utgjør 18,29 prosent. Ren kjernekapitaldekning utgjør 16,29 prosent. Banken benytter standardmetoden ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital for kredittrisiko.

RATING

Sparebanken Øst sin rating ble 11. mai 2015 oppgradert fra Baa1 til A3 (stabil). Denne endringen kom i forbindelse med at Moody's Investor Service offentliggjorde ratingendringer som følge av ny ratingmetodikk for banker.

MAKROØKONOMISK UTVIKLING

Global vekst ble også i 2015 preget av store forskjeller. USA har hatt økt vekst og bedring i arbeidsmarkedet drevet av privat forbruk, og styringsrenten ble i desember hevet til over null for første gang på syv år. Dollar har styrket seg betraktelig mot norske kroner og Euro. Eurosonen har stabil og lav vekst, lave investeringer og meget lav prisvekst. ECB fortsetter den massive likviditetstilførselen for å stimulere til vekst og hindre deflasjon. Kina og de andre vekstøkonomiene er fortsatt de viktigste bidragsyterne til vekst, selv med lavere investeringstakt. Det er stor oppmerksomhet mot Kina, som i 2015 har hatt store utfordringer med aksjekollaps, høy kredittvekst i industrien og overinvestering i boligmarkedet. Russland er i resesjon etter oljeprisfall og sanksjoner.

Norsk fastlandsøkonomi har i 2015 hatt en BNP-vekst rundt 1,3 prosent, betydelig lavere enn tidligere år, hvor vi så meget høy vekst drevet av rekordhøye oljeinvesteringer. Ubalanse mellom produksjon og etterspørsel i oljemarkedet har ført til at oljeprisen målt i dollar har falt med 75 prosent fra juli 2014 da prisfallet startet. Oljesektoren utgjorde i 2014 en femtedel av BNP, halvparten av eksporten og en tredjedel av totale investeringer og statens inntekter. Prisfallet har derfor en betydelig innvirkning på norsk økonomi. Aktiviteten både på norsk sokkel og i leverandørindustrien påvirkes, og kronens verdi er betydelig svekket, både på grunn av oljeprisfallet og senket styringsrente. For tradisjonell eksportindustri vil kronefallet og lavere oljepris i utlandet kunne føre til økt aktivitet.

Inflasjonen påvirkes også av kronekursen, og har økt til rundt Norges Banks mål. Det forventes lavere lønnsvekst enn på flere tiår, fortsatt høy sparing og lavere konsumvekst i husholdningene. Norges Bank sier at de nå kan se effektene av oljeprisfallet forplante seg til andre regioner og næringer enn de direkte oljerelaterte. Arbeidsledigheten har økt betydelig gjennom året, og forventes å stige ytterligere neste år. Selv om arbeidsledigheten ved årsskiftet er lav på Østlandet, vil vi kunne få sekundære effekter i tjenesteyting knyttet til oljesektoren, og dette kan forplante seg til resten av økonomien.

Boligprisene har etter sterk økning i 2014 stabilisert seg noe i annet halvår 2015. Årsveksten ble på 5 prosent på landsbasis, men det er store regionale forskjeller. Årsveksten var 9,5 prosent i Oslo og 7,4 prosent i Drammen, mens Stavanger så en nedgang på hele 5,3 prosent. Gjennom 2015 økte utlån til husholdningene med 6,2 prosent, på samme nivå som i fjor. Kredittveksten til bedrifter utgjorde 3,2 prosent, noe redusert. Det oppleves at konkurransen i kredittmarkedet har avtatt noe i siste halvår, med stabile marginer i boliglånsmarkedet som resultat. I næringsmarkedet har man sett noe økning i marginene i siste periode med bakgrunn i økt risiko. Rentenivået forventes å ligge lavt lenge, og det er en klar forventning om ytterligere senkning av styringsrenten fra Norges Bank gjennom 2016.

MEDARBEIDERE, LEDERE OG STYRET

Ved utgangen av 2015 hadde konsernet 237 ansatte tilsvarende 226 årsverk. Antall årsverk i morbank utgjør 196 per 31.12.15. Gjennomsnittsalderen i morbank er 48 år. Andelen kvinnelige ansatte var 64 prosent. Kvinneandelen i lederstillinger har gått noe opp i 2015 i forhold til 2014 og utgjør 36 prosent ved årsskiftet. Gjennomsnittsalderen i lederstillinger er 46,21 år. Banken ser det som positivt at lederstillinger kan rekrutteres internt. Alle ansatte i banken gis de samme muligheter når det gjelder avansement, personlig og faglig utvikling. Bankens overordnede strategi innehar mål for organisasjons- og medarbeiderutvikling og stadfester at det skal arbeides for likestilling på alle områder i banken. Sentrale og lokale avtaler med ansattes organisasjoner, samt øvrige lover og regler sikrer likestilling. Det er oppnevnt egen funksjon som likestillingskontakt i banken i regi av ansattes organisasjon. Pål Strand er selskapets administrerende direktør. Han har lang erfaring fra ulike fag- og lederroller i banken og har sittet i bankens toppledergruppe siden 2003. Toppledergruppen har i 2015 bestått av følgende 6 personer:

Pål Strand, f. 1965

adm. direktør

Ansatt i banken siden 1984

Kjell Engen, f. 1969

viseadm. direktør/CFO

Ansatt i banken siden 2003

Per Øyvind Mørk, f. 1965

direktør marked og kommunikasjon

Ansatt i banken siden 2011

Jan-Roger Vrabel, f. 1971

direktør personmarked og bedriftsmarked

Ansatt i banken siden 2011

Lars-Runar Groven, f. 1966

direktør kreditt

Ansatt i banken siden 1992

Arnljot Lien, f. 1965

IT sjef og Forretningsstøtte

Ansatt i banken siden 2001

Av bankens 8 valgte styremedlemmer er 4 kvinner. Styreleder er kvinne. Styret besto i 2015 av: Jorund Rønning Indrelid (leder), Knut Smedsrud (nestleder), Morten A. Yttreide, Elly Therese Thoresen, Sverre Nedberg, Hanne Margrete Lenes Solem, Øivind Andersson, Inger Helen Pettersen (ansatt), Sissel Album Fjeld (møtende vara fra de ansatte).

Jorund Rønning Indrelid, f. 1959

daglig leder

Styremedlem siden 2001

Nestleder fra 2003, leder fra 2009

Tidligere varamedlem til styret og

kontrollkomiteen

Knut Smedsrud, f. 1960

direktør

Styremedlem siden 2009

Nestleder til styret siden 2009

Tidligere varamedlem til styret

Elly Therese Thoresen, f. 1957
prosjektleder
Styremedlem siden 2012
Tidligere forstanderskapsmedlem

Sverre Nedberg, f. 1956
siviløkonom
Styremedlem siden 2006
Tidligere forstanderskapsmedlem

Morten Andre Yttreide, f. 1967
daglig leder
Styremedlem siden 2012
Tidligere varamedlem til styret

Hanne Margrete Lenes Solem, f. 1966
konserncontroller
Styremedlem siden 2010
Tidligere varamedlem til styret

Øivind Andersson, f. 1956
Statsaut.revisor
Styremedlem siden 2015
Tidligere varamedlem i forstanderskapet og leder av bankens kontrollkomité

Inger Helen Pettersen, f. 1953
hovedtillitsvalgt
Ansattes styrerepresentant siden 2013
Tidligere møtende varamedlem til styret samt styremedlem også i perioden 1999-2011

Styremedlemmenes deltakelse på styremøter i 2015:

Jorund Rønning Indrelid	12 av 14 møter
Knut Smedsrud	11 "
Sverre Nedberg	14 "
Elly Therese Thoresen	14 "
Hanne Margrete Lenes Solem	13 "
Morten André Yttreide	14 "
Roar Norheim Larsen	4 av 4 møter (gikk ut av styret 26.03.2015)
Øivind Andersson	7 av 10 møter (gikk inn i styret 26.03.2015)
Ansattes representant	
Inger Helen Pettersen	13 av 14 møter
Ansattes møtende vararepresentant	
Sissel Album Fjeld	12 av 14 møter

HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

Banken ivaretar myndighetenes pålagte helse-, miljø- og sikkerhetskrav på en systematisk måte gjennom blant annet fastsatte instruksjoner og nært samarbeid med bedriftshelsetjenesten.

Ettervern i forbindelse med ran inngår som en del av bankens totale HMS-arbeid og ivaretas av en særskilt ettervernsgruppe bestående av personalkonsulent, sikkerhetssjef, hovedverneombud og representanter for bedriftshelsetjenesten. Banken ble i 2015 ikke utsatt for ran. Det er registrert 2 mindre personskader i 2015. Disse er rapportert til aktuelle myndigheter og fulgt opp i henhold til gjeldende instruksjoner.

Samlet sykefravær i 2015 utgjorde 3,58 prosent av total arbeidstid mot 3,40 prosent i 2014. Sykefraværet i 2015 fordeler seg med 2,10 prosent for menn og 4,45 prosent for kvinner.

TILTAK MOT HVITVASKING OG TERRORFINANSIERING

Sparebanken Øst har etablert rutiner og instruksjoner for å etterleve alle lover og regler som omhandler hvitvasking og terrorfinansiering. Vi har etablert omfattende kontrollrutiner for å avdekke eventuelle avvik og gjennomfører jevnlig opplæring innenfor tema.

Risikobasert kundekontroll blir gjennomført to ganger årlig på eksisterende kundemasse. Nye kunder gjennomgår kundekontroll etter "kjenn din kunde-prinsippet". Det innebærer ekthetskontroll av identitetspapirer og oppbevaring av legitimasjonsdokumenter.

Vi har opprettholdt kravet om fremleggelse av gyldig pass før kundeforholdet etableres. I våre selvbetjeningskanaler er det kun legitimasjon med BankID som benyttes. For alle nye og eksisterende kunder som henvender seg i våre kontorer fyller de ut et skjema, hvor det fremgår kundens formål med sine konti og hvilke produkter kunden ønsker.

Videre har vi løpende transaksjonsovervåking av alle transaksjoner som utføres i våre systemer. Alle mistenkelige transaksjoner meldes til Økokrim. I løpet av 2015 har vi innrapportert 79 forhold til Økokrim med mistanke om hvitvasking. Dette er en økning sammenliknet med 2014 hvor 69 saker ble meldt. Grundig opplæring og løpende aktsomhet i hele organisasjonen er sammen med gode systemer og rutiner en forutsetning for å oppnå god kvalitet.

UTBYTTEPOLITIKK

Styret i Sparebanken Øst har vedtatt endret utbyttepolitikk fra og med 2016.

Sparebanken Øst har som økonomisk mål for sin virksomhet å oppnå resultater som gir en god og stabil avkastning på bankens egenkapital og skape verdier for egenkapitalbeviserne ved konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og verdistigning på egenkapitalbevisene. Årsoverskuddet vil bli fordelt mellom egenkapitalbeviserne og samfunnskapitalen i samsvar med deres andel av bankens egenkapital. Sparebanken Øst vil sikte mot at 50 til 75 prosent av overskuddet tilordnet egenkapitalbeviserne utbetales som utbytte.

Sparebanken Øst tar videre sikte på å utdele utbytte på samfunnskapitalen i form av gaver til allmennyttige formål med 50 til 75 prosent av utbyttet som utdeles til egenkapitalbeviserne. Ved fastsettelsen av utbytte og gaver vil det bli tatt hensyn til bankens resultatutvikling, markeds-situasjon, stabilitet i utbytte samt behov for kjernekapital.

UTSIKTER FREMOVER

Usikkerheten i norsk økonomi forventes å være høyere i 2016 enn hva tilfelle var i foregående år. Det vil påvirke bankenes vekst- og inntjeningsmuligheter på generell basis. Lav oljepris rammer næringslivet i enkelte regioner i Norge og derigjennom sysselsettingen. Sparebanken Øst har en kundeportefølje som i liten grad er direkte påvirket av lavere aktivitet i oljesektoren. Lav rente gir husholdninger og bedrifter styrket gjeldsbetjeningsevne selv med lavere inntekter. Svak kronekurs gir norske eksportbedrifter konkurransefordeler i utlandet og dermed økte inntekter. Økende arbeidsledighet vil kunne svekke berørte husholdningers betalingsevne. Sparebanken Øst ser at økt arbeidsledighet og lavere aktivitet i oljesektoren gradvis vil påvirke den økonomiske utviklingen i store deler av Norge. Stadig stigende boligpriser på det sentrale Østlandet kan forklares med lav rente til boligkjøperne og et underskudd på boliger i pressområder. Bankens virksomhet er i meget

stor grad forankret i pressområdene på Østlandet og banken forventer stabile boligpriser i sitt markedsområde det neste året.

Banken har en kapitalsituasjon ved inngangen til 2016 som er meget solid og avklart i forhold til myndighetens krav. Dette gir banken handlefrihet og ikke minst trygghet i et år med mer usikkerhet. Banken har et mål for ren kjernekapital på 14,5 prosent. Banken har videre en solid likviditetsbuffer som gir trygghet dersom tilgangen til finansiering for bankene skulle bli utfordrende gjennom året. Banken har et mål for langsiktig finansiering på 105 prosent av illikvide eiendeler. Banken forventer å kunne hente inn ny finansiering med marginer på nivå med de store regionbankene. Banken opplever å ha en god posisjon i kapitalmarkedene med et mål om en enkel og åpen kommunikasjon med de ulike investorene. Bankens mål for avkastning på egenkapitalen er satt til 10 prosent.

Vekst i utlån og innskudd til kunder i 2016 vil avhenge av den generelle konkurransen i bankmarkedet og tilgangen på langsiktig finansiering. Banken forventer vekst i utlån til både person- og bedriftskunder. Veksten forventes å fordele seg jevnt mellom ulike distribusjonskanaler og geografiske markeder. Det forventes liten eller ingen vekst i regioner med betydelig økt risiko, og tilsvarende i bransjer som er særlig utsatt for negative makroøkonomiske forhold. Vekst i utlån til personer vil i hovedsak komme fra lån med pant i bolig og finansiering av bruktbil med salgspant (AS Financiering). Vekst i utlån til bedrifter vil skje med hovedvekt i bankens lokalk markeder i Drammen og Eiker. Nedbetalingslån med pant i fast eiendom vil også i 2016 være bankens hovedprodukt mot bedriftskundemarkedet.

Bankvirksomhet innebærer risiko og mislighold og tap på utlån til kunder kan ikke utelukkes. Banken har i 2015 redusert volumet av misligholdte og tapsutsatte engasjement betydelig. Banken innehar betydelig kompetanse internt til å løse eventuelle problemengasjementer som måtte oppstå i 2016. Dette gjelder innfordringsfaglig kompetanse og kompetanse innen eiendomsutvikling og drift. Svingninger i verdiene av verdipapirer i form av aksjer og obligasjoner kan ikke utelukkes. Beholdningen av obligasjoner holdes utelukkende for likviditetsmessige formål. Det forventes ingen vesentlige endringer i bankens eierskap i Frende Holding AS og Eksportfinans ASA i 2016.

Banken forventer fortsatt press på marginer på utlån til personkunder i 2016. Tilbudssiden i bankmarkedet forventes å reduseres noe, dog forventes konkurransen å vedvare i kundesegmenter med høy kvalitet. Marginer på utlån til bedrifter forventes generelt å øke for å kompensere for økt risiko og høyere finansieringskostnader. En styringsrente ned mot null prosent utfordrer bankens rentemargin mellom utlån og innskudd. Usikkerheten i makroøkonomiske utvikling, bankens konkurransekraft og marginutviklingen på bankens innlån utover i 2016 gir tilsvarende usikkerhet i utvikling av bankens inntjening og egenkapitalavkastning.

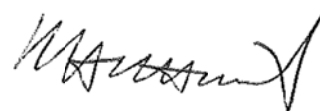
Hokksund, 31. desember 2015
Drammen, 10. mars 2016

Jorund Rønning Indrelid
leder

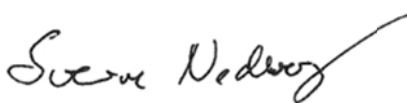
Knut Smedsrud
nestleder

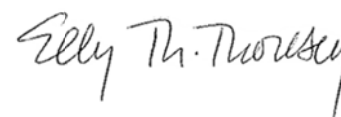
Morten André Yttreide
medlem

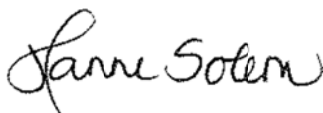
Øivind Andersson
medlem

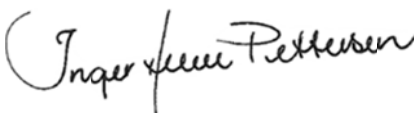
Sverre Nedberg
medlem

Elly Therese Thoresen
medlem

Hanne Margrete Lenes Solem
medlem

Inger Helen Pettersen
ansattes repr.

Pål Strand
adm. direktør

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Sparebanker er selveiende stiftelser. Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse, utarbeidet av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES) er utarbeidet for aksjeselskaper eid av aksjonærer med aksjer notert på regulert marked i Norge. For sparebanker gjelder standarden så langt den passer. Forstanderskapet er det øverste styringsorganet i Sparebanken Øst. Forstanderskapet tilsvarer generalforsamlingen i aksjeselskaper. Forstanderskapet er valgt blant egenkapitalbevisiere, ansatte, kunder og kommuneoppnevnte i Drammen, Nedre Eiker og Øvre Eiker. Hvert medlem av forstanderskapet har en stemme. Formålet med NUES-anbefalingen er at selskaper som er notert på regulerte markeder i Norge skal ha eierstyring og selskapsledelse som klargjør rolledeling mellom aksjeeiere, styre og daglig ledelse utover det som følger av lovgivningen. I en sparebank er det videre behov for å klargjøre rollene også i forhold til ansatte, kunder og kommuneoppnevnte forstandere. Dette ivaretas gjennom Sparebanken Østs vedtekter.

Ledelsen og styret i Sparebanken Øst vurderer årlig prinsippene for eierstyring og selskapsledelse og hvordan de praktiseres og etterlevs i organisasjonen. Sparebanken Øst avgir innledningsvis en redegjørelse for prinsipper og praksis for eierstyring og selskapsledelse i samsvar med regnskapslovens paragraf 3-3b. Deretter følger en redegjørelse som kommenterer hvert enkelt punkt i den norske anbefalingen. Gjennomgangen tar utgangspunkt i sist reviderte versjon av anbefalingen av 30. oktober 2014.

Lov om finansforetak (finansforetaksloven) trådte i kraft fra og med 1. januar 2016 med overgangsregler som gir bankene ett år til å oppfylle lovens krav med mindre annet blir fastsatt i andre overgangsregler. Sparebanken Østs vedtekter ble endret 5. januar 2016 i henhold til de krav og regler som følger av finansforetaksloven. Redegjørelse om eierstyring og selskapsledelse og foretaksstyring er gjort i henhold til lover og vedtekter som var gjeldende per 31. desember 2015. Endringer som følge av ny finansforetakslov og/eller endrede vedtekter er gjort rede for under hvert enkelt punkt i redegjørelsen.

Redegjørelse om foretaksstyring

Beskrivelsen nedenfor redegjør for hvordan regnskapslovens paragraf 3-3b, 2. ledd er dekket i Sparebanken Øst. Inndelingen refererer til nummerering i paragrafen.

1-3. Angivelse av anbefalinger og regelverk om foretaksstyring som Sparebanken Øst er omfattet av eller følger

Sparebankvirksomhet er konsesjonspliktig og underlagt et omfattende regelverk som regulerer sparebankens virksomhet. Finanstilsynsloven, sparebankloven og finansieringsvirksomhetsloven med forskrifter står helt sentralt i denne sammenhengen. Sparebankloven og finansieringsvirksomhetsloven er fra 01.01.2016 erstattet av finansforetaksloven. Dette regelverket definerer i meget stor grad hva som anses som god eierstyring og selskapsledelse i sparebanker. Sparebanker er underlagt tilsyn av Finanstilsynet. Sparebanken Øst følger videre den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse utgitt av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse så langt den passer.

Avvik kan være nødvendig for å ivareta alle interessegruppene i sparebanken. Anbefalingen er tilgjengelig på nues.no. Eventuelle avvik fra anbefalingen blir kommentert.

4. Beskrivelse av hovedelementene i sparebankens systemer for internkontroll og risikostyring knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen

Se avsnittet “Risikostyring og internkontroll” nedenfor.

5. Vedtektsbestemmelse som helt eller delvis utvider eller fraviker bestemmelser i allmennaksjelovens kapittel 5

Sparebanken Øst har frem til 31.12.2015 vært regulert av sparebankloven og har hatt vedtekter i samsvar med kravene i denne loven. Fra 01.01.2016 er banken regulert av finansforetaksloven og vedtektene ble 05.01.2016 endret, blant annet som følge av dette.

6. Sammensetningen til ledende organer samt en beskrivelse av hovedelementene i gjeldende instruks og retningslinjer for organenes og eventuelle utvalgs arbeid

Se avsnittene “Forstanderskapet”, “Valgkomiteer”, “Bedriftsforsamling og styre, sammensetning og uavhengighet” og “Styrets arbeid” nedenfor.

7. Vedtektsbestemmelser som regulerer oppnevning og utskiftning av styremedlemmer

Se avsnittet “Bedriftsforsamling og styre, sammensetning og uavhengighet” nedenfor.

8. Vedtektsbestemmelser og fullmakter som gir styret adgang til å beslutte og kjøpe tilbake eller utstede egne aksjer eller egenkapitalbevis

Se avsnittet “Selskapskapital og utbytte” nedenfor.

Eierstyring og selskapsledelse

Redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse

Eierstyring og selskapsledelse i Sparebanken Øst bidrar til å sikre ansattes, kundenes, egenkapitalbevisseierne og andre eksterne parter interesser i Sparebanken Øst. Eierstyring og selskapsledelse er styrets overordnede ansvar og skal sikre at organer og funksjoner fungerer i henhold til regelverket og at virksomheten styres på en effektiv og målrettet måte over tid.

Styringen av Sparebanken Øst er fundamentert på vedtatt visjon, idegrunnlag, mål, strategier og kjerneverdier, se avsnitt “Strategi og mål” i årsberetning for 2015, herunder sparebankens etiske regelverk som er vedtatt av styret. Reglene innledes med følgende:

“Sparebanken Øst og sparebankene for øvrig spiller en sentral rolle i det moderne samfunn. Vi er mer enn andre virksomheter avhengige av tillit fra alle grupper. Tillit har selvfølgelig ikke bare med soliditet og lønnsomhet å gjøre, men også holdninger og den atferd vi som bank viser. Vi kan ikke fungere uavhengig av våre omgivelser. Vi må ha aksept i markedet. For å oppnå dette må ikke vårt etiske nivå kunne trekkes i tvil.

Det etiske nivået i Sparebanken Øst er arbeidstakers ansvar. Det er selvfølgelig også ledelsens og tillitsvalgtes ansvar. Ledere bestemmer gjennom sin adferd hvor høyt listen skal legges, men ledere alene kan ikke sørge for høy etisk standard. Alle er med på å påvirke det etiske nivået i sparebanken. Det er vår felles utfordring.

Vi i Sparebanken Øst stiller krav om lojalitet, redelighet og åpenhet hos ledere og medarbeidere. Det er rom for uenighet i interne diskusjoner og forberedelser, men etter at vedtak er fattet, forventes det at samtlige ansatte holder seg lojalt til dette”.

Sparebanken Øst skal være utviklingsorientert med lokal forankring, solid, langsiktig og troverdig. Sparebanken Østs samfunnsansvar er forankret i vedtekter og retningslinjer. I sparebankens overordnede strategi er det presisert at Sparebanken Øst skal være samfunnsorientert og ha høye etiske krav. Sparebanken skal være en bidragsyter til verdiskapning og bærekraftig utvikling, spesielt i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen. Samfunnsansvaret fremkommer også i form av finansiering for utvikling av det lokale næringslivet, utvikling av lokalsamfunnet gjennom stedsutvikling og gaver til kultur, idrett og andre sosiale aktiviteter i nærmiljøet. Forstanderskapet er sparebankens øverste organ. Forstanderskapets sammensetning fremkommer av vedtektene og viser klart det lokale samfunnsansvaret gjennom sammensetningen som gir representasjon for kundene (innskytervalgte), lokalsamfunnet (kommunevalgte) og de ansatte i tillegg til egenkapitalbeveiseierne. Sparebanken har i 2015 tildelt gaver for 7,0 mill. kroner. Gavene har gått til foreninger og lag innen idrett, kultur og sosialt engasjement. For en fullstendig oversikt vises det til oversikten som følger etter notene i årsregnskapet.

Styringen ivaretas av sparebankens valgte organer og funksjoner tillagt styringsansvar. Grunnlaget for effektiv og målrettet drift av Sparebanken Øst er solid kompetanse innen sparebankens kjernevirksomhet med en hensiktsmessig organisering basert på henholdsvis person- og bedriftsmarkedsaktiviteter, finans, IT og innfordring. Sparebanken har videre juridisk kompetanse internt. Rammeverket for styring av sparebanker er lagt i et omfattende lov- og forskriftsverk. Regelverket består av spesialregler for finansforetak som på en rekke områder er vesentlig mer omfattende enn generelle selskapsrettslige regler og anbefalinger rettet mot aksjeselskaper generelt. Spesialreglene omfatter blant annet krav til tilsyn, konsesjon, virksomhetens art, egenkapital og utbytte, styrende organers sammensetning og ansvar, risikostyring og kontroll og forhold knyttet til oppkjøp, sammenslåinger med videre.

Sparebanken Øst praktiserer et “følg eller forklar” prinsipp i forhold til anbefalingen (NUES), så der det foreligger avvik fra NUES vil dette bli kommentert. Vi tar i denne sammenheng hensyn til at sparebanker er selveiende stiftelser og at styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene i vesentlig grad skiller seg fra aksjeselskaper. Presentasjoner, kvartalsrapporter, vedtekter med mer er å finne på www.oest.no, under “Investor”.

Virksomheten

Sparebanken Østs overordnede virksomhet fremkommer i vedtektene. I henhold til vedtektene gjeldende frem til 05.01.2016, har Sparebanken Øst til formål å fremme sparing ved å ta imot innskudd fra en ubestemt krets av innskyttere og forvalte på trygg måte de midler sparebanken rår over i samsvar med de lover og regler som til enhver tid gjelder for

sparebanker. Sparebanken kan også drive finansieringsvirksomhet og med dette yte, formidle og stille garanti for kreditt og på annen måte medvirke ved finansiering av andres virksomhet, i samsvar med Lov om Finansieringsvirksomhet og øvrige bestemmelser som til enhver tid gjelder for finansieringsvirksomhet. Sparebanken kan videre utføre alle vanlige bankforretninger og banktjenester i samsvar med Lov om sparebanker eller bestemmelser i medhold av denne lov.

Sparebanken kan i samsvar med de til enhver tid gjeldende bestemmelser i finansieringsvirksomhetsloven, sparebankloven og andre lover inneha eiendeler i andre finansinstitusjoner, samt i selskaper som driver virksomhet med naturlig tilknytning til bank- og finansieringsvirksomhet. Sparebanken kan også eie aksjer i andre selskap, men ikke drive eller delta som ansvarlig deltaker i selskaper som driver annen virksomhet enn nevnt i dette avsnittet med mindre dette skjer midlertidig og er nødvendig for sikring av sparebankens krav. Sparebankens virksomhet skjer for øvrig innenfor de rammer som følger av konsesjonen til å drive sparebank og de regler som følger av sparebankloven, finansieringsvirksomhetsloven og andre lover og forskrifter gjeldende for sparebanker.

Etter vedtektsendring 05.01.2016 er sparebankens formål å utføre forretninger og tjenester som det er vanlig og naturlig at sparebanker kan utføre i henhold til den til enhver tid gjeldende lovgivning og de til enhver tid gitte konsesjoner.

For nærmere beskrivelse av virksomheten vises til styrets «Årsberetning for 2015».

Selskapskapital og utbytte

Selskapskapital

Styret foretar løpende en vurdering av kapitalsituasjonen i lys av selskapets mål, strategi og ønsket risikoprofil. Minstekravet til egenkapital for sparebanker følger av finansieringsvirksomhetsloven § 2-9a, fra 01.01.2016 finansforetakslovens § 14-1. Krav til bevaringsbuffer, systemrisikobuffer og motsyklisk kapitalbuffer er regulert i finansieringsvirksomhetslovens § 2-9e fra 01.01.2016 finansforetaksloven § 14-3. Konsernets mål for ren kjernekapital er satt til 14,5 prosent fra og med 01.07.2016. For nærmere beskrivelse av reglene om kapitaldekning, hvilke prinsipper som legges til grunn for å vurdere kapitalbehovet samt nærmere spesifisering av elementene i sparebankens kapitaldekning, vises til sparebankens pilar 3-rapportering om risikostyring, risikoeksponering og soliditetsforhold, som er publisert på sparebankens nettsider. Finanstilsynet fører tilsyn med at sparebanken drives med betryggende soliditet i forhold til faktisk risikonivå. Utbyttepolitikken er gjengitt i styrets årsberetning. Forstanderskapet har gitt styret fullmakt til å erverve og/eller etablere pant i egne egenkapitalbevis. Fullmakten gjelder i 18 måneder fra 12.03.2015 og er gjenstand for årlig behandling. Finanstilsynet har godkjent fullmakten. Sparebanken avviker av praktiske årsaker her NUES' anbefaling om at slike fullmakter skal gjelde i ett år.

Kapitalforhøyelse

Forstanderskapet har ikke gitt styret noen generell fullmakt til egen kapitalforhøyelse. Har sparebanken behov for kapitalforhøyelse, vil dette bli behandlet som en egen sak i forstanderskapsmøte. Vedtak om forhøyelse av eierandelskapitalen skal godkjennes av

Finanstilsynet, jf. finansieringsvirksomhetsloven § 2b-23, 6. ledd, fra 01.01.2016 finansforetaksloven § 10-4, (3).

Likebehandling og transaksjoner med nærstående

Likebehandling

Sparebanken Øst har én egenkapitalbevisklasse. Sparebankens egenkapitalbevis er notert på Oslo Børs i tråd med de regler som følger av finanslovgivningen. Alle egenkapitalbevisiere har samme rettigheter. Det er i 2015 ikke foretatt transaksjoner mellom sparebanken og egenkapitalbevisierne og deres nærstående utover lån, innskudd og betalingsformidling, samt lønn/honorar til ansatte og tillitsvalgte som er egenkapitalbevisiere.

Fortrinnsrett

Egenkapitalbevisieres fortrinnsrett ved kapitalforhøyelser fremkommer i finansieringsvirksomhetsloven § 2b-23, 3. ledd, fra 01.01.2016 finansforetaksloven § 10-10, (3). Det fremkommer her at ved forhøyelse av eierandelskapitalen, har eierne av egenkapitalbevis fortrinnsrett til å tegne de nye egenkapitalbevisene i samme forhold som de fra før eier egenkapitalbevis utstedt av institusjonen. Allmennaksjeloven § 10-5 vedrørende tilsidesettelse av fortrinnsrett gjelder tilsvarende.

Transaksjoner med nærstående

Det fremgår av sparebankens etiske regler at det foreligger en varslingsplikt for styremedlemmer og ansatte dersom de direkte eller indirekte har vesentlig interesse av avtaler som inngås av eller i sparebanken (konsernet). Det er ikke mottatt noen slike varsler i 2015.

Fri omsettelighet

Sparebankens egenkapitalbevis omsettes fritt på Oslo Børs. Det er ikke andre eierbegrensninger enn gjeldende regler i finansieringsvirksomhetsloven (fra 01.01.2016 finansforetaksloven) om eierbegrensning og konsesjonsplikt og vedtektsfestede regler om styregodkjenning av kjøp av egenkapitalbevis som gjelder for egenkapitalbevisiere i Sparebanken Øst.

Forstanderskapet

Forstanderskapet skal påse at sparebanken virker etter sitt formål i samsvar med lover, vedtekter og vedtak fattet av forstanderskapet. Forstanderskapet fastsetter regnskapet og vedtar godtgjørelse til sparebankens tillitsvalgte, herunder styret, kontrollkomite, valgkomite og valgt revisor. Forstanderskapet velger valgkomite blant forstanderskapets medlemmer.

I henhold til vedtekter gjeldende fram til 05.01.2016 skal forstanderskapet treffe avgjørelse i alle saker som styret forelegger for forstanderskapet til avgjørelse. Forstanderskapet skal:

- velge styre, herunder leder og nestleder i styret
- velge kontrollkomite
- fastsette årsoppgjøret
- velge revisor
- fastsette honorar til tillitsvalgte
- treffe avgjørelse i alle saker som gjelder virksomhetsendringer i sparebanken, oppkjøp

av andre selskaper, eller andre saker av særlig viktighet for sparebanken. Dette gjelder likevel ikke ved oppkjøp av mindre selskaper innenfor sparebankens nåværende virksomhetsområde, eller dersom saken av andre særlige grunner bør avgjøres av styret, og først deretter forelegges forstanderskapet.

I henhold til vedtekter gjeldende fra 05.01.2016, skal følgende saker behandles av det ordinære forstanderskapet:

- Valg av forstanderskapets leder og nestleder
- Godkjennelse av årsregnskap og årsberetning, herunder disponering av overskudd/ utdeling av utbytte
- Andre saker som etter lov eller vedtekter hører under forstanderskapet

Sammensetning

Forstanderskapets sammensetning fremkommer av vedtektene. Det lokale samfunnsansvaret vises gjennom sammensetningen av forstanderskapet, der både kundene (innskytervalgte), lokalsamfunnet (kommunevalgte), egenkapitalbevisiere og de ansatte er representert. Sammensetningen etter nye vedtekter vedtatt 05.01.2016 vises i parentes. Forstanderskapet består av totalt 48 (32) medlemmer med 36 (23) varamedlemmer. 9 (6) medlemmer velges av innskytere (kunder) fordelt med 2 (1) fra Øvre Eiker, 3 (2) fra Nedre Eiker og 4 (3) fra Drammen. 9 (6) kommunevalgte (offentlig valgte) velges med forholdsmessige andeler fra kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen. 12 (8) medlemmer velges av de ansatte og 18 (12) medlemmer velges av egenkapitalbevisierne. Medlemmene av forstanderskapet velges for 4 år. Forstanderskapets medlemmer velges i tråd med sparebankloven (finansforetaksloven) og sparebankens vedtekter. Det fremkommer her at vervet er personlig og det er ikke mulig å møte ved fullmektig. NUES' anbefaling om bruk av fullmakt på generalforsamlingen er av denne grunn ikke aktuelt for egenkapitalbevisiere i Sparebanken Øst. Forstanderskapets leder i 2015 har vært Frank Borgen og nestleder har vært Lars M. Lunde.

Møter

Forstanderskapet har ett fast møte hvert år. Utover dette innkalles forstanderskapet ved behov av forstanderskapets leder. Forstanderskapet hadde to møter i 2015. Innkalling til forstanderskapsmøter skjer med minst 8 dagers varsel, i tråd med sparebanklovens § 11, 3. ledd. NUES anbefaler at innkalling skjer med 21 dagers varsel. Både sparebankens revisor, styret og eventuelle medlemmer av kontrollkomiteen som ikke er forstandere, får innkalling til forstanderskapsmøtene. Forstanderskapsmøtene ledes av forstanderskapets leder jf. vedtekter og sparebankloven og følger dermed anbefalingen om uavhengig møteledelse. Når det gjelder saksdokumenter, påmeldingsfrist, gjennomføring av valg og publisering av protokoller fra forstanderskapsmøter følger sparebanken NUES på alle punkter.

I henhold til finansforetaksloven gjeldende fra 01.01.2016 vil innkalling til forstanderskapets møter heretter foretas av styret. Videre vil innkalling til møter skje med minst 21 dagers varsel, jfr. finansforetaksloven § 8-3, (1).

Kontrollkomiteen

Dette punktet omfattes ikke av anbefalingen. Kontrollkomiteen skal føre tilsyn med sparebankens virksomhet i samsvar med sparebankloven § 13 og instruks gitt av

forstanderskapet. Kontrollkomiteen går gjennom styrets protokoll, nummererte brev, jf. revisorloven § 5-4, og revisjonsberetning, prøver sikkerheten for utvalgte utlån samt ser etter at forvaltningen av sparebankens midler er forsvarlig. Styret og internrevisjonen plikter å gi kontrollkomiteen alle opplysninger som den mener er nødvendig for å kunne utføre sitt verv. Kontrollkomiteen gir uttalelser til forstanderskapet om årsregnskapet og årsberetningen og om det utarbeidede årsregnskapet bør fastsettes. Dersom kontrollkomiteen får kjennskap til betydelige forsømmelser, feil eller misligheter av større betydning eller rekkevidde, eller den mener at sparebanken har lidt store tap, plikter den straks å ta dette opp med Finanstilsynet. Kontrollkomiteen velges av forstanderskapets medlemmer. Kontrollkomiteen har i 2015 bestått av følgende personer:

Eli Kristin Nordsiden, leder (fra 26.03.15)
 Randi H. Sandli
 Sjur Kortgaard
 Oddmar Nilsen (fra 26.03.15)
 Øivind Andersson (medlem og leder til 26.03.15)

Administrasjonssekretær Nina Sem er sekretær for kontrollkomiteen.

Finansforetaksloven har ingen bestemmelser om kontrollkomite. I henhold til vedtektsendring 05.01.2016 avvikles kontrollkomiteen med virkning fra samme dato.

Valgkomiteer

Det følger av sparebankens vedtekter at valg av medlemmer til forstanderskap og styre skal skje etter innstilling fra valgkomiteen. Det er 3 valgkomiteer i Sparebanken Øst:

- 1) Valgkomite for forstanderskapet og styret
- 2) Valgkomite for innskytervalgte (kunder fra 05.01.2016)
- 3) Valgkomite for egenkapitalbevisiere

Ansattes representanter i styret og forstanderskap velges av og blant de ansatte i tråd med Forskrift nr. 9386 av 23.12.1977. Valgkomiteen for forstanderskapet består av representanter fra alle grupper som er representert i forstanderskapet, herunder også egenkapitalbevisierne. Det skal sikre at forholdet mellom valgkomiteene og den som velges er hensyntatt uavhengighet og habilitet, og det er også vektlagt at de ulike valgkomiteer opprettholder sin uavhengighet til styret i sparebanken. De ulike valgkomiteer skal også sikre at tilgangen på nødvendig kompetanse er tilstede sett i forhold til de oppgaver valgkomiteen står overfor.

Valgkomite for forstanderskapet og styret velges av og blant forstanderskapets medlemmer. Valgkomiteens sammensetning fremkommer av sparebankens vedtekter. NUES' anbefalinger på dette punkt oppfylles så langt de passer i forhold til vedtektene. Valgkomiteens innstilling overfor forstanderskapet begrunnes i tråd med NUES. Valgkomiteen har utarbeidet egne retningslinjer som er godkjent av forstanderskapet. Valgkomite for forstanderskapet og styret har i 2015 bestått av følgende personer:

Kåre J. Grøtta, leder. Fra 26.03.15 Petter Qvam, leder
Thomas F. Halvorsen
Jon Aas
Bent Inge Bye
Anne Siri Rhoden Jensen, ansatt. Fra 26.03.15 Jan Christian Skau, ansatt

Sparebanken oppfyller kravet om at flertallet i valgkomiteen er uavhengig av styret og øvrige ledende ansatte. Sparebankens vedtekter krever at alle medlemmene i valgkomiteen er medlemmer av forstanderskapet. NUES' anbefaling om at minst ett medlem ikke bør være medlem av bedriftsforsamling, representantskap (forstanderskap) eller styret, er derfor ikke relevant.

Valgkomiteen har i 2015 hatt separate møter med både styrets leder og sparebankens administrerende direktør.

Bedriftsforsamling og styre, sammensetning og uavhengighet

Sparebanken Øst har ingen bedriftsforsamling.

Styresammensetning

Styret består av 7 eksterne medlemmer og 1 representant fra de ansatte med stemmerett. I tillegg møter ansattes vararepresentant. Administrerende direktør og viseadministrerende direktør har møterett, men ikke stemmerett i styret.

Styrets sammensetning, styremedlemmenes bakgrunn og deltakelse på styremøter i 2015 er beskrevet i presentasjon av styret i Årsberetning for 2015. Detaljert informasjon om det enkelte styremedlem finnes også på vår hjemmeside [www.oest.no/om_oss/styret og ledelse](http://www.oest.no/om_oss/styret_og_ledelse).

Vararepresentant for de ansatte møter i styremøtene.

Administrerende direktør har møtt i 13 av 14 styremøter og viseadministrerende direktør har møtt i 13 av 14 styremøter.

Valg av styre

Valg av styremedlemmer skjer etter forberedelse av valgkomiteen nedsatt av forstanderskapet. Valgkomiteen utarbeider en innstilling til forstanderskapet.

Styremedlemmer velges for 2 år av gangen. Forstanderskapet velger styrets leder og nestleder. Styremedlemmenes kompetanse og yrkeserfaring blir fremlagt i forstanderskapet i forbindelse med valget.

Uavhengighet

Styret skal handle uavhengig og styrets medlemmer, med unntak av ansattes representant, vurderes som uavhengig av sparebankens vesentlige forretningsforbindelser og sparebankens daglige ledelse. Ingen av sparebankens ledende ansatte er med i styret. Sammensetningen av styret utgjør et mangfold der kompetanse og ferdigheter legger grunnlaget for utføring av det nødvendige styrearbeidet. Det fremkommer i styreinstruksen at styret opptrer som et kollegium. Ansvar for de vedtak og de disposisjoner som styret foretar, tilligger imidlertid det enkelte styremedlem.

Styremedlemmers beholdning av egne egenkapitalbevis

Styremedlemmer som har egenkapitalbevis i Sparebanken Øst per 31.12.2015 fremkommer i note 56.

Styrets arbeid

Styrets oppgaver

Styret leder sparebankens virksomhet i samsvar med lov, forskrift, vedtekter og nærmere instruks gitt av forstanderskapet.

Forvaltningen av sparebanken hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, herunder påse at kravene til organisering av banken og etablering av forsvarlige styrings- og kontrollsystemer blir etterkommet.

Styret skal fastsette planer og budsjetter for bankens virksomhet. Styret skal også fastsette retningslinjer for virksomheten, herunder regler om taushetsplikt for opplysninger om banken og dens virksomhet.

Styret skal holde seg orientert om bankens økonomiske stilling og plikter å påse at dens virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal minst én gang per kvartal ha møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er tilstede.

Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og bankens virksomhet for øvrig. Styret skal fastsette instruks for daglig leder og sørge for at daglig leder regelmessig gir styret underretning om bankens virksomhet, stilling og resultatutvikling.

Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver.

Styret har ansvaret for at sparebanken til enhver tid har den egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i sparebanken. Styret har delegert deler av forvaltningsansvaret til administrasjonen gjennom ulike delegasjonsvedtak. Vedtakene er gitt med ulik varighet. Styret har videre fastsatt instruks for internrevisor som skal foreta operasjonell revisjon i tråd med gjeldende standarder for slik revisjon. Sparebanken Østs internrevisor er KPMG.

Taushetsplikt

Alle tillitsvalgte i Sparebanken Øst er underlagt de samme regler om taushet, etikk og habilitet som gjelder for sparebankens ansatte generelt. Uavhengighet mellom sparebankens ulike styrende og kontrollerende organer er et sentralt kriterium for forsvarlig styring av virksomheten. Blant de tillitsvalgte i Sparebanken Øst foreligger det etter styrets vurdering ingen nærstående forhold eller personlige relasjoner som kan påvirke den enkelte tillitsvalgtes uavhengighet og dømmekraft.

Styreinstruks

Styrets ansvar og arbeidsoppgaver er fastsatt i sparebankloven, finansieringsvirksomhetsloven og vedtektene. Finansforetaksloven erstatter sparebankloven og finansieringsvirksomhetsloven fra 01.01.2016. Styret har utarbeidet egen styreinstruks som er gjenstand

for jevnlig revidering. Instruksen ble sist revidert 10.02.2015. Instruksen beskriver hvilket ansvar styret har, hvilke saker styret skal behandle og hvilke regler som skal ligge til grunn for saksbehandlingen. Styret har fastsatt instruks for administrerende direktør som forestår den daglige ledelsen av sparebanken. Styreinstruksen og instruks for daglig leder angir ansvars- og oppgavefordelingen mellom styret og daglig leder.

Finansiell rapportering

Styret mottar månedlige økonomirapporter hvor sparebankens økonomiske og finansielle status kommenteres. Månedsrapportene danner grunnlaget for intern styring og kommunikasjon om status i sparebanken. Styret mottar periodiske rapporter som viser sparebankens etterlevelse av delegerede fullmakter, samt kvartalsvise rapporter som viser utviklingen i sparebankens totale risikobilde.

Årsplan

Styret utarbeider en årsplan for sitt arbeid. Årsplanen inneholder blant annet møteplan for året, oversikt over faste oppgaver på bestemte møter og finansiell kalender. Styret foretar hvert år en egenevaluering. Evalueringen omfatter styremedlemmers kompetanse, styrets sammensetning og måten styret fungerer på både som gruppe og individuelt. Styrets egenevaluering er tilgjengelig for valgkomiteen til forstanderskapet.

Styrekomiteer

Godtgjørelsesutvalg

Det er etter krav i finansieringsvirksomhetsloven §§ 2-18 flg., fra 01.01.2016 finansforetaksloven § 15-1 flg., og forskrift om godtgjørelser i finansforetak etablert et godtgjørelsesutvalg i sparebanken. Godtgjørelsesutvalget har som oppgave å forberede for styret retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte. De skal videre sørge for at foretaket til enhver tid har og praktiserer retningslinjer og rammer for godtgjørelsesordningen som er i samsvar med forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Utvalget utfører sine oppgaver i tråd med retningslinjer fastsatt av styret. Utvalget utpeker selv sin leder. Medlemmene er valgt av styret. Godtgjørelsesutvalget har i 2015 bestått av følgende medlemmer:

Hanne Margrete Lenes Solem, leder

Sverre Nedberg

Jorund Rønning Indrelid

Inger Helen Pettersen, ansattes representant i styret

Viseadministrerende direktør Kjell Engen har vært sekretær for utvalget. Styret har godkjent Retningslinjer for godtgjørelser i Sparebanken Øst.

Revisjonsutvalg

Sparebanken har etter krav i sparebankloven § 17 c, fra 01.01.2016 finansforetaksloven § 8-18, etablert revisjonsutvalg etter de retningslinjer som loven beskriver. Medlemmene er valgt av styret og velges for ett år av gangen. Utvalgets leder utpekes av styret.

Revisjonsutvalgets hovedoppgaver er å forberede styrets oppfølging av regnskap og

rapportering, overvåke systemer for risikostyring og internkontroll, internrevisjonens arbeid samt vurdere og overvåke revisors uavhengighet.

Utvalget utfører sine oppgaver etter instruks fastsatt av styret. Revisjonsutvalget har 6 til 7 møter per år. Revisjonsutvalget har i 2015 bestått av følgende medlemmer:

Øivind Andersson, leder fra 05.05.15

Sverre Nedberg, leder til 05.05.15

Hanne Margrete Lenes Solem

Elly Therese Thoresen til 05.05.15

Risikoutvalg

Sparebanken har etter krav i finansieringsvirksomhetsloven § 2-9b, fra 01.01.2016 finansforetaksloven § 13-6, (4), etablert risikoutvalg som loven beskriver. Medlemmene av utvalget er valgt av styret og velges for ett år av gangen. Utvalgets leder utpekes av styret. Risikoutvalgets hovedoppgave er å forberede for og rådgi styret i forhold til sparebankens eksisterende og fremtidige risikoappetitt og risikostrategi samt oppfølging og implementering av denne strategien. Det tilligger også utvalget å overvåke i hvilken grad sparebankens prising av produkter ut mot kundene fullt ut reflekterer den risiko sparebanken bærer. Utvalget utfører sine oppgaver etter instruks fastsatt av styret. Risikoutvalget har 6 til 7 møter per år i tilknytning til møtene i revisjonsutvalget. Risikoutvalget har i 2015 bestått av følgende medlemmer:

Morten A. Yttreide, leder fra 05.05.15

Sverre Nedberg, leder til 05.05.15

Elly Therese Thoresen

Hanne Margrete Lenes Solem til 05.05.15

Det skrives protokoll fra møtene i revisjonsutvalget og risikoutvalget. Protokollene blir presentert av utvalgenes leder for det samlede styret i påfølgende styremøter.

Risikostyring og internkontroll

Risikostyring skal støtte opp under sparebankens utvikling og måloppnåelse og skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig forretningsdrift. Dette oppnås gjennom en risikoprofil som kjennetegnes ved en sterk risikokultur og en høy bevissthet om risikostyring. For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risikostyring og internkontroll har sparebanken lagt til grunn COSO-modellen. Dette er et anerkjent rammeverk for risikostyring og internkontroll. Modellen baseres på at risikostyring og internkontroll gjelder alle deler av virksomheten samtidig som et helhetlig perspektiv legges til grunn. Videre omfatter risikostyring og internkontroll både strategiske og operative forhold samt at det settes særlig fokus på kvalitet i ekstern rapportering og etterlevelse av lover og regler. Modellen bygger på følgende komponenter:

- **Internt miljø**
Bedriftskulturen er grunnmuren i helhetlig risikostyring og internkontroll og består av ledelsesfilosofi, lederstil, menneskene i organisasjonen med deres holdninger, verdigrunnlag, etiske retningslinjer, kontroll- og styringsstruktur og organisering.

- Etablering av målsettinger
Målsettinger må være etablert før man kan identifisere og vurdere risikoer i forhold til måloppnåelse og iverksette nødvendige tiltak for å håndtere risikoene.
Målsettingene må støtte og være i samsvar med sparebankens formål og avspeile sparebankens risikoappetitt.
- Identifisering av risikoer
Hendelser som kan påvirke implementering av strategi eller måloppnåelse må identifiseres. Dette må skje løpende og ved vesentlige endringer i sparebankens virksomhet.
- Risikovurdering
Identifiserte risikoer analyseres for å bestemme hvordan de skal håndteres.
Vurderingen skal omfatte alle vesentlige risikoer, både forretningsmessige og operasjonelle risikoer. Alle vesentlige risikoer skal i størst mulig grad kvantifiseres.
- Risikohåndtering
Ulike alternativer for å håndtere risikoer blir evaluert; unngå, akseptere, redusere gjennom ulike tiltak eller dele risikoen med andre.
- Kontrollaktiviteter
Retningslinjer og rutiner som blir etablert og implementert for å sikre at formen for risikohåndtering som er valgt blir gjennomført på en effektiv måte.
- Informasjon og kommunikasjon
Prosesser som sikrer at relevant informasjon identifiseres og kommuniseres i riktig form til rett tid.
- Oppfølging
Skal gi styret og ledelsen rimelig grad av sikkerhet for at virksomheten gjennomføres som planlagt og at alle vesentlige risikoer avdekkes, styres og kontrolleres på en effektiv måte.

Roller og ansvar

Sparebankens styre har det overordnede ansvar for risikostyring og internkontroll. Styret fastsetter prinsipper for risikostyring og internkontroll, fastsetter risikotoleranser, har ansvar for at sparebanken har tilstrekkelig kapital i forhold til den underliggende risiko og fremtidige vekstplaner og skal påse at risikostyringen og internkontrollen blir etablert og gjennomført i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, pålegg fra Finanstilsynet og retningslinjer gitt fra styret til administrasjonen.

Administrerende direktør er ansvarlig for å utarbeide og følge opp at det er etablert en forsvarlig risikostyring og internkontroll etter retningslinjer fastsatt av styret. Videre omfatter ansvaret at risikostyring og internkontroll blir dokumentert, gjennomført og overvåket på en forsvarlig måte og at rapporteringsplikten til styret er i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter og sparebankens vedtatte prinsipper for dette. Ansvaret omfatter også

at risikostyringssystemene gjennomføres og følges opp og kontrollene dokumenteres i samsvar med lover, forskrifter, strategi/policy og rutiner, samt at risikostyringsprosessen er hensiktsmessig og effektiv.

Lederne for de enkelte forretningsområder har ansvar for å identifisere, håndtere, kontrollere og rapportere risikoer. Dette gjøres blant annet gjennom årlig gjennomgang av nøkkelprosesser hvor ledelsen definerer sparebankens mest kritiske forretningsområder og foretar en risikovurdering av hvert enkelt område og tiltak som iverksettes for å redusere identifiserte risikoer. Lederne skal halvårlig avgi en bekreftelse på gjennomført internkontroll og at denne fungerer som forutsatt. Lederne har ansvar for at alle hendelser rapporteres til sentralt hendelsesregister.

Avdeling styring og kontroll er ansvarlig for risikomodeller og videreutvikling av risikosystemer, å påse at risikostyringssystemene implementeres, benyttes og følges opp og følge opp sparebankens risikostatus og utvikling i forhold til vedtatte risikostrategiske måltall og forretningsstrategi. Avdelingen skal motta og/eller utarbeide periodisk og tilstrekkelig informasjon for å ivareta og følge opp rapportering til administrerende direktør. Videre skal avdelingen sørge for at det opprettes effektive systemer og prosesser for etterlevelse av gjeldende regelverk samt fange opp endringer i lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer og sørge for at disse blir implementert i sparebanken. Avdelingen koordinerer den årlige lederbekreftelsen i henhold til finanstilsynets forskrift om risikostyring og kontroll og har ansvar for sentralt hendelsesregister. Avdelingen skal teste, vurdere og gi råd om internkontrollen samt delta i møter i styrets risikoutvalg.

Internrevisjon har ansvar for uavhengig overvåking av at risikostyringssystemene er effektive og fungerer som forutsatt. Internrevisjonen rapporterer til styret, har rett til å møte i styremøtene og avgir rapport om risikostyringen og internkontrollen minimum én gang per år. De gir videre råd til styret og ledelsen om sparebankens risikostyring, utforming og etterlevelse av kontroller samt etterlevelse av etablerte rutiner, prosedyrer og retningslinjer. Sparebankens internrevisor har i 2015 vært KPMG. Sparebanken finner at KPMG har den nødvendige kompetanse innen de sentrale fag- og risikoområder som påvirker sparebankens drift. Sparebankens to datterselskap, AS Finansiering og Sparebanken Øst Boligkreditt AS, er også underlagt lovpålagt internrevisjon.

Sparebankens balansestyringskomite (BSK) har jevnlig møter der status og tiltak med hensyn til likviditetssituasjonen diskuteres. I BSK møter administrerende direktør, viseadministrerende direktør, daglig leder i Sparebanken Øst Boligkreditt AS og finanssjef.

Innenfor personmarkedet er det etablert sentrale kredittavdelinger som er de besluttede organene for kredittgivning til kunder i personmarkedet. Den enkelte kredittavdeling er lokalisert og organisert som en enhet, men behandler ulike markedskanaler. Alle avdelingene er organisert under direktør kreditt. Innenfor alle kredittavdelinger er det etablert individuelle fullmakter og fullmaktsmatriser som beskriver eksisterende fullmaktshierarki.

BM Kreditt er en sentral kredittfunksjon og er det besluttede organ ved kredittgivning til mindre bedriftskunder som behandles via sparebankens kontornett. Avdelingen er

organisert som en enhet og har ikke salgsansvar. Medarbeiderne i avdelingen har egne individuelle fullmakter i henhold til vedtatt fullmaktsmatrise.

Kredittavdelingen fatter beslutninger om kreditt over en bestemt størrelse til kunder i bedriftsmarked og personmarked. Avdelingen består av 2 kredittsjefer samt 1 senior kredittkonsulent. Overgår kredittgivning fullmakt gitt kredittavdelingen, behandles sakene i kredittavdelingen og besluttet på et overordnet nivå i henhold til gjeldende fullmaktsmatriser. Inngåelse av mindre engasjementer gjøres i henhold til vedtatte rammer og personlige fullmakter i bedriftsmarkedsavdelingen.

Risikokomiteen har til formål å vurdere risikoeksponering og risikorapportering. Komiteen skal gjøre vurderinger av kapitalbehovet. Komiteens medlemmer er kredittsjef BM, avdelingsbanksjef PM Kreditt, finanssjef, avdelingssjef innfordring, IT-sjef og kontrollere. Komiteens konklusjoner og merknader protokollføres. Protokollførte merknader, samt en erklæring om at risikorapporten er gjennomgått og viser riktige eksponeringer, følger med som et vedlegg til risikorapporten. Rapporten går til styret hvert kvartal.

Regnskapsavdelingen har ansvar for finansiell rapportering, intern økonomistyring, skatt og avgift.

Det er opprettet en egen operativ stilling som anti hvitvaskansvarlig. Stillingen innebærer en oppfølging av etterlevelsen av regelverket og en kontroll av alle kundeopprettelser.

Flere uavhengige organer foretar selvstendige evalueringer av sparebankens profil, oppfølging og organisering med hensyn til håndtering av finansiell og operasjonell risiko. Dette omfatter kontrollkomiteen, internrevisor, eksterntrevisor og Moody's Investor Service.

Godtgjørelse til styret og tillitsvalgte

Godtgjørelse til styret, forstandskapet, kontrollkomiteen og valgkomiteen, fastsettes av forstandskapet. Godtgjørelsen er søkt tilpasset den arbeidsmengde og det ansvar som påhviler de tillitsvalgte, og er opplyst i notene til årsregnskapet. Honoraret er uavhengig av sparebankens resultater og utgjør et bestemt beløp. Det er ingen resultatbaserte eller variable godtgjørelser til sparebankens tillitsvalgte. Godtgjørelse til styret er opplyst i note 31 til årsregnskapet. Ingen av styrets medlemmer har i 2015 utført andre oppgaver for sparebanken enn styrevervet.

Godtgjørelse til ledende ansatte

I henhold til gjeldende lovverk, finansieringsvirksomhetsloven §§ 2-18 til 2-22, fra 01.01.2016 finansforetaksloven § 15-1 til 15-6, fastsetter styret nødvendige retningslinjer for ledende ansattes godtgjørelser. Godtgjørelse til ledende ansatte er opplyst i note 31 til årsregnskapet. Fastlønnen utgjør hovedinntekten til alle ansatte i Sparebanken Øst. Styret fastsetter godtgjørelsen til administrerende direktør. Administrerende direktør fastsetter godtgjørelsen til toppledergruppen. Det er ingen avtale om variabel godtgjørelse eller opsjons- eller bonusavtaler. Styret kan beslutte å tildele administrerende direktør og viseadministrerende direktør engangstillegg. Øvrig toppledelse tar del i styrevedtatt ordning om overskuddsdeling.

Informasjon og kommunikasjon

Sparebankens målsetting for informasjon og kommunikasjon er basert på åpenhet og tilgjengelighet. For å sikre den nødvendige informasjonsflyt, skal finansiell informasjon offentliggjøres i tråd med fastsatt finansiell kalender på sparebankens internettsider, ved innsendelse av opplysningene til Oslo Børs og ved presentasjoner for investorer og andre interessenter. Sparebanken arrangerer åpne investorpresentasjoner i forbindelse med at års- og kvartalsresultater blir lagt frem. Presentasjonene i forbindelse med års- og kvartalsresultater gjøres tilgjengelige på sparebankens nettside samtidig med presentasjonen. Regelverket for informasjon og kommunikasjon, regler om god børsetikk, i tillegg til et generelt krav om likebehandling setter imidlertid begrensninger for sparebankens mulighet til å utgi informasjon, herunder også for analytikere.

Sparebanken Øst har utarbeidet retningslinjer for investorpleie. Retningslinjene viser til at sparebanken ønsker å ha en utstrakt og effektiv kommunikasjon med de finansielle markedene der åpenhet og troverdighet vektlegges. Sparebanken ønsker et langsiktig og gjensidig fordelaktig forhold med flest mulig meglerforetak. Investeringsbeslutninger skal være tuftet på økonomiske kalkyler fremfor relasjoner. Sparebanken skal være positiv til investeringsbeslutninger som ikke nevneverdig endrer aktuelle lønnsomhetsestimater, og som vil være gunstig for investor. Meglerkontakt skal skje gjennom Finansavdelingen for å sikre at informasjonen som går ut og kommer inn er ensartet.

Informasjon som vurderes som viktig og sensitiv vil først bli meddelt Oslo Børs. Sparebanken vil tilstrebe korrekt og velbalansert informasjon både skriftlig og muntlig, og ingen investorer skal forfordeles. All informasjon som tilbys skal distribueres til alle investorkretser og den skal presenteres på en entydig måte. Sparebanken skal tilstrebe tilgjengelighet for investorer og henvendelser skal besvares innen rimelig tid. Informasjon som anses som sentral for investorer skal distribueres via sparebankens hjemmeside, Oslo Børs og via mail.

Overtakelse

Sparebanker kan ikke overtas av andre foretak eller enkeltpersoner. NUES' anbefaling på dette punkt er av den grunn ikke relevant for sparebanker. Forstanderskapet skal treffe avgjørelse i alle saker som gjelder virksomhetsendringer i sparebanken, oppkjøp av andre selskaper eller andre saker av særlig viktighet for sparebanken. Dette gjelder likevel ikke ved oppkjøp av mindre selskaper innenfor sparebankens nåværende virksomhetsområde, eller dersom saken av andre særlige grunner bør avgjøres av styret og først deretter forelegges forstanderskapet.

Revisor

Revisjon av Sparebanken Øst foretas etter anerkjente revisjonsprinsipper med hensyn til planlegging, gjennomføring og beretning. Ernst & Young AS er sparebankens eksterne revisor. Eksternrevisor møter minst en gang i året i revisjonsutvalget og på styremøte og gjennomgår sine vurderinger av sparebankens risikoer. Ekstern revisor deltar alltid på styremøtet ved fastsettelse av årsregnskapet og på regnskapsmøtet i revisjonsutvalget, og går gjennom sin vurdering av vesentlige forhold i sparebanken. For øvrig deltar eksternrevisor i styremøter etter behov. Minst en gang per år har eksternrevisor møte med styret uten at daglig ledelse er til stede. Fra 01.01.2016 er det i henhold til

finansforetaksloven § 8-6 (3) krav om at styret minst én gang per kvartal har møte med revisor uten at daglig ledelse er til stede. Eksternrevisor blir innkalt til alle forstanderskapsmøter. Det henvises for øvrig til note 34 i årsregnskapet, i forbindelse med godtgjørelse til revisor, herunder fordelingen av godtgjørelsen.

Finansiell kalender for 2016

Offentliggjøring av kvartalsresultater

• Forstanderskapsmøte	5. januar 2016
• Foreløpig resultat 2015 (4. kvartal 2015)	10. februar 2016
• Årsregnskap 2015	31. mars 2016
• Ex. Utbyttedato	1. april 2016
• Utbetaling utbytte	12. april 2016
• 1. kvartal 2016	11. mai 2016
• 2. kvartal 2016	14. juli 2016
• 3. kvartal 2016	2. november 2016

Investorkontakter

Adm. dir. Pål Strand
9162 4428
paal.strand@oest.no

Viseadm. dir. Kjell Engen
9577 5003
kjell.engen@oest.no

Sparebanken Øst
Tlf.: 03220
Postboks 67, 3301 Hokksund
www.oest.no
firmapost@oest.no

Erklæring i henhold til verdipapirhandellovens § 5-5

Vi bekrefter at årsregnskapet for perioden 1. januar til 31. desember 2015, etter vår beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av konsernets og selskapets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet, og at opplysningene i årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til konsernet og selskapet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer konsernet står overfor.

Hokksund, 31. desember 2015
Drammen, 10. mars 2016

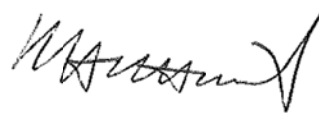
I STYRET FOR SPAREBANKEN ØST

Jorund Rønning Indrelid
leder

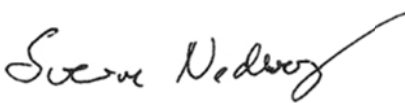
Knut Smedsrud
nestleder

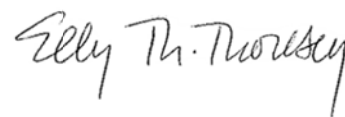
Morten André Yttreide
medlem

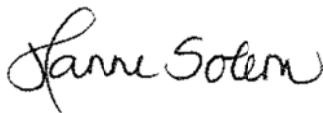
Øivind Andersson
medlem

Sverre Nedberg
medlem

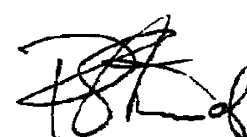
Elly Therese Thoresen
medlem

Hanne Margrete Lenes Solem
medlem

Inger Helen Pettersen
ansattes repr.

Pål Strand
adm. direktør

RESULTATREGNSKAP

Konsern	Konsern			Morbank	Morbank
2015	2014	Beløp i mill. kroner	Noter	2015	2014
1.167,0	1.350,4	Renteinntekter og lignende inntekter	25,26	790,9	951,5
580,3	743,5	Rentekostnader og lignende kostnader	25,26,53	447,3	588,2
586,7	606,9	NETTO RENTE- OG KREDITTPROVISJONSINTEKTER		343,6	363,3
1,3	7,3	Utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning	27	91,3	67,3
79,8	81,6	Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	28	89,7	92,1
39,2	43,7	Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	28	17,6	18,3
-42,7	160,2	Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter	29	-46,3	160,2
61,0	40,5	Andre driftsinntekter	30	4,7	5,8
166,8	161,9	Lønn m.v.	31,50	139,8	136,1
51,7	55,6	Administrasjonskostnader		44,6	47,2
17,9	19,8	Avskrivning/nedskrivning og verdiendring ikke-finansielle eiendeler	39	10,9	8,8
52,7	58,8	Andre driftskostnader	33,34,40	43,4	50,2
357,8	556,7	RESULTAT FØR TAP		226,7	428,1
18,1	23,6	Tap på utlån og garantier	11,13,16	7,3	10,6
339,7	533,1	RESULTAT FØR SKATTEKOSTNAD		219,4	417,5
83,7	104,4	Skattekostnad	35	37,3	56,9
256,0	428,7	ÅRSRESULTAT		182,1	360,6
4,79	8,57	Resultat pr. egenkapitalbevis	55	3,41	7,21
4,79	8,57	Utvannet resultat pr. egenkapitalbevis	55	3,41	7,21

TOTALRESULTAT

Konsern	Konsern			Morbank	Morbank
2015	2014	Beløp i mill. kroner	Noter	2015	2014
256,0	428,7	ÅRSRESULTAT		182,1	360,6
		Poster som ikke vil bli reklassifisert til resultatregnskapet			
29,8	-45,9	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	50	27,4	-42,0
-7,4	12,3	Skatt relatert til poster som ikke kan reklassifiseres	35,50	-6,8	11,3
		Poster som senere kan bli reklassifisert til resultatregnskapet			
18,2	-90,2	Endringer i virkelig verdi for investeringer tilgjengelig for salg	29	18,2	-90,2
-0,1	0,0	Skatt relatert til poster som ikke kan bli reklassifisert	29	-0,1	0,0
296,5	304,9	TOTALRESULTAT		220,8	239,7

BALANSE

Konsern 31.12.15	Konsern 31.12.14	Beløp i mill. kroner	Noter	Morbank 31.12.15	Morbank 31.12.14
EIENDELER					
378,0	481,5	Kontanter og fordringer på sentralbanker		378,0	481,5
8,1	7,5	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	15,16,20	2.101,3	2.337,2
27.975,8	28.697,8	Utlån til og fordringer på kunder	10,11,12,13,14,20	17.717,9	18.986,3
4.554,6	3.904,0	Sertifikater, obligasjoner m.v. til virkelig verdi	20,23,36	4.554,6	3.904,0
478,1	457,5	Aksjer og andeler	20,23,37	478,1	457,5
494,7	604,1	Finansielle derivater	20,21,22,23	282,5	352,7
205,6	205,8	Sertifikater og obligasjoner, holdes til forfall	20,23,36	205,6	205,8
0,0	0,0	Eierinteresser i konsernselskap	38	887,5	887,3
0,0	0,0	Utsatt skatt eiendel	35	15,0	11,1
249,8	395,8	Investerings eiendommer	39	0,0	0,0
131,6	134,5	Varige driftsmidler	39	77,8	80,5
25,3	108,9	Andre eiendeler	41	4,0	10,0
7,5	8,7	Forsk.bet. ikke påløpte kostn. og opptj. ikke mottatte inntekter	42	8,0	9,1
34.509,1	35.006,1	SUM EIENDELER		26.710,3	27.723,0
GJELD OG EGENKAPITAL					
150,3	210,5	Gjeld til kredittinstitusjoner	20,43,47	424,8	469,6
13.159,3	13.397,0	Innskudd fra og gjeld til kunder	20,44	13.179,5	13.420,0
68,4	56,8	Finansielle derivater	20,21,22,23	68,4	56,8
17.205,3	17.549,9	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	20,45,47	9.557,4	10.375,7
98,4	105,5	Betalbar skatt	35	51,4	57,1
68,6	74,8	Andre forpliktelser	48	52,4	51,4
34,9	34,7	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter		28,9	29,5
59,7	87,6	Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	49,50	57,6	82,5
10,2	20,5	Utsatt skatt forpliktelse	35	0,0	0,0
702,9	703,1	Ansvarlig lånekapital	20,46,47	702,9	703,1
31.558,0	32.240,4	SUM GJELD		24.123,3	25.245,7
595,1	595,1	Innskutt egenkapital	55	595,1	595,1
2.356,0	2.170,6	Opptjent egenkapital		1.991,9	1.882,2
2.951,1	2.765,7	SUM EGENKAPITAL	6	2.587,0	2.477,3
34.509,1	35.006,1	SUM GJELD OG EGENKAPITAL		26.710,3	27.723,0

Hokksund, 31. desember 2015
Drammen, 10. mars 2016

Jorund Rønning Indrelid
leder

Knut Smedsrud
nestleder

Morten André Yttreide
medlem

Øivind Andersson
medlem

Sverre Nedberg
medlem

Elly Therese Thoresen
medlem

Hanne Margrete Lenes Solem
medlem

Inger Helen Pettersen
ansattes repr.

Pål Strand
adm. direktør

ENDRING EGENKAPITAL KONSERN

Beløp i mill. kroner

2015	Sum egenkapital	Innskutt egenkapital		Opptjent egenkapital			Tilgjengelig for salg reserve	Annen egenkapital
		Egenkapital-bevis	Over-kurs	Uttevns-fond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond		
Egenkapital pr. 31.12.14	2.765,7	207,3	387,8	366,3	1.308,0	45,5	162,4	288,4
Årsresultat	256,0	0,0	0,0	70,6	111,5	0,0	0,0	73,9
Endringer i virkelig verdi for investeringer TFS	18,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,1	0,0
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	22,4	0,0	0,0	8,0	12,6	0,0	0,0	1,8
Totalresultat	296,5	0,0	0,0	78,6	124,1	0,0	18,1	75,7
Utbytte 2014 endelig vedtatt	-103,7	0,0	0,0	-103,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Endringer gavefondet	-7,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-7,4	0,0	0,0
Egenkapital pr. 31.12.15	2.951,1	207,3	387,8	341,2	1.432,1	38,1	180,5	364,1

Årets forslag til utbytte til egenkapitalbeviserne på MNOK 68,4 ligger som en del av utjevningsfondet og årets forslag til utbytte på samfunnskapitalen på MNOK 34,2 ligger som en del av grunnfondskapitalen inntil de er endelig vedtatt av forstanderskapet.

Det vises forøvrig til note 55 om egenkapitalbevis.

2014	Sum egenkapital	Innskutt egenkapital		Opptjent egenkapital			Tilgjengelig for salg reserve	Annen egenkapital
		Egenkapital-bevis	Over-kurs	Uttevns-fond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond		
Egenkapital pr. 31.12.13	2.527,9	207,3	387,8	291,7	1.129,9	35,5	252,6	223,1
Årsresultat	428,7	0,0	0,0	149,5	196,1	15,0	0,0	68,1
Endringer i virkelig verdi for investeringer TFS	-90,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-90,2	0,0
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	-33,6	0,0	0,0	-12,7	-18,0	0,0	0,0	-2,9
Totalresultat	304,9	0,0	0,0	136,8	178,1	15,0	-90,2	65,2
Utbytte 2013 endelig vedtatt	-62,2	0,0	0,0	-62,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Endringer gavefondet	-5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-5,0	0,0	0,0
Egenkapital pr. 31.12.14	2.765,7	207,3	387,8	366,3	1.308,0	45,5	162,4	288,4

Årets forslag til utbytte på MNOK 103,7 ligger som en del av utjevningsfondet inntil det er endelig vedtatt av forstanderskapet.

ENDRING EGENKAPITAL MORBANK

2015	Sum egenkapital	Innskutt egenkapital		Opptjent egenkapital			Tilgjengelig for salg reserve
		Egenkapital-bevis	Over-kurs	Uttevns-fond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond	
Egenkapital pr. 31.12.14	2.477,3	207,3	387,8	366,3	1.308,0	45,5	162,4
Årsresultat	182,1	0,0	0,0	70,6	111,5	0,0	0,0
Endringer i virkelig verdi for investeringer TFS	18,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,1
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	20,6	0,0	0,0	8,0	12,6	0,0	0,0
Totalresultat	220,8	0,0	0,0	78,6	124,1	0,0	18,1
Utbytte 2014 endelig vedtatt	-103,7	0,0	0,0	-103,7	0,0	0,0	0,0
Endringer gavefondet	-7,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-7,4	0,0
Egenkapital pr. 31.12.15	2.587,0	207,3	387,8	341,2	1.432,1	38,1	180,5

Årets forslag til utbytte til egenkapitalbeviserne på MNOK 68,4 ligger som en del av utjevningsfondet og årets forslag til utbytte på samfunnskapitalen på MNOK 34,2 ligger som en del av grunnfondskapitalen inntil de er endelig vedtatt av forstanderskapet.

Det vises forøvrig til note 55 om egenkapitalbevis.

2014	Sum egenkapital	Innskutt egenkapital		Opptjent egenkapital			Tilgjengelig for salg reserve
		Egenkapital-bevis	Over-kurs	Uttevns-fond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond	
Egenkapital pr. 31.12.13	2.304,8	207,3	387,8	291,7	1.129,9	35,5	252,6
Årsresultat	360,6	0,0	0,0	149,5	196,1	15,0	0,0
Endringer i virkelig verdi for investeringer TFS	-90,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-90,2
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	-30,7	0,0	0,0	-12,7	-18,0	0,0	0,0
Totalresultat	239,7	0,0	0,0	136,8	178,1	15,0	-90,2
Utbytte 2013 endelig vedtatt	-62,2	0,0	0,0	-62,2	0,0	0,0	0,0
Endringer gavefondet	-5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-5,0	0,0
Egenkapital pr. 31.12.14	2.477,3	207,3	387,8	366,3	1.308,0	45,5	162,4

Årets forslag til utbytte på MNOK 103,7 ligger som en del av utjevningsfondet inntil det er endelig vedtatt av forstanderskapet.

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Konsern 2015	Konsern 2014	Beløp i mill. kroner	Note	Morbank 2015	Morbank 2014
		Driftsaktiviteter			
339,7	533,1	Resultat før skattekostnad		219,4	417,5
		Justert for:			
3,3	9,2	Endring i netto opptj. renteinntekter og pål. rentekostnader		2,8	6,2
0,0	0,0	Netto inn-/utbetaling av lån til kredittinstitusjoner		236,5	-236,3
713,3	-2.924,4	Netto inn-/utbetaling av lån til kunder		1.261,3	-1.985,0
-650,3	-587,3	Endring i sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi		-650,3	-345,6
98,4	-41,2	Endringer i øvrige eiendeler i forbindelse med driften	54	20,7	31,2
0,0	0,0	Netto inn-/utbetaling av innlån til kredittinstitusjoner		15,4	43,5
-236,1	851,3	Netto inn-/utbetaling av innskudd fra kunder		-238,9	861,4
-11,5	20,7	Endringer i øvrig gjeld i forbindelse med driften		-1,4	18,5
4,5	18,4	Ikke-kontante poster inkludert i resultat før skattekostnad	54	-2,3	1,8
-35,2	-147,0	Netto gevinst fra investeringsaktiviteter		-0,2	-147,0
4,0	8,1	Netto tap fra finansieringsaktiviteter		2,2	8,1
-105,1	-101,1	Periodens betalte skatter		-57,0	-53,3
125,0	-2.360,2	Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter	A	808,2	-1.379,0
		Investeringsaktiviteter			
-87,8	-20,6	Utbetaling ved kjøp av varige driftsmidler		-8,5	-16,5
250,4	0,3	Innbetaling ved salg av varige driftsmidler		0,4	0,0
1,1	256,6	Netto inn-/utbetaling ved salg/kjøp av finansielle investeringer		1,1	256,6
0,0	0,0	Netto inn-/utbetaling vedrørende investeringer i datterselskap		-0,2	-200,1
163,7	236,3	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	B	-7,2	40,0
		Finansieringsaktiviteter			
-60,0	-562,1	Netto inn-/utbetaling ved låneopptak til/fra kredittinstitusjoner		-60,0	-562,1
-3.036,6	-2.265,5	Utbetaling ved tilbakebetaling av verdipapirer		-2.250,7	-1.750,3
2.808,7	5.136,6	Innbetaling ved utstedelse av verdipapirer		1.510,5	3.836,5
0,0	0,0	Innbetaling ved utstedelse av egenkapitalbevis		0,0	0,0
-103,7	-62,2	Utbetaling av utbytte		-103,7	-62,2
-391,6	2.246,8	Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	C	-903,9	1.461,9
-102,9	122,9	Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter	A+B+C	-102,9	122,9
489,0	366,1	Kontanter og kontantekvivalenter pr. 01.01.		489,0	366,1
386,1	489,0	Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter pr. 31.12.	54	386,1	489,0

Likviditetsbeholdningen inkluderer kontanter og fordringer på sentralbanker samt utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som gjelder rene plasseringer.

NOTER TIL ÅRSREGNSKAPET

NOTE 1 - GENERELL INFORMASJON	42
NOTE 2 - REGNSKAPSPRINSIPPER	42
NOTE 3 - VURDERINGER OG ANVENDELSE AV ESTIMATER.....	51
NOTE 4 - DRIFTSSEGMENTER.....	52
NOTE 5 - STYRING AV FINANSIELL RISIKO I SPAREBANKEN ØST	53
NOTE 6 - KAPITALDEKNING	56
NOTE 7 - KREDITTRISIKO.....	57
NOTE 8 - KREDITTKVALITET PR. KLASSE AV FINANSIELLE EIENDELER.....	58
NOTE 9 - ALDERSFORDELING PÅ FORFALTE, MEN IKKE NEDSKREVNE UTLÅN	60
NOTE 10 - KREDITTRISIKO FORDELT PÅ KLASSE	61
NOTE 11 - FORDELING AV UTLÅN OG GARANTIER TIL KUNDER ETTER SEKTOR, NÆRING OG GEOGRAFI.....	64
NOTE 12 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER	65
NOTE 13 - TAP PÅ UTLÅN OG GARANTIER KUNDER.....	66
NOTE 14 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER KNYTTET TIL FINANSIELLE LEIEAVTALER.....	68
NOTE 15 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KREDITTINSTITUSJONER	69
NOTE 16 - TAP PÅ UTLÅN OG GARANTIER KREDITTINSTITUSJONER	69
NOTE 17 - RENTERISIKO.....	70
NOTE 18 - LIKVIDITETSRISIKO.....	75
NOTE 19 - VALUTARISIKO	81
NOTE 20 - KLASSIFISERING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE	81
NOTE 21 - FINANSIELLE DERIVATER	83
NOTE 22 - MOTREGNING FINANSIELLE INSTRUMENTER.....	85
NOTE 23 - FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE	86
NOTE 24 - FORFALLSANALYSE AV EIENDELER OG FORPLIKTELSE	90
NOTE 25 - MELLOMREGNING MED KONSERNSELSKAP	92
NOTE 26 - NETTO RENTE- OG KREDITTPROVISJONSINNTEKTER	93
NOTE 27 - UTBYTTE OG ANDRE INNTEKTER AV VERDIPAPIRER MED VARIABEL AVKASTNING	94
NOTE 28 - NETTO PROVISJONSINNTEKTER.....	94
NOTE 29 - NETTO VERDIENDRING OG GEVINST/TAP FRA FINANSIELLE INSTRUMENTER	95
NOTE 30 - ANDRE DRIFTSINNTEKTER.....	96
NOTE 31 - LØNN OG ANDRE GODTGJØRELSE.....	96
NOTE 32 - NÆRSTÅENDE PARTER	100
NOTE 33 - ANDRE DRIFTSKOSTNADER.....	100
NOTE 34 - GODTGJØRELSE REVISOR.....	100
NOTE 35 - SKATTER	101
NOTE 36 - SERTIFIKATER OG OBLIGASJONER	102
NOTE 37 - AKSJER OG EGENKAPITALBEVIS	104
NOTE 38 - EIERINTERESSER I KONSERNSELSKAP	104
NOTE 39 - VARIGE DRIFTSMIDLER OG INVESTERINGSEIENDOMMER	105
NOTE 40 - OPERASJONELLE LEASINGAVTALER.....	106
NOTE 41 - ANDRE EIENDELER	106
NOTE 42 - FORSKUDDSBETALTE IKKE PÅLØPTE KOSTNADER OG OPPTJENTE IKKE MOTTATTE INNTEKTER	107
NOTE 43 - GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER	107
NOTE 44 - INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER.....	107
NOTE 45 - GJELD STIFTET VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER.....	108
NOTE 46 - ANSVARLIG LÅNEKAPITAL.....	108
NOTE 47 - LANGSIKTIGE INNLÅN FORDELT PÅ FORFALLSTIDSPUNKT	108
NOTE 48 - ANDRE FORPLIKTELSE.....	110
NOTE 49 - AVSETNINGER FOR PÅLØPTE KOSTNADER OG FORPLIKTELSE	110
NOTE 50 - PENSJONSFORPLIKTELSE.....	111
NOTE 51 - GARANTIANSVAR.....	115
NOTE 52 - PANTSTILLELSE OG FORTRINNSRETT	116
NOTE 53 - KOSTNADER KNYTTET TIL BANKENES SIKRINGSFOND.....	116
NOTE 54 - TILLEGGSINFORMASJON KONTANTSTRØMMOPPSTILLING	116
NOTE 55 - EGENKAPITALBEVIS.....	117
NOTE 56 - TILLITSVALGTE	120

NOTE 1 - GENERELL INFORMASJON

Sparebanken Øst er en egenkapitalbevisbank notert på Oslo Børs. Banken har sitt hovedkontor i Drammen, besøksadresse Bragernes Torg 2. Forretningsadressen er Stasjonsgata 14, 3300 Hokksund. Sparebanken Øst er alliansefri og har drevet sparebankvirksomhet uten opphold fra 1843.

Banken har også kontorer i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker, Lier, Asker, Bærum, Oslo, Fredrikstad, Ullensaker, Horten, Tønsberg, Skedsmo, Kongsberg, Hønefoss og Svelvik. Konsernet Sparebanken Øst består av morbanken og de heleide datterselskapene Sparebanken Øst Boligkreditt AS, AS Financiering, Øst Prosjekt AS med datterselskapet Borreveien 44 AS og Sparebanken Øst Eiendom AS med datterselskapene Hawø Eiendom AS, Arbeidergata 28 AS, Krokstad Terrasse AS, Stasjonsgata 14 AS, Tollbugt. 49-51 AS og Ingeniør Rybergsgate 101 AS.

Sparebanken Øst er leverandør av tjenester innenfor områdene finansiering, sparing og plassering, betalingsformidling, forsikring, eiendomsdrift og finansiell rådgivning.

Årsregnskapet for 2015 ble behandlet og godkjent av styret i Sparebanken Øst 10. mars 2016.

NOTE 2 - REGNSKAPSPRINSIPPER

1. GENERELT

Konsern- og selskapsregnskapet til Sparebanken Øst er utarbeidet i samsvar med gjeldende internasjonale regnskapsstandarder, International Financial Reporting Standard (IFRS) godkjent av EU.

En legger til grunn prinsippene i et historisk kostregnskap, med unntak for finansielle derivater og investeringer som er holdt for omsetning eller er tilgjengelig for salg, samt den del av verdipapirporteføljen hvor ledelsen har valgt å benytte "Fair Value Option". Disse postene er vurdert til virkelig verdi. Der konsernet benytter sikringsbokføring justeres verdien på sikringsobjektet for verdiendringer knyttet til sikret risiko. Rentebærende balanseposter er inkludert opptjent/påløpt rente.

Konsernets balanseoppstilling er i hovedsak basert på en vurdering av balansepostenes likviditet.

I notene er alle beløp angitt i mill. kroner dersom ikke annet er oppgitt.

2. ENDRING I REGNSKAPSPRINSIPPER

Anvendte regnskapsprinsipper er konsistent med prinsippene anvendt i årsrapporten for 2014, med unntak av de endringene i IFRS som har blitt implementert i konsernet i 2015. Nedenfor er listet hvilke endringer som har vært relevant for konsernet i IFRS med virkning for 2015 regnskapet, samt effekten dette har hatt på konsernets årsregnskap.

IFRIC 21 Avgifter

IFRIC 21 er en tolkning av IAS 37 Avsetninger, betingede forpliktelser og betingede eiendeler. Standarden fastsetter kriteriene for innregning av forpliktelser. Fortolkningen klargjør at den forpliktende hendelsen som gir opphav til avgifter det offentlige pålegger, er aktiviteten beskrevet i den relevante lovgivningen som utløser betalingsforpliktelsen for avgiften. Endringene har medført at sikringsfondsavgiften innregnes i sin helhet på det tidspunkt forpliktelsen oppstår. Avgiften er direkte relatert til innskuddsgarantiordningen og er i resultatregnskapet innregnet som rentekostnad. Endringene har ikke hatt betydning for konsernets finansielle stilling, resultat og/eller opplysninger.

2.1 Årlig forbedringsprosjekt 2011 – 2013:

IFRS 13 Måling av virkelig verdi

Endringen klargjør at porteføljeunntaket kan anvendes for finansielle eiendeler, finansielle forpliktelser og andre kontrakter som faller inn under virkeområdet til IAS 39 Finansielle instrumenter - Innregning og måling. Medførte ingen endringer i årsregnskapet.

3. KONSOLIDERING

Konsernregnskapet omfatter morbank og alle datterselskap.

Et foretak vurderes å være kontrollert av konsernet når konsernet er eksponert for eller har rettigheter til variabel avkastning fra sitt engasjement i vedkommende foretak, og har mulighet til å påvirke denne avkastningen gjennom sin makt over foretaket. Vurderingene gjøres for hver investering.

Regnskapet for konsernet omfatter de heleide datterselskapene Sparebanken Øst Boligkreditt AS, AS Financiering, Øst Prosjekt AS med datterselskapet Borreveien 44 AS og Sparebanken Øst Eiendom AS med datterselskapene Hawø Eiendom AS, Arbeidergata 28 AS, Krokstad Terrasse AS, Stasjonsgata 14 AS, Tollbugt. 49-51 AS og Ingeniør Rybergsgate 101 AS.

Selskap som er kjøpt eller solgt i løpet av året inkluderes i konsernregnskapet fra det tidspunktet kontroll oppnås og inntil kontroll opphører. Overtakelsesmetoden benyttes ved regnskapsføring ved kjøp av datterselskap. Ved overtakelse av kontroll i et foretak, blir alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppført til virkelig verdi. Goodwill fremkommer som en positiv differanse mellom kjøpesum og balanseførte verdier i oppkjøpt virksomhet etter at mer- og mindreverdier er henført til identifiserbare eiendeler på kjøpstidspunktet. Dersom det foreligger en negativ differanse, inntektsføres denne ved kjøpet. Goodwill testes årlig for verdifall og balanseføres til kostpris redusert for eventuelle akkumulerte nedskrivninger.

Ved utarbeidelse av konsernregnskapet elimineres interne transaksjoner, intern fortjeneste og mellomværende mellom selskap som inngår i konsernet.

Regnskapsprinsipper i datterselskap endres når dette er nødvendig for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper.

3.1 Eierinteresser i datterselskap og tilknyttede selskap

Dersom konsernet har flertallet av stemmerettighetene i et foretak, er foretaket presumptivt et datterselskap i konsernet. For å underbygge denne presumsjonen og der konsernet ikke innehar flertallet av stemmerettighetene, vurderer konsernet alle relevante fakta og omstendigheter, for å evaluere hvorvidt konsernet har kontroll over foretaket det er investert i. Herunder vurderes blant annet eierandel, stemmeandel, eierstruktur og relative styrkeforhold, samt opsjoner kontrollert av konsernet og aksjonæravtaler eller andre avtaler. Konsernet foretar en revurdering om det kontrollerer eller ikke kontrollerer et foretak når fakta og omstendigheter indikerer at det foreligger endringer i et eller flere av kontrollelementene. Det vises til note 38 eierinteresser i konsernselskap.

I selskapsregnskapet er investeringer i datterselskap vurdert til historisk kost.

Tilknyttede selskap er enheter hvor konsernet har betydelig innflytelse, men ikke kontroll eller felles kontroll, over den finansielle og operasjonelle styringen. Konsernet har ingen eierinteresser i det som defineres som tilknyttet selskap.

4. VALUTA

Regnskapet presenteres i norske kroner (NOK), som også er funksjonell valuta for samtlige selskap i konsernet.

Transaksjoner i utenlandsk valuta er omregnet til funksjonell valuta (NOK) etter kursene på transaksjonstidspunktet. Pengeposter i utenlandsk valuta omregnes etter offisielle middelkurser på balansedagen. Valutatap og -gevinst som oppstår på grunn av ulik kurs på transaksjonstidspunktet og oppgjørstidspunktet, samt omregningsdifferanser på pengeposter i utenlandsk valuta som ikke er gjort opp, resultatføres.

5. INNTEKTSFØRING

5.1 Renteinntekter og -kostnader

Renteinntekter og -kostnader innregnes i resultatregnskapet ved bruk av effektiv rentemetode. Den effektive renten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid.

Dersom en finansiell eiendel eller en gruppe av like eiendeler er nedskrevet som følge av verditap, resultatføres renteinntektene ved å benytte renten som fremtidige kontantstrømmer diskonteres med for å beregne verditapet.

Inntektsføring av renter etter effektiv rentemetode benyttes både for balanseposter som vurderes til amortisert kost, og balanseposter som vurderes til virkelig verdi over resultatet.

5.2 Provisjonsinntekter og -kostnader

Provisjonsinntekter og -kostnader resultatføres i takt med at tjenesten blir utført. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende.

5.3 Andre inntekter

Leieinntekter fra eiendom inntektsføres lineært over leieperioden.

5.4 Mottatt utbytte

Mottatt utbytte på egenkapitalinstrumenter innregnes i resultatet etter at konsernets rett til å motta betaling er fastsatt, og inngår i "utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning".

6. FINANSIELLE INSTRUMENTER

6.1 Innregning og fraregning

Finansielle eiendeler og forpliktelser innregnes når konsernet blir part i instrumentets kontraktsmessige bestemmelser.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktsmessige rettighetene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller når rettighetene til å motta kontantstrømmene er overført. Finansielle forpliktelser fraregnes når den har opphørt, dette når plikten angitt i kontrakten er oppfylt, kansellert eller utløpt.

6.2 Klassifisering

Konsernets finansielle instrumenter som omfattes av IAS 39, er klassifisert i en av følgende kategorier:

Finansielle eiendeler:

- Finansielle eiendeler til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet
 - finansielle eiendeler holdt for omsetning ("trading")
 - finansielle eiendeler bestemt regnskapsført til virkelig verdi over resultatet, øremerket ved første gangs innregning
- Investeringer holdt til forfall, balanseført til amortisert kost
- Utlån og fordringer, balanseført til amortisert kost
- Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg, vurdert til virkelig verdi med verdiendringer presentert som andre inntekter eller kostnader i totalresultatoppstillingen

Finansielle forpliktelser:

- Finansielle forpliktelser til virkelig verdi med verdiendring over resultatet
- Finansielle forpliktelser, balanseført til amortisert kost

6.3 Måling

6.3.1 Første gangs regnskapsføring av finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter som vurderes til virkelig verdi over resultatet, måles til virkelig verdi på avtaletidspunktet ved første gangs innregning. Virkelig verdi vil normalt være transaksjonsprisen. Finansielle eiendeler og forpliktelser, som ikke er klassifisert i denne kategorien, måles til virkelig verdi med tillegg/fradrag av direkte henførbare transaksjonskostnader ved første gangs innregning.

6.3.2 Etterfølgende måling

Verdimåling til virkelig verdi

I utgangspunktet skal observerbare markedskurser legges til grunn for finansielle instrumenters virkelige verdi. Der observerbare markedskurser ikke finnes og virkelig verdi ikke kan utledes direkte eller indirekte fra observerbar input i markedet, benyttes ulike verdsettelsesteknikker. Dette er teknikker som til en viss grad kan innebære skjønnsmessige vurderinger. Slike skjønnsmessige vurderinger kan være likviditetsrisiko, kredittrisiko og volatilitet. Endringer i holdningen til slike faktorer kan påvirke fastsettelsen av virkelig verdi på et finansielt instrument. Alle endringer i virkelig verdi innregnes direkte i resultatregnskapet, med mindre eiendelen er klassifisert som tilgjengelig for salg hvor verdiendringen inngår i totalresultatet.

Måling til amortisert kost

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi, verdsettes til amortisert kost og inntektene/kostnadene beregnes etter effektiv rentemetode. Den effektive renten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av kontantstrømmene neddiskontert med den effektive renten.

Nedskrivninger av finansielle eiendeler

På hver balansedag vurderes det om det foreligger objektive bevis på at de finansielle eiendelene har vært utsatt for verdifall/kredittap. Dersom det er objektive bevis på verdifall blir den finansielle eiendelen nedskrevet og nedskrivningene blir resultatført der de etter sin art hører hjemme. Nedskrivninger er nærmere omtalt under punkt 6.4.

6.3.3 Overtakelse av eiendeler

Eiendeler som overtas i forbindelse med oppfølging av misligholdte og nedskrevne engasjementer, verdsettes ved overtagelsen til virkelig verdi.

6.3.4 Sikringsbokføring

Banken benytter virkelig verdisikring av fastrenteinnlån og valutainnlån. Ved virkelig verdisikring blir sikringsinstrumentet regnskapsført til virkelig verdi og verdien på sikringsobjektet blir justert for verdiendringen knyttet til sikret risiko. Dersom sikringsforholdet avbrytes eller tilstrekkelig sikringseffektivitet ikke kan verifiseres, amortiseres verdiendringen tilknyttet sikringsobjektet over gjenværende løpetid.

6.4 Nærmere om finansielle instrumenter

6.4.1 Utlån

Ved første gangs innregning er utlån vurdert til virkelig verdi med tillegg av direkte henførbare transaksjonskostnader. Etableringsgebyr aktiveres og inntektsføres over lånets forventede løpetid. Inntektsføring skjer på månedlig basis. Ved etterfølgende måling vurderes utlån til amortisert kost med anvendelse av effektiv rentemetode. Renteinntekter på finansielle instrumenter klassifisert som utlån og fordringer, inngår i "Renteinntekter og lignende inntekter" i resultatregnskapet. Periodens nedskrivning på utlån resultatføres under "Tap på utlån og garantier". Renter beregnet etter den effektive rentemetoden på nedskrevet verdi av utlån inngår i "Renteinntekter og lignende inntekter".

Misligholdte og tapsutsatte engasjementer

Misligholdte utlån defineres som utlån som har betalingsmislighold utover 90 dager. Utlån og andre engasjementer som ikke er misligholdte, men hvor kundens økonomiske situasjon gjør det sannsynlig at konsernet vil bli påført tap, klassifiseres som tapsutsatte engasjementer.

Individuelle nedskrivninger på utlån og garantier

Utlån nedskrives for kredittap på individuell basis dersom det foreligger objektive bevis på at slikt kredittap har inntruffet. Objektive bevis anses å foreligge ved vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd, innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av problemer hos debitor, gjeldsforhandling hos debitor, annen finansiell restrukturering eller konkursbehandling.

Estimering av eventuelt kredittap skjer på basis av størrelsen på forventede fremtidige kontantstrømmer fra salg av panteobjekter og lignende, når kontantstrømmene forventes innbetalt samt diskonteringsrentens størrelse. Tapets størrelse er en direkte funksjon av forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer, neddiskontert med lånets effektive rente.

Nedskrivninger på grupper av utlån

Vurdering av behovet for nedskrivning på gruppen av utlån til privatpersoner skjer på basis av en tapsindikator som hensyntar ulike makroøkonomiske variabler som indikerer om banken er i en konjunktursituasjon som er bedre eller dårligere enn en normaltapsituasjon. Vurdering av behovet for nedskrivning på gruppen av utlån til bedrifter skjer på basis av endringer i risikoklassifisering av engasjementene. Dersom det i en regnskapsperiode skjer en netto negativ forflytning mellom risikoklasser, foretas det en nedskrivning på basis av bankens tapshistorikk for de aktuelle risikoklassene. Vurdering av utlån er ytterligere beskrevet i note 3 Vurderinger og anvendelse av estimer.

Konstatering av tap

Konstatering av tap skjer først når det er stadfestet akkord eller konkurs hos debitor, når utleggsforretning ikke har ført frem, det foreligger rettskraftig dom eller i tilfeller der banken har gitt avkall på utlånet eller deler av det, eller andre tilfeller der det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige. Konstaterte tap som er dekket ved tidligere foretatte nedskrivninger føres mot avsetningene. Konstaterte tap uten dekning i tapsavsetningene, samt over- eller underdekning i forhold til tidligere nedskrivninger resultatføres.

6.4.2 Sertifikater og obligasjoner

Konsernet har klassifisert sertifikater og obligasjoner i følgende kategorier:

- til virkelig verdi over resultatet
- holde til forfall

Virkelig verdi over resultatet

Konsernets portefølje av sertifikater og obligasjoner kjøpt etter 01.01.11 er et ledd i bankens likviditetsstrategi og inngår i kategorien holdt for omsetning ("trading"). Verdiendringen og realisert gevinst og tap inngår i regnskapslinjen "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter".

Konsernets portefølje av sertifikater og obligasjoner kjøpt før 01.01.11 er et ledd i bankens likviditets- og investeringsstrategi og er bestemt regnskapsført til virkelig verdi.

Holde til forfall

Obligasjoner hvor konsernet har intensjon og evne til å holde investeringen til forfall er klassifisert i kategorien holde til forfall.

Måling ved første gangs regnskapsføring er virkelig verdi inkludert transaksjonskostnader. Etterfølgende måling skjer til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode.

Den løpende opptjeningen av renteinntekter resultatføres og eventuell over- eller underkurs på kjøpstidspunktet amortiseres ved bruk av effektiv rentemetode og resultatføres som en justering av obligasjonens løpende renteinntekt.

Når det foreligger objektive bevis for at det har inntruffet et kredittap på en obligasjon i kategorien holde til forfall, nedskrives obligasjonen for dette kredittapet på linjen "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter" i resultatregnskapet. Nedskrivningen er en direkte funksjon av forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer. Neddiskonteringen er basert på effektiv rente. En eventuell reversering av tidligere nedskrivninger innregnes som en økning i balanseført verdi i den grad den ikke overstiger hva amortisert kost ville ha vært dersom nedskrivning ikke hadde vært gjennomført. Realisert gevinst og tap inngår i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter".

6.4.3 Egenkapitalinstrumenter

Konsernet har klassifisert egenkapitalinstrumenter i følgende kategorier:

- holdt for omsetning ("trading")
- tilgjengelig for salg

Holdt for omsetning ("trading")

Egenkapitalinstrumenter eiet med formål om å selge eller kjøpe tilbake på kort sikt, som inngår i en portefølje og eiet for å oppnå kursgevinster, er klassifisert som holdt for omsetning. Verdiendring og realisert gevinst og tap inngår i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter". Konsernets børsnoterte aksjer og egenkapitalbevis faller inn under denne kategorien.

Mottatt utbytte innregnes i resultatet etter at konsernets rett til å motta betaling er fastsatt, og inngår i "Utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning".

Tilgjengelig for salg

Konsernets beholdning av egenkapitalinstrumenter som ikke er klassifisert som holdt for omsetning ("trading"), er klassifisert som tilgjengelig for salg, og er vurdert til virkelig verdi med verdiendringer presentert som inntekter og kostnader i totalresultatet. Nedskrivning ved verdifall innregnes i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter" i den perioden det oppstår. Ved avhendelse blir akkumulert gevinst eller tap på det finansielle instrumentet som tidligere er regnskapsført i totalresultatet reversert, og gevinst eller tap blir innregnet i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter".

Konsernet foretar nedskrivning av egenkapitalinstrumenter i kategorien tilgjengelig for salg når det har vært en langvarig nedgang i virkelig verdi eller virkelig verdi er vesentlig lavere enn balanseført verdi. Banken vurderer det som vesentlig når verdifallet er mer enn 20%, og at verdifallet er langvarig når det er lenger enn 6 måneder. Tap ved verdifall innregnet i resultatet, for denne kategorien, blir ikke reversert over resultatet.

Mottatt utbytte på egenkapitalinstrumenter innregnes i resultatet etter at konsernets rett til å motta betaling er fastsatt og inngår i "Utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning".

6.4.4 Finansielle derivater

Finansielle derivater er kontrakter som er inngått for å nøytralisere en allerede aktuell rente- og/eller valutarisiko konsernet har påtatt seg. Derivatene omfatter valuta- og renteinstrumenter. Finansielle derivater regnskapsføres til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Derivatet regnskapsføres som eiendel dersom virkelig verdi er positiv og som forpliktelse dersom virkelig verdi er negativ.

Sparebanken Øst deltar i et garantikonsortium i Eksportfinans ASA som skal avlaste Eksportfinans ASA sin likviditetsportefølje for verditap på kredittrisiko. Denne garantien er et derivat vurdert til virkelig verdi. Det vises til note 21.

Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle derivater innregnes i resultatregnskapet under posten "Netto verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter". For regnskapsføring av finansielle derivater hvor sikringsbokføring benyttes, se eget avsnitt.

6.4.5 Sikringsbokføring

Sparebanken Øst benytter seg i hovedsak av finansielle derivater for å redusere rente- og/eller valutarisiko.

Banken benytter virkelig verdisikring på fastrenteinnlån og valutainnlån. En virkelig verdisikring er en sikringsrelasjon hvor foretaket ønsker å sikre seg mot eksponeringen for verdiendringer for balanseførte eiendeler eller forpliktelser. Obligasjonsgjeld med fast rente utgjør en renterisiko. Obligasjonsgjeld i utenlandsk valuta representerer både en rente-

og valutarisiko. For finansielle derivater som benyttes til sikring av virkelig verdi av balanseførte forpliktelser benyttes sikringsbokføring dersom visse kriterier er oppfylt. Endringer i virkelig verdi på finansielle derivater som er klassifisert som, og oppfyller kravene til verdisikring, regnskapsføres over resultatregnskapet sammen med enhver endring i virkelig verdi på den sikrede forpliktelsen som kan tilskrives den sikrede risiko. Det er hovedsakelig renteswapper og kombinerte rente- og valutaswapper (basis-swapper) som benyttes som sikringsinstrumenter i konsernet.

Verdiendring på sikringsinstrumenter og sikringsobjekter inngår i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter".

Ved inngåelse av sikringsforholdet dokumenteres formelt forholdet mellom sikringsobjekt og sikringsinstrument, inkludert hvilken risiko som sikres, formålet og strategien for sikringen og metoden som vil bli benyttet for å beregne sikringseffektiviteten. Sikringseffektiviteten må kunne måles pålitelig. Sikringen vurderes og dokumenteres løpende kvartalsvis, herunder sikringseffektiviteten. I overveiende grad benytter konsernet seg av en-til-en-sikringer, det vil si at for eksempel nominelle beløp og hovedstol, vilkår, reprisingstidspunkter, tidspunkter for mottak og betaling av renter og hovedstol samt grunnlaget for måling av renter er de samme for sikringsinstrumentet og sikringsobjektet. Dersom målingen viser at verdiendringene på sikringsinstrumentet motvirker 80 prosent til 125 prosent av endringene i sikringsobjektet, vil sikringen fremdeles kvalifisere som en sikring etter IAS 39. Eventuell ineffektiv del av sikringen blir resultatført. Dersom sikringsforholdet avbrytes eller tilstrekkelig sikringseffektivitet ikke kan verifiseres, amortiseres verdiendringen tilknyttet sikringsobjektet over gjenværende løpetid.

6.4.6 Innlån og andre finansielle forpliktelser

Konsernet måler finansielle forpliktelser, bortsett fra derivater, til amortisert kost. Finansiell gjeld måles til amortisert kost hvor forskjeller mellom mottatt beløp fratrasket transaksjonskostnader og innløsningsverdi periodiseres over låneperioden ved bruk av effektiv rentemetode. Rentekostnader og amortiseringseffekter på instrumentene inngår i "Rentekostnader og lignende kostnader" i resultatregnskapet. Beholdning av egne obligasjoner føres som reduksjon av gjeld. Ved tilbakekjøp blir forskjellen mellom balanseført verdi og betalt vederlag resultatført og inngår i regnskapslinjen "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter".

7. VARIGE DRIFTSMIDLER OG INVESTERINGSEIENDOMMER

Varige driftsmidler omfatter bygninger, tomter og driftsløsøre. Bygninger og driftsløsøre er balanseført til kostpris fratrasket ordinære akkumulerende avskrivninger og nedskrivninger. Tomter avskrives ikke og er balanseført til kostpris fratrasket eventuelle nedskrivninger. Kostpris inkluderer alle direkte henførbare kostnader ved anskaffelse av eiendeler med tillegg av kostpris for senere forbedringer. Alle andre reparasjons- og vedlikeholdskostnader resultatføres i den perioden de påløper. Ved fastsetting av avskrivningsplan hensyntas driftsmiddelets forventede brukstid og estimert restverdi. Konsernets bygninger er blitt dekomponert i fire delkomponenter, bygningskropp, tekniske anlegg, fasader og fast innredning. Avskrivninger er vurdert for hver delkomponent ut fra forventet brukstid og estimert restverdi.

Konsernets bygninger til ekstern utleie samt bygninger som innehas for å oppnå verdistigning, klassifiseres som investeringseiendommer. Banken har vurdert investeringseiendommer til kostpris fratrasket akkumulerende avskrivninger. Kostpris på innregningstidspunktet og årlige avskrivninger er fastsatt etter samme prinsipper som for øvrige eiendommer.

Avskrivningene er beregnet ved bruk av lineær metode over følgende brukstid:

Bygninger	10-100 år
Maskiner/inventar/transportmidler	2-8 år

Avskrivningsperiode, -metode og utrangeringsverdi vurderes årlig.

Gevinst/tap ved salg av driftsmidler fremkommer som differansen mellom salgspris og balanseført verdi og innregnes i resultatregnskapet.

Anlegg under utførelse er klassifisert som anleggsmidler og er oppført til kost inntil anlegget er ferdigstilt. Anlegg under utførelse blir ikke avskrevet før anleggsmiddelet blir tatt i bruk. Byggelånskostnader balanseføres løpende og inngår i kostpris.

Det blir foretatt vurdering av nedskrivning når det foreligger indikasjon på verdifall. Hvis balanseført verdi til et driftsmiddel er høyere enn gjenvinnbart beløp, blir det foretatt en nedskrivning over resultatet. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgspris og diskontert kontantstrøm fra fortsatt bruk. Netto salgspris er beløpet som kan oppnås ved salg til uavhengig tredjepart, fratrasket salgskostnader. Gjenvinnbart beløp fastsettes separat for alle eiendeler. Dersom dette ikke er mulig, fastsettes gjenvinnbart beløp sammen med enheten eiendelen tilhører.

8. LEIEAVTALER

En leieavtale klassifiseres som finansiell leieavtale dersom den i det vesentlige overfører all risiko og avkastning forbundet med eierskap. Øvrige leieavtaler klassifiseres som operasjonelle leieavtaler.

Konsernet som utleier

Finansielle leieavtaler presenteres som "Utlån til og fordringer på kunder" i balansen og regnskapsføres etter amortisert kost prinsippet. Forskuddsleie aktiveres og inntektsføres over løpetiden og er oppført som kortsiktig gjeld i regnskapet.

Konsernet som leietaker

Konsernet har som leietaker bare inngått operasjonelle leieavtaler. Leiebetalingene innregnes som kostnad i resultatregnskapet lineært over løpetiden til leieavtalen, med mindre et annet systematisk grunnlag gir bedre uttrykk for bruksverdien over tid.

9. USIKRE FORPLIKTELSER

Konsernet utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Det vises til note 51. Vurdering av tapsavsetning på garantier som banken utsteder foretas sammen med vurdering av tap på utlån. Det vises til note 13. De samme prinsippene anvendes for å vurdere om det foreligger verdifall. Det foretas avsetninger for andre usikre forpliktelser dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen materialiserer seg og de økonomiske konsekvensene kan beregnes pålitelig.

10. BETINGEDE FORPLIKTELSER OG EIENDELER

Betingede forpliktelser er ikke regnskapsført i årsregnskapet. Det opplyses om vesentlige betingede forpliktelser med unntak av betingede forpliktelser hvor sannsynligheten for forpliktelsen er lav.

Betingede eiendeler regnskapsføres dersom de er svært sannsynlige.

11. PENSJONER

Konsernet har ulike ytelsesbaserte ordninger, samt innskuddsbasert ordning.

Ytelsesbaserte ordninger

I en ytelsesbasert ordning er arbeidsgiver forpliktet til å yte fremtidig pensjon av en nærmere angitt størrelse. Konsernets kollektive pensjonsordninger administreres gjennom et livselskap. Den beregnede påløpte forpliktelsen sammenholdes med verdien på innbetalte og oppsparte pensjonsmidler. Dersom samlede pensjonsmidler overstiger beregnet pensjonsforpliktelse på balansetidspunktet, balanseføres nettoverdien som eiendel i balansen dersom det er sannsynlig at overfinansieringen kan nyttes mot fremtidige forpliktelser. Dersom pensjonsforpliktelsene overstiger pensjonsmidlene, klassifiseres nettoforpliktelsen som gjeld i balansen.

Konsernet har også usikrede pensjonsforpliktelser som finansieres over konsernets drift. Pensjonsforpliktelser på slike avtaler oppføres som gjeld i balansen.

Pensjonsforpliktelsene beregnes årlig av en uavhengig aktuar ved bruk av en lineær opptjeningsmetode. Pensjonsforpliktelsene beregnes som nåverdien av de estimerte fremtidige pensjonsytelsene som regnskapsmessig anses opptjent på balansedagen.

Endringer i pensjonsplaner inntektsføres eller kostnadsføres ved planendringstidspunktet.

Pensjonskostnaden er basert på forutsetninger fastsatt ved periodens begynnelse. Årets netto pensjonskostnad består av nåverdien av årets pensjonsopptjening, rentekostnad på netto pensjonsforpliktelse, samt periodisert arbeidsgiveravgift. Periodens netto pensjonskostnader inngår i regnskapslinjen "Lønn m.v." i resultatregnskapet.

Aktuarberegningene er basert på flere aktuarielle forutsetninger, det vises til note 50. Når forpliktelsens nåverdi og virkelig verdi av pensjonsmidlene beregnes på balansetidspunktet, kan det oppstå aktuarielle gevinster og tap som resultat av endringer i aktuarielle forutsetninger og faktiske effekter. Aktuarielle gevinster og tap innregnes i totalresultatet.

Vurdering av pensjonsforpliktelser er ytterligere beskrevet i note 3 Ledelsens vurderinger og anvendelse av estimater.

Innskuddsbaserte ordninger

Innskuddsbasert pensjonsordning innebærer at konsernet betaler et årlig innskudd til de ansattes pensjonssparing. Ordningen ivaretas av et livselskap. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på tilskuddet og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. Konsernet har ingen ytterligere forpliktelse knyttet til levert arbeidsinnsats etter at det årlige innskuddet er betalt. Det er ingen avsetning til pensjonsforpliktelser for slike ordninger. Innskuddsbaserte pensjonsordninger blir kostnadsført direkte og inngår i regnskapslinjen "Lønn m.v." i resultatregnskapet.

12. INNTEKTSSKATT

Årets skattekostnad i resultatregnskapet består av betalbar skatt for inntektsåret, eventuelt for mye/lite avsatt betalbar skatt tidligere år, kildeskatt og resultatført utsatt skatt. Disse innregnes som inntekter eller kostnader og tas med i resultatregnskapet som skattekostnad med unntak av betalbar skatt og utsatt skatt på transaksjoner som innregnes direkte i totalresultatet eller under egenkapitalen.

Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller. Midlertidige forskjeller er differansen mellom balanseført verdi og skattemessig verdi på eiendeler og forpliktelser. Utsatt skatt eiendel beregnes videre på skattevirkninger av underskudd til fremføring.

Utsatt skatt eiendel oppføres som eiendel i balansen i den utstrekning det forventes at konsernet vil ha tilstrekkelig skattemessig overskudd i senere perioder til å nyttiggjøre utsatt skatt eiendelen. Utsatt skatt eiendel og utsatt skatt forpliktelse beregnes etter skattesatsen som forventes å gjelde for midlertidige forskjeller når de blir reversert, basert på gjeldende lover på rapporteringstidspunktet. Utsatt skatt eiendel og utsatt skatt forpliktelse neddiskonteres ikke.

Utsatt skatt på transaksjoner innregnet i totalresultatet eller egenkapitalen innregnes med den underliggende transaksjonen enten i totalresultatet eller i egenkapitalen. I totalresultatet vises dette som skatteeffekt. Betalbar skatt er innregnet direkte i balansen i den grad skattepostene relaterer seg til egenkapitaltransaksjoner.

Formuesskatt regnes ikke som inntektsskatt etter IAS12 og er kostnadsført som driftskostnad.

13. SEGMENTER

For ledelsesformål er konsernet organisert i fem driftssegmenter basert på produkter og tjenester. Segmentene utgjør basisen for den primære segmentrapporteringen. Finansiell informasjon vedrørende segmenter er presentert i note 4.

14. KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingene viser kontantstrøm gruppert etter type og anvendelsesområde. Kontanter og kontantekvivalenter inkluderer kontanter, fordringer på sentralbanker, statskasseveksler og utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som gjelder rene plasseringer.

15. EGENKAPITAL

15.1 Resultat pr. egenkapitalbevis

Resultat pr. egenkapitalbevis beregnes som egenkapitalbeviserne andel av bankens resultat for perioden dividert med tidsveid gjennomsnittlig antall egenkapitalbevis i løpet av perioden.

15.2 Utbytter

Utbytte på egenkapitalbevis og samfunnsutbytte regnskapsføres som egenkapital i perioden frem til det er vedtatt av bankens forstanderskap.

16. HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Ny informasjon etter balansedagen om selskapets finansielle stilling på balansedagen vil inngå i grunnlaget for vurdering av regnskapsestimater i regnskapet og vil således være hensyntatt i årsregnskapet. Hendelser etter balansedagen som ikke påvirker selskapets finansielle stilling på balansedagen, men som vil påvirke selskapets finansielle stilling i fremtiden, er opplyst om dersom dette er vesentlig.

17. FREMTIDIGE ENDRINGER I REGNSKAPSPRINSIPPER

Standarder og fortolkninger som er vedtatt frem til tidspunkt for avleggelse av regnskapet, men hvor ikrafttredelsestidspunkt er frem i tid, unntatt de som er vurdert til ikke å være relevante, er oppgitt under. Konsernets intensjon er å implementere de relevante endringene på ikrafttredelsestidspunktet, under forutsetning av at EU godkjenner endringene før avleggelse av konsernregnskapet.

Inntektsbaserte avskrivningsmetoder – endringer i IAS 16 og IAS 38

Endringen klargjør at bruk av inntektsbaserte metoder for å beregne avskrivning på en eiendel ikke er tillatt. Endringen klargjør også at inntekt generelt er antatt å ikke være et korrekt grunnlag for å måle forbruket av de økonomiske fordelene ved en immateriell eiendel. Endringen er godkjent av EU og gjelder for regnskapsår som starter etter 1. januar 2016. Endringene forventes ikke å ha betydning for konsernets finansielle stilling, resultat og/eller opplysninger.

IAS 19 Ytelser til ansatte

Endringen introduserer en mulighet til å innregne bidrag fra ansatte eller tredjeparter som en reduksjon i pensjonskostnaden i samme periode som bidragene er betalbare, hvis og bare hvis bidragene utelukkende er knyttet til de ansattes "tjenester" for samme periode. Endringen skal implementeres retrospektivt. Endringen er godkjent av EU med virkning for regnskapsår som starter etter 1. februar 2015. Endringene forventes ikke å ha betydning for konsernets finansielle stilling, resultat og/eller opplysninger.

IFRS 9 Finansielle instrumenter

IFRS 9 innebærer endringer knyttet til klassifisering og måling, sikringsbokføring og nedskrivning. IFRS 9 vil erstatte IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling. De delene av IAS 39 som ikke er endret som ledd i dette prosjektet er overført og tatt inn i IFRS 9. Standarden er foreløpig ikke godkjent av EU. Konsernet har i 2016 igangsatt prosjekt med å utrede effektene ved innføring av IFRS 9 og det er for tidlig å gi estimat på forventet effekt ved implementering av IFRS 9.

For konsernet vil IFRS 9 medføre at nedskrivningsreglene endres fra dagens tapsmodell der tap må være pådratt til en forventet tapsmodell.

IFRS 9 kan medføre endring i klassifisering av finansielle eiendeler, hvor disse skal klassifiseres basert på den forretningsmodellen som brukes for styring av eiendelen og de kontraktsmessige kontantstrømmene etter de tre kategoriene: Amortisert kost, virkelig verdi med verdiendringer over totalresultatet og virkelig verdi med verdiendring over resultatet.

For finansielle forpliktelser er reglene i hovedsak uendret sammenlignet med dagens IAS 39, med unntak der egen gjeld er innregnet til virkelig verdi hvor verdiendring som følge av endring i egen kredittrisiko skal innregnes i totalresultatet etter IFRS 9. Konsernet benytter amortisert kost og endringen forventes ikke å ha effekt for konsernet.

Forenklinger i kravene til sikringsbokføring ved at sikringseffektiviteten knyttes nærmere til ledelsens risikostyring forventes å gi større mulighet for anvendelse av sikringsbokføring enn gjeldende IAS 39.

IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter

Standarden erstatter alle eksisterende standarder og fortolkninger for inntektsføring. Kjerneprinsippet i IFRS 15 er at inntekter innregnes for å reflektere overføringen av avtalte varer eller tjenester til kunder, og da til et beløp som gjenspeiler vederlaget selskapet forventer å ha rett til i bytte for disse varene eller tjenestene. Standarden inneholder en modell for innregning og måling av salg av enkelte ikke-finansielle eiendeler (eks. salg av eiendom, anlegg og utstyr) og gjelder for alle inntektskontrakter. For kontrakter som regnskapsføres etter reglene i IFRS 9, skal reglene i IFRS 9 anvendes. Standarden er foreløpig ikke godkjent av EU. Endringene forventes ikke å ha betydning for konsernets finansielle stilling, resultat og/eller opplysninger.

IFRS 16 Leieavtaler

IFRS 16 erstatter eksisterende IFRS-standard for leieavtaler, IAS 17 Leieavtaler. IFRS 16 angir prinsipper for innregning, måling, presentasjon og opplysninger om leieavtaler for begge parter i en leieavtale, dvs. kunden (leietager) og tilbyder (utleier). Den nye standarden krever at leietager innregner eiendeler og forpliktelser for de fleste leieavtaler, noe som er en vesentlig endring fra dagens prinsipper. For utleier viderefører IFRS 16 i det alt vesentlige eksisterende prinsipper i IAS 17. I tråd med dette skal en utleier fortsette å klassifisere sine leieavtaler som operasjonelle eller finansielle leieavtaler, og regnskapsføre disse to typene leieavtaler forskjellig. Standarden er foreløpig ikke godkjent av EU. Konsernets foreløpige vurdering er at standarden vil medføre endringer for regnskapsføring av leie av lokaler som i all vesentlighet vil påvirke balansen.

17.1 Årlig forbedringsprosjekt 2010-2012**IAS 24 Opplysninger om nærstående parter**

Endringen klargjør at et foretak som leverer ledelsestjenester og som leverer nøkkelpersonell til ledelsen er en nærstående part omfattet av opplysningskravene om nærstående parter. I tillegg skal et selskap som benytter seg av slike tjenester opplyse om kostnadene som er påløpt for ledelsestjenester. Endringene er godkjent av EU og gjelder for regnskapsår som starter etter 1. februar 2015. Endringene forventes ikke å medføre vesentlig endring i årsrapportens noteopplysninger.

17.2 Årlig forbedringsprosjekt 2012-2014**IAS 19 Ytelser til ansatte**

Endringen klargjør at vurderingen av likvid marked for foretaksobligasjoner av høy kvalitet gjøres basert på valutaen som pensjonsforpliktelsen er denominert i, i stedet for landet hvor pensjonsforpliktelsen er lokalisert. Dette betyr at foretaksobligasjoner av høy kvalitet utstedt av foretak hjemmehørende i andre land hensyntas i vurderingen, forutsatt at de er utstedt i valutaen som pensjonsytelsene skal betales i. Denne endringen må anvendes prospektivt. Endringen er godkjent av EU med virkning for regnskapsår som starter etter 1. januar 2016. Endringene forventes ikke å ha betydning for konsernets finansielle stilling, resultat og/eller opplysninger.

NOTE 3 - VURDERINGER OG ANVENDELSE AV ESTIMATER

På grunn av den usikkerhet som er forbundet med forretningsvirksomhet kan mange regnskapsposter ikke måles nøyaktig, men bare estimeres. Ledelsen har utøvd skjønn ved anvendelse av regnskapsprinsipper, og lagt til grunn antakelser og forventninger om fremtidige hendelser som man anser sannsynlig. Estimer og vurderinger blir jevnlig evaluert og bygger på de seneste pålitelige opplysninger som er tilgjengelig, samt erfaring fra lignende vurderinger. Det vil alltid være en iboende usikkerhet knyttet til regnskapsposter som ikke måles nøyaktig, og ledelsens vurderinger og beste estimat vil kunne avvike vesentlig fra faktisk utfall.

I konsernets regnskap relaterer bruken av slike estimer seg spesielt til måling av følgende poster:

- Tap på utlån og garantier
- Virkelig verdi på finansielle instrumenter
- Netto pensjonsforpliktelse

3.1 Tap på utlån og garantier

Utlån nedskrives for kredittap på individuell basis dersom det foreligger objektive bevis for at slikt kredittap har inntruffet. Eksempler på slike objektive bevis er vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold, vesentlige kontraktsbrudd, avtalte endringer i rentesats eller avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor, konkurs med videre. Estimering av eventuelt kredittap skjer på basis av størrelsen på forventede fremtidige kontantstrømmer fra salg av panteobjekter og lignende, når kontantstrømmene forventes innbetalt samt diskonteringsrentens størrelse. Tapets størrelse er en direkte funksjon av forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer. Hovedusikkerheten i estimatene av størrelsen på kredittap ligger i vurderingene av kontantstrømmenes størrelse og når i tid de forventes mottatt. Det henvises til note 13.

Grupper av utlån nedskrives tilsvarende individuelle utlån når det foreligger objektive bevis for at gruppen som sådan har en redusert verdi som en følge av hendelse som har inntruffet. Estimering av kredittap på grupper av utlån skjer på basis av historiske data for tap sammenstilt med bankspesifikke og/eller markedsmessige parametere som f.eks. risikoklassifisering, makroøkonomiske størrelser og bransjemessige forholdstall. Hovedusikkerheten i estimatene av størrelsen på kredittap på grupper av utlån knytter seg til datagrunnlaget som benyttes. Datagrunnlagets representativitet og kvalitet er viktige elementer. Nedskrivning av verdifall/tap på grupper av utlån er basert på modeller av både skjønnsmessig og statistisk karakter. Modellrisikoen generelt vil alltid være et usikkerhetsmoment som overføres til estimatene modellene skal beregne. Det henvises til note 13.

3.2 Virkelig verdi på finansielle instrumenter

I utgangspunktet skal observerbare markedskurser legges til grunn for finansielle instrumenters virkelige verdi. Der observerbare markedskurser ikke finnes og virkelig verdi ikke kan utledes, direkte eller indirekte fra observerbar input i markedet, benyttes ulike verdsettelsesteknikker. Dette er teknikker som til en viss grad kan innebære skjønnsmessige vurderinger. Slike skjønnsmessige vurderinger kan være likviditetsrisiko, kredittrisiko og volatilitet. Endringer i holdningen til slike faktorer kan påvirke fastsettelsen av virkelig verdi på et finansielt instrument.

I de tilfeller hvor egenkapitalinstrumenter ikke kan fastsettes på en pålitelig måte vurderes egenkapitalinstrumentene til kostpris.

Det henvises til note 23 for verdsettelse av finansielle eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi.

3.3 Netto pensjonsforpliktelse

Konsernets ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser beregnes av eksterne aktuar. Beregningene er basert på standardiserte forutsetninger om døds- og uføretrykningen, samt andre demografiske forutsetninger utarbeidet av Finansnærings Hovedorganisasjon. Som grunnlag for beregningene anvendes også en rekke økonomiske forutsetninger; blant annet forventet avkastning på pensjonsmidlene, diskonteringsrente, årlig lønnsvekst, utvikling i G (Folketrygdens grunnbeløp) og regulering av pensjoner.

Diskonteringsrenten tar utgangspunkt i renten på obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i det norske markedet med begrunnelse at OMF-markedet i Norge anses å tilfredsstille kravene til foretaksobligasjoner med høy kvalitet og dypt marked. Diskonteringsrenten er justert med et påslag for å komme frem til en rente som reflekterer estimert utbetalingstidspunkt. Forventet avkastning på pensjonsmidlene er satt lik diskonteringsrenten i henhold til IAS 19. Pensjonsmidlene er i stor grad investert i likvide eiendeler som verdsettes til virkelig verdi på balansedagen. De andre økonomiske forutsetningene er basert på forventet langsiktig utvikling i parameterne. Det vurderes å foreligge langt høyere risiko knyttet til estimerte brutto pensjonsforpliktelser enn til estimerte pensjonsmidler. Det henvises til note 50 for ytterligere informasjon.

NOTE 4 - DRIFTSSEGMENTER

Segmentrapporteringen er basert på bankens interne rapporteringsformat, hvor morbank og boligkreditselskapet er splittet i privatmarked, bedriftsmarked og finans. I tillegg kommer øvrige datterselskap, samt et ikke rapporterbart segment med poster som ikke er fordelt til øvrige segmenter. Konsernet har tilnærmet alle sine inntekter fra Norge. For geografisk fordeling av utlån til kunder se note 11.

For ledelsesformål er banken organisert i fem driftssegmenter basert på produkter og tjenester som følger: Segmentene privatmarked og bedriftsmarked består hovedsakelig av utlån til kunder og innskudd fra kunder. Finans består i all hovedsak av bankens likviditetsportefølje, mens hovedproduktet i AS Finansiering er gjeldsbrevfinansiering av bil. Sparebanken Øst Eiendom AS driver eiendomsdrift ved kjøp og salg, utleie og utvikling av fast eiendom. Inntektene fra privatmarked, bedriftsmarked og AS Finansiering består hovedsakelig av netto renteinntekter, mens inntekter fra Sparebanken Øst Eiendom AS i hovedsak består av leieinntekter. Inntektsskatt styres på konsernbasis og allokeres ikke til driftssegmentene, bortsett fra datterselskap som er rapportert som egne driftssegmenter.

Renter rapporteres netto siden majoriteten av segmentinntektene er fra renteinntekter på utlån. Ledelsen baserer seg primært på netto renteinntekt og ikke brutto renteinntekt og -kostnad. Transaksjoner mellom driftssegmentene er basert på armlengdes prising tilsvarende transaksjoner med tredjeparter. Ingen enkeltkunder utgjør mer enn 10% av bankens totale inntekter i 2015 og 2014.

Resultatregnskap

2015	PM	BM	Finans	AS Finansiering	Spb Øst Eiendom	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Netto rente- og provisjonsinntekter eksterne	596,3	154,6	60,4	149,6	0,5	-374,7	0,0	586,7
Netto rente- og provisjonsinntekter interne	-256,7	-24,8	-87,2	-29,6	-5,7	404,3	-0,3	0,0
Netto rente- og provisjonsinntekter	339,6	129,8	-26,8	120,0	-5,2	29,6	-0,3	586,7
Sum netto andre inntekter eksterne	53,1	12,4	-47,6	-18,8	55,0	6,1	0,0	60,2
Sum netto andre inntekter interne	0,0	0,0	0,0	0,0	8,4	-5,3	-3,1	0,0
Sum inntekter	392,7	142,2	-74,4	101,2	58,2	30,4	-3,4	646,9
Lønn og generelle administrasjonskostnader	63,3	22,2	0,0	27,6	6,0	99,4	0,0	218,5
Avskrivninger	0,0	0,0	0,0	1,9	5,0	11,0	0,0	17,9
Andre driftskostnader eksterne	0,8	0,5	0,0	5,6	7,9	37,9	0,0	52,7
Andre driftskostnader interne	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	8,0	-8,5	0,0
Sum driftskostnader	64,1	22,7	0,0	35,6	18,9	156,3	-8,5	289,1
Resultat før tap	328,6	119,5	-74,4	65,6	39,3	-125,9	5,1	357,8
Tap på utlån, garantier m.v.	-0,2	7,5	0,0	10,8	0,0	0,0	0,0	18,1
Resultat før skattekostnad	328,8	112,0	-74,4	54,8	39,3	-125,9	5,1	339,7
Skattekostnad	0,0	0,0	0,0	15,1	0,1	67,2	1,3	83,7
Resultat etter skatt	328,8	112,0	-74,4	39,7	39,2	-193,1	3,8	256,0

Resultatregnskap

2014	PM	BM	Finans	AS Finansiering	Spb Øst Eiendom	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Netto rente- og provisjonsinntekter eksterne	612,2	233,7	79,0	153,7	0,0	-471,7	0,0	606,9
Netto rente- og provisjonsinntekter interne	-297,4	-46,6	-109,1	-35,9	-12,6	501,6	0,0	0,0
Netto rente- og provisjonsinntekter	314,8	187,1	-30,1	117,8	-12,6	29,9	0,0	606,9
Sum netto andre inntekter eksterne	50,3	16,7	5,3	-23,0	36,0	160,6	0,0	245,9
Sum netto andre inntekter interne	0,0	0,0	0,0	0,0	8,0	-1,7	-6,3	0,0
Sum inntekter	365,1	203,8	-24,8	94,8	31,4	188,8	-6,3	852,8
Lønn og generelle administrasjonskostnader	66,8	23,4	0,0	27,9	6,1	93,3	0,0	217,5
Avskrivninger	0,0	0,0	0,0	2,3	8,7	8,8	0,0	19,8
Andre driftskostnader eksterne	0,7	0,5	0,0	6,5	7,0	44,1	0,0	58,8
Andre driftskostnader interne	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	7,5	-8,0	0,0
Sum driftskostnader	67,5	23,9	0,0	37,2	21,8	153,7	-8,0	296,1
Resultat før tap	297,6	179,9	-24,8	57,6	9,6	35,1	1,7	556,7
Tap på utlån, garantier m.v.	1,9	8,7	0,0	13,0	0,0	0,0	0,0	23,6
Resultat før skattekostnad	295,7	171,2	-24,8	44,6	9,6	35,1	1,7	533,1
Skattekostnad	0,0	0,0	0,0	12,1	2,6	89,2	0,5	104,4
Resultat etter skatt	295,7	171,2	-24,8	32,5	7,0	-54,1	1,2	428,7

Balanse

2015	PM	BM	Finans	Finansiering	AS Eiendom	Spb Øst	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Netto utlån til og fordringer på kunder	21.914,9	3.906,6	0,0	1.674,3	0,0	666,2	-186,2	27.975,8	
Andre eiendeler	14,7	0,0	5.145,7	18,3	342,0	2.677,8	-1.665,2	6.533,3	
Sum eiendeler	21.929,6	3.906,6	5.145,7	1.692,6	342,0	3.344,0	-1.851,4	34.509,1	
Innskudd fra og gjeld til kunder	9.354,1	2.445,2	1.258,7	18,2	0,0	118,2	-35,1	13.159,3	
Annen gjeld	339,1	115,9	-28,6	1.456,7	228,1	17.927,4	-1.639,9	18.398,7	
Mellomregning	12.236,4	1.345,5	3.915,6	0,0	0,0	-17.497,5	0,0	0,0	
Sum gjeld pr. segment	21.929,6	3.906,6	5.145,7	1.474,9	228,1	548,1	-1.675,0	31.558,0	
Sum egenkapital	0,0	0,0	0,0	217,7	113,9	2.795,9	-176,4	2.951,1	
Sum gjeld og egenkapital	21.929,6	3.906,6	5.145,7	1.692,6	342,0	3.344,0	-1.851,4	34.509,1	
Årets investeringer	0,0	0,0	0,0	2,1	77,7	8,5	0,0	88,3	

Balanse

2014	PM	BM	Finans	Finansiering	AS Eiendom	Spb Øst	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Netto utlån til og fordringer på kunder	21.702,7	4.874,3	0,0	1.640,9	0,0	858,7	-378,8	28.697,8	
Andre eiendeler	14,9	0,0	4.591,0	20,6	572,2	2.760,2	-1.650,6	6.308,3	
Sum eiendeler	21.717,6	4.874,3	4.591,0	1.661,5	572,2	3.618,9	-2.029,4	35.006,1	
Innskudd fra og gjeld til kunder	8.543,3	3.521,4	1.236,2	19,8	0,0	117,6	-41,3	13.397,0	
Annen gjeld	301,8	169,6	25,9	1.435,2	437,8	18.281,1	-1.808,0	18.843,4	
Mellomregning	12.872,5	1.183,3	3.328,9	0,0	0,0	-17.384,7	0,0	0,0	
Sum gjeld pr. segment	21.717,6	4.874,3	4.591,0	1.455,0	437,8	1.014,0	-1.849,3	32.240,4	
Sum egenkapital	0,0	0,0	0,0	206,5	134,4	2.604,9	-180,1	2.765,7	
Sum gjeld og egenkapital	21.717,6	4.874,3	4.591,0	1.661,5	572,2	3.618,9	-2.029,4	35.006,1	
Årets investeringer	0,0	0,0	0,0	1,8	3,7	16,5	0,0	22,0	

NOTE 5 - STYRING AV FINANSIELL RISIKO I SPAREBANKEN ØST

Finansiell risiko rapporteres i tråd med IFRS 7. Som finansielle risikoer regnes kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko. I tillegg omtales konsentrasjonsrisiko. Risiko rapporteres kvartalsvis til ledelsen og styret. Rapporteringen viser løpende status i henhold til ulike fastsatte rammer for risiko, både interne og lovbestemte.

Kredittrisiko

Kredittrisiko regnes som risiko for tap ved at kunder og andre motparter ikke møter sine forpliktelser om tilbakebetaling og at eventuell sikkerhetsstillelse ikke dekker bankens tilgodehavende.

Måling av risiko ved utlån til kunder skjer ved at risikoklassifisering av kunder er en integrert del av kredittprosessen.

Bankens kredittstrategi beskriver det overordnede knyttet til bankens kredittgivning innenfor privat- og bedriftsmarkedet. I det daglige ivaretas kredittstrategien gjennom kredittåndbøker, rammer og fullmakter håndtert via bankens kredittavdelinger. Alle avdelinger som har fullmakter innenfor kreditt er pålagt ansvaret for å gjennomføre bankens vedtatte kredittpolitikk.

Innenfor privatmarkedet er det etablert sentrale kredittavdelinger som har fullmaktene til å innvilge lån med sikkerhet.

Innenfor bedriftsmarkedet er det etablert en egen kredittavdeling som fatter beslutninger på engasjementer over en bestemt størrelse. Innenfor kredittavdelingen fattes beslutningene individuelt eller i fellesskap, i henhold til et beslutningshierarki. Overgår kredittgivning kredittavdelingens fullmakter, vil saker besluttes av enten administrasjonen eller styret avhengig av beløp. Mindre engasjementer besluttes i henhold til vedtatte rammer og personlige fullmakter i bedriftsmarkedsavdelingen. Utviklingen i kredittrisikoen knyttet til bankens utlån overvåkes løpende med rammekontroll, periodiske analyser og rapporter, samt ved bruk av stikkprøver ned på kundenivå.

Plassering i rentebærende verdipapirer for likviditetsformål er knyttet til strategi for likviditetsstyring vedtatt av styret. Vedtatt strategi, samt investeringspolicy, konkretiserer risikotoleranse, allokering til aktivaklasser, rammer og fullmakter.

Kredittap skal være tilnærmet lik null. Videre skal en vesentlig del av porteføljen være egnet som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank. Ved plassering av midler i sertifikater og obligasjoner vurderes risiko ut fra papirenes likviditet, utsteders rating og andre motpartsspesifikke forhold. Rentebærende verdipapirer regnskapsføres til markedsverdi slik at endringer i risiko løpende reflekteres i regnskapet.

Oppgjørslisiko er en form for kredittrisiko. Dersom kontraktspart ikke oppfyller sine forpliktelser kan oppgjør, i form av kontanter eller verdipapirer, risikeres tapt. Banken søker å unngå slik risiko ved at kontrakter kun inngås med solide og om mulig ratede motparter, samt ved å benytte velrenommerede clearing-systemer.

Motpartsrisiko ved derivater og poster utenom balansen er også en form for kredittrisiko ved at inngåtte kontrakter kan gi tap dersom motpart går konkurs eller ikke er i stand til å gjøre opp sine betalingsforpliktelser. Slike kontrakter inngås kun med finansinstitusjoner ratet A- eller bedre av et kredittvurderingsbyrå, og som er kjent av banken.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko oppstår ved lav diversifisering med hensyn til geografiske områder, bransjer og produkter. I Sparebanken Øst styres dette med rammer for eksponering mot bransjer og engasjementsstørrelse.

Den ordinære utlånsvirksomheten har i konsernet en fordeling pr. 31.12.15 med 86% av brutto utlån til privatkunder og 14% til bedriftskunder. Lav andel utlån til bedrifter bidrar til lav konsentrasjonsrisiko.

Konsernets utlånsportefølje til privatkunder og bedrifter fordeler seg geografisk i det sentrale østlandsområdet med hovedvekt i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen. Utlånsvirksomheten anses ikke å være spesielt eksponert mot enkeltbedrifter (hjørnesteinsbedrifter) eller ensidig økonomisk utvikling i regionen. Nærheten til Oslo gir både privatkundeavdelingen og bedriftskundeavdelingen et stort markedsområde med fleksibilitet med hensyn til kunder og markeder.

Utlånsporteføljen til bedriftskunder er fordelt på ulike næringer. Eksponering mot eiendom og eiendomsutvikling utgjør en relativt stor andel. Omsetning og drift av fast eiendom utgjør 56% av bedriftsporteføljen. Målt som andel av samlet utlånsportefølje i konsernet utgjør eksponering mot omsetning og drift av fast eiendom likevel ikke mer enn 8%. Eiendom er en syklisk næring som kan være særlig utsatt i nedgangskonjunkturer. Engasjementene vurderes imidlertid å være godt sikret, ofte med tillegg av sidesikkerheter.

Sparebanken Øst har en ramme for størrelseskonsentrasjon som tilsier at de 3 største eksponeringene i bedriftsmarkedsporteføljen ikke skal utgjøre mer enn 13% av næringsporteføljen og de 10 største ikke mer enn 25%.

Banken hadde i sin utlånsvirksomhet pr. 31.12.15, foruten engasjementer med egne datterselskap (AS Finansiering, Sparebanken Øst Boligkreditt AS og Sparebanken Øst Eiendom AS), ingen eksponering mot eksterne kunder over 10% av egen ansvarlig kapital. Pr. 31.12.15 representerte lån til konsernets største låntaker 0,8% av brutto utlån. Konsernets 10 største låntakere representerte 3,7% av brutto utlån, og konsernets 20 største låntakere representerte 5,3% av brutto utlån.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko for tap i markedsverdi på finansielle eiendeler og forpliktelser i bankens balanse, eller via en negativ effekt på inntjening eller egenkapital, ved endring i finansielle markedspriser.

Sparebanken Øst er eksponert for markedsrisiko primært gjennom endringer i rentenivået (renterisiko), gjennom endringer i markedspris på finansielle instrumenter herunder endringer i margin på rentebærende verdipapirer (kredittspreadrisiko), valutakurser (valutarisiko) og ved endringer i aksjepriser (aksjerisiko).

Markedsrisiko styres gjennom rammer for maksimal eksponering mot ulike aktivaklasser, renterisiko, valutarisiko og lignende.

Renterisiko

Ved endring i markedsrenten kan ikke Sparebanken Øst umiddelbart gjennomføre renteendring for alle balanseposter dersom disse har ulik rentebindingstid. En endring i markedsrenten vil da gi en økning eller reduksjon av rentenettoen og balansepostenes virkelige verdi. Denne risikoen reduseres ved at eiendeler, forpliktelser og ulike derivater balanseres mot hverandre for å holde risikoen innenfor vedtatte rammer.

Kredittspreadrisiko

Kredittspreadrisiko er risiko for tap som skyldes at marginen (kredittspread) på rentebærende verdipapirer endres. Kredittspreadrisiko i likviditetsporteføljen styres slik at tapet ved en gitt endring i kredittspread aldri skal overstige fastsatt ramme.

Valutarisiko

Valutarisiko er risiko for tap av verdier på grunn av endring i kursen på utenlandsk valuta. Slik risiko reduseres ved å balansere aktiva- og passivaposisjoner i balansen mot hverandre eller ved bruk av valutaderivater. For eiendeler der debitor har anledning til å tilbakebetale før endelig forfall benyttes rullerende swapper. Der endelig forfall ikke skal fravikes, sikres posisjonene ved bruk av basisswapper.

Aksjerisiko

Banken har en beholdning av aksjer som i hovedsak er knyttet til strategiske formål. Dette gjør at aksjerisikoen er begrenset.

Risikoreduserende tiltak

Banken anvender garantier, derivater og finansielle sikringsforretninger for å redusere risikoeksponering som skyldes endringer i rentenivå, valutakurser og kredittrisiko. Det vises til beskrivelsen av hvert enkelt risikoområde.

Lav andel utlån til bedrifter bidrar til lav konsentrasjonsrisiko for banken. Utlånsvirksomheten innenfor bedriftsmarkedet anses ikke å være spesielt rettet mot enkeltbedrifter (hjørnestensbedrifter) eller ensidig økonomisk utvikling i regionen. Eksponering mot eiendom og eiendomsutvikling utgjør en relativt stor andel av bedriftsporteføljen, men målt som andel av samlet utlånsportefølje i konsernet utgjør denne eksponering en begrenset andel av den totale utlånsporteføljen. Engasjementene vurderes å være godt sikret innenfor fast eiendom, ofte også med tillegg av sidesikkerheter. Lån og kreditter til personmarkedet består i all hovedsak av engasjementer knyttet opp mot pant i fast eiendom innenfor betryggende belåningsgrader. Banken har en lav eksponering knyttet til lån/kreditter uten tilhørende sikkerhet.

Utlån til andre banker og utlån i form av plasseringer i senior obligasjoner og sertifikater er gitt på usikret basis. Plasseringer i obligasjoner med fortrinnsrett gir sikkerhet i et definert utvalg av utsteders eiendeler, som oftest boliglån.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for ikke å være i stand til å møte sine løpende forpliktelser etter hvert som de forfaller, eller eventuelt at refinansiering må skje til en høyere kostnad. Den overordnede strategien tilsier at Sparebanken Øst skal ha et konservativt forhold til likviditetsrisiko. Dette innebærer langsiktighet og proaktivitet i forhold til fremtidige likviditetsbehov, fordeling av innlån på et tilstrekkelig antall land samt sikring av likviditetsbehov ved plassering av eiendeler med lav likviditets- og kredittrisiko. Risiko styres mot fastsatte rammer som styrer balansens sammensetning med hensyn til graden av langsiktig finansiering og horisont for overlevelse i en situasjon uten tilgang til ny likviditet. Banken holder likviditetsreserver i form av kontanter og trekkrettighet i Norges Bank, og en obligasjonsportefølje bestående av likvide papirer med høy kredittkvalitet.

Sparebanken Øst søker til enhver tid å diversifisere sine kilder til finansiering for å bli mest mulig uavhengig av hendelser i det enkelte marked. I tillegg til innskudd fra kunder er det norske sertifikat- og obligasjonsmarkedet, herunder markedet for obligasjoner med fortrinnsrett den viktigste kilden til finansiering.

Innskudd er en viktig kilde til finansiering for bankene. Etter finanskrisen har vi sett økt konkurranse om innskuddene. Tilpasninger i produktutvalget for våre kunder har medført økt tilgang av innskudd. Topprente.no har i særlig grad bidratt til å stabilisere bankens innskuddsdekning. Topprente.no er et selvbetjeningskonsept som gir anledning til å gi kundene konkurransedyktige innskuddsvilkår. Pr. 31.12.15 utgjør innskudd fra kunder 47,0% av konsernets netto utlån mot 46,7% pr. 31.12.14.

I all hovedsak er det større institusjonelle investorer som investerer i bankenes gjeldsutstedelser. For å sikre likviditet i utstedelsene er det ønskelig at obligasjonslånene er av en viss størrelse. På den annen side er det ikke ønskelig med for store lån da dette vil øke refinansieringsrisikoen. I utgangspunktet er det ønskelig at de største obligasjonslånene er obligasjoner med fortrinnsrett.

Obligasjoner med fortrinnsrett gir investorene sikkerhet i form av fortrinnsrett til boliglån med lav risiko. Med bakgrunn i den økonomiske situasjonen i Europa og den vestlige verden for øvrig, er dette markedet attraktivt også for internasjonale investorer. Utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett sikrer derfor lave innlånskostnader for bankene. Det vektlegges derfor å legge til rette for utstedelser av obligasjoner med fortrinnsrett.

En balansestyringskomité adresserer løpende markedshendelser og treffer tiltak knyttet til likviditetssituasjonen i tråd med den overliggende strategi. Det er også nedfelt en beredskapsplan for håndtering av likviditetskriser.

Langsiktig kapitalstyring

Langsiktig kapitalstyring i Sparebanken Øst er innrettet på å sikre god soliditet og tilstrekkelig likviditet for hele konsernet. God soliditet opprettholdes i første rekke ved å sørge for tilstrekkelige kapitalbuffer over minimumskravene til kapital. Bankens tilpasser seg nye kapitaldekningsregler og følger utviklingen i markedets forventninger til kapital utover regulatoriske krav nøye. Beregninger viser at banken vil tilfredsstillende forventede kapitalkrav frem til og med 2016. Bankens vedtatte mål for ren kjernekapital er satt til 14,5% fra og med 1. juli 2016. Dette kapitalnivået gir vekstevne, handlingsrom i forhold til regulatoriske krav, konkurransekraft i obligasjonsmarkedene og mulighet til å gi egenkapitalavkastning i tråd med vedtatt målsetting.

Vekst og planer om vekst i utlån og andre aktiva vil alltid ta hensyn til behov for bufferkapital utover minimumskravene. Forøvrig tillegges betydelig vekt på at vi opprettholder forsvarlig styring av forretningsmessig drift slik at konsernet kan oppnå gode resultater og gi tilfredsstillende avkastning på investert kapital. På den måten vil banken være attraktiv for investorer og bidra til å sikre konsernet tilgang til kapital ved behov for å styrke egenkapitalen.

NOTE 6 - KAPITALDEKNING

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
		Ren kjernekapital		
2.951,1	2.765,7	Bokført egenkapital	2.587,0	2.477,3
		Fradragsposter i ren kjernekapital		
-5,6	-5,0	Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse (AVA)	-5,4	-4,8
-102,6	-103,7	Utbytter	-102,6	-103,7
-0,1	-0,4	Immaterielle eiendeler	-0,1	-0,4
0,0	0,0	Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	-6,7	0,0
0,0	0,0	Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0,0	0,0
0,0	-162,4	Fond for urealiserte gevinster (overgangsordning tom 31.12.14)	0,0	-162,4
2.842,9	2.494,2	Sum ren kjernekapital	2.472,2	2.206,1
		Øvrig kjernekapital		
349,3	349,1	Fondsobligasjoner	349,3	349,1
		Fradragsposter i øvrig kjernekapital		
0,0	0,0	Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	-5,0	0,0
0,0	0,0	Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0,0	0,0
349,3	349,1	Sum øvrig kjernekapital	344,3	349,1
3.192,2	2.843,3	Sum kjernekapital	2.816,5	2.555,2
		Tilleggskapital		
349,5	349,3	Ansvarlig lån	349,5	349,3
0,0	58,5	Andel av fond for urealiserte gevinster (overgangsordning tom 31.12.14)	0,0	58,5
		Fradragsposter i tilleggskapital		
0,0	0,0	Tilleggskapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	-7,2	0,0
0,0	0,0	Tilleggskapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0,0	0,0
349,5	407,8	Sum tilleggskapital	342,3	407,8
3.541,7	3.251,1	Netto ansvarlig kapital	3.158,8	2.963,0
		Beregningsgrunnlag		
0,0	0,0	Stater og sentralbanker	0,0	0,0
162,1	109,6	Lokale og regionale myndigheter	162,1	109,6
0,0	0,0	Offentlig eide foretak	0,0	0,0
0,0	0,0	Multilaterale utviklingsbanker	0,0	0,0
272,0	310,1	Institusjoner	2.399,4	2.293,2
433,1	3.040,4	Foretak	621,3	3.421,5
1.553,7	1.866,4	Massemarkedsengasjementer	314,9	658,0
11.541,0	8.954,9	Engasjementer med pant i eiendom	8.239,4	5.793,3
178,0	381,7	Forfalte engasjementer	151,3	344,7
239,6	241,2	Obligasjoner med fortrinnsrett	239,6	241,2
827,7	595,0	Egenkapitalposisjoner	1.741,3	1.527,5
427,0	645,2	Øvrige engasjementer	140,0	124,5
65,4	112,0	Verdipapirisering	65,4	112,0
15.699,5	16.256,4	Beregningsgrunnlag kreditt- og motpartsrisiko	14.074,8	14.625,4
0,0	0,0	Beregningsgrunnlag valutarisiko	0,0	0,0
1.393,5	1.184,5	Beregningsgrunnlag operasjonell risiko	1.106,6	952,9
359,5	450,8	Beregningsgrunnlag for svekket kredittverdighet motpart (CVA)	157,1	178,2
17.452,6	17.891,6	Sum beregningsgrunnlag	15.338,5	15.756,5
16,29 %	13,94 %	Ren kjernekapital	16,12 %	14,00 %
18,29 %	15,89 %	Kjernekapital	18,36 %	16,22 %
20,29 %	18,17 %	Kapitaldekning	20,59 %	18,80 %

Konsern 2015	Konsern 2014	Buffere	Morbank 2015	Morbank 2014
436,3	447,3	Bevaringsbuffer	383,5	393,9
174,5	0,0	Motsyklisk buffer	153,4	0,0
523,6	536,7	Systemrisikobuffer	460,2	472,7
0,0	0,0	Buffer for systemviktige banker	0,0	0,0
1.134,4	984,0	Sum bufferkrav	997,0	866,6
2.057,5	1.689,1	Tilgjengelig bufferkapital	1.782,0	1.497,0
8,97%	7,93%	Uvektet kjernekapitalandel*	7,77%	7,02%

*Uvektet kjernekapitalandel er beregnet pr. utgangen av året.

Overgangsregler, der fond for urealiserte gevinster for poster klassifisert som tilgjengelig for salg ikke kan beregnes i ren kjernekapital, gjaldt til og med 31.12.14.

Banken benytter standardmetoden ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital for kredittrisiko. Beregningen knyttet til operasjonell risiko beregnes ut fra basismetoden. CVA-tillegget beregnes etter standardmetoden. Engasjementsbeløp for derivater beregnes etter markedsverdimetoden.

Bankens ansvarlige kapital skal til en hver tid oppfylle minstekravene til kapitaldekning med tillegg av en buffer som samsvarer med selskapets aksepterte risikotoleranse.

Det henvises for øvrig til konsernets Pilar III-dokument, som ligger tilgjengelig på Sparebanken Øst sin nettside.

NOTE 7 - KREDITTRISIKO

Maksimal kredittrisiko

Maksimal kredittrisiko er representert ved balanseført verdi av de finansielle eiendelene, inkludert derivater, i balansen. Konsernet har i tillegg kredittrisiko knyttet til lånetilsagn, ubenyttede trekkfasiliteter og garantier. Maksimal kredittrisiko utover balanseførte verdier er vist under.

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
		Forpliktelser		
78,9	82,9	Lånetilsagn	40,9	41,2
1.586,8	1.600,4	Trekkfasiliteter	2.417,6	2.335,1
143,7	166,5	Garantier overfor kunder	141,8	165,7
242,0	242,0	Garanti overfor Eksportfinans ASA	242,0	242,0
0,0	0,0	Garanti for alle OMF-forpliktelser i boligkredittforetaket*	7.423,0	6.942,9
2.051,4	2.091,8	Sum forpliktelser	10.265,3	9.726,9

* I forbindelse med ratingprosessen av Sparebanken Øst Boligkreditt AS har morbanken utstedt en garanti for alle OMF-forpliktelser i boligkredittforetaket.

For mer informasjon om maksimal kreditteksponering tilknyttet de ulike klassene av finansielle instrumenter vises det til tilhørende spesifikke noter.

Risikoreduserende ordninger

Sparebanken Østs garanti overfor Eksportfinans ASA er 242 mill. kroner. Det er inngått en kontragaranti som reduserer eksponeringen til 100 mill. kroner. Det vises til note 51 for balanseført verdi på garantien.

Kredittrisiko

Sparebanken Øst sin kredittpolicy danner grunnlaget for kredittvirksomheten i banken. Gjeldsbetjeningsevnen er sentral i enhver kredittvurdering både innenfor person- og bedriftsmarkedet. Normalt skal ikke kreditt ytes dersom det ikke kan sannsynliggjøres at kunden kan betjene sine forpliktelser. Dette selv om sikkerheten er tilfredsstillende. Utgangspunktet for vurderingen av en kundes gjeldsbetjeningsevne er løpende og fremtidig kontantstrøm målt mot de forpliktelsene kunden til enhver tid påtar seg. Grunnlag for den kontantstrøm som legges til grunn er lønnsinntekt eller inntekt fra den/de forretningsvirksomheter som finansieres. Videre vurderes det i hvilken grad banken, i tilfelle et fremtidig mislighold, svekkelse av kontantstrøm eller andre negative markedsmessige endringer vil være i stand til å dekke inn engasjementene ved realisering av sikkerheter.

Innenfor både person- og bedriftsmarkedet er det etablert prosesser og retningslinjer som skal bidra til å sikre at alle elementer knyttet til kredittvurderingene er tilstrekkelig beskrevet og kjent. Videre at oppfølging av porteføljer skjer på en betryggende måte og at eventuelle endringer knyttet til den vurderte risikoen på det enkelte engasjement kan avdekkes og følges tett.

Sparebanken Øst har en generelt svært lav eksponering knyttet til lån/kreditter uten tilhørende sikkerhet både innenfor person- og bedriftsmarkedet.

Finansdepartementet iverksatte med virkning fra 01.07.15 «Forskrift om krav til nye utlån med pant i bolig» som erstattet finansstilsynets «Retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for lån til boligformål» fra 2011. Sparebanken Øst har tilpasset seg de nye forskriftene uten at dette har medført vesentlig endringer i den etablerte kredittpraksisen innenfor privatmarkedet. Sparebanken Øst har en ambisjon om å kunne yte lån i henhold til det boliglånfsorskriften tillater. Vurdering av betjeningsevnen knyttet til lån og kreditter er det sentrale i vurderingen. I forhold til betjeningsevne gjøres det en omfattende likviditetsberegning basert på låntakernes inntekts- og kostnadssituasjon. Sentralt i dette er at man tester ledig likviditet mot en potensiell 5% - poengs renteøkning. Lån og kreditter i forbrukerforhold gis som hovedregel mot tryggende sikkerhet. Som tryggende sikkerhet regnes først og fremst pant i fast eiendom, og som oftest er knyttet opp mot låntakers bolig. Ulike former for fast eiendom kan være selveid enebolig, tomannsbolig, rekkehus eller ulike former for borettslagsandeler. En altoverveiende andel av nedbetalingslånene med denne type pant ligger innenfor 85% belåningsgrad, mens rammekredittene er etablert innenfor 70% belåningsgrad av forsvarlig verdigrunnlag. Forsvarlig verdigrunnlag baserer seg oftest på verdier fastsatt med bakgrunn i dokumenterte omsetningsverdier, takster eller meglervurderinger. Andre type sikkerheter som i begrenset grad vil forekomme kan være knyttet til pant i sperret innskudd, fritidsbolig og tomter. Salgsant, verdipapirer, aksje-/obligasjonsleiligheter, livspoliser, håndpant eller annen sikkerhet avgitt av tredjepart forekommer i svært begrenset omfang.

Utgangspunktet for kredittprosessen innenfor bedriftsmarkedet er vurdering av kundens gjeldsbetjeningsevne. Sentralt i en slik vurdering er en analyse av kundens løpende og fremtidige kontantstrøm fra den forretningsvirksomheten som finansieres, og eventuelt også den forretningsvirksomheten som selskapene allerede har etablert. Finansieringsgraden testes også med tanke på et økende fremtidig rentenivå. Et annet sentralt punkt i kredittprosessen er også å vurdere virksomhetens eiere, og eieres evne til å støtte forretningsvirksomheten. Innenfor bedriftsmarkedet er bankens hoveddel av engasjement innenfor segmentet eiendomsfinansiering med pant knyttet til ulike former for næringseiendom. Andre typer finansiering vil være knyttet opp mot pant som varelager, kundefordringer, driftstilbehør og landbruksløsøre. Videre kan det forekomme annen sikkerhet avgitt av tredjepart. Ved vurdering av sikkerhetenes verdi legges det som hovedregel til grunn en forutsetning om fortsatt drift og det tas hensyn til eventuelle servitutter. I kredittretningslinjene er det beskrevet polymessige normer knyttet til de ulike finansieringstyper, og det er beskrevet maksimalsatser knyttet til finansieringen av ulike typer sikkerhetsobjekter. Innenfor bedriftsmarkedet er det etablert rutiner knyttet til periodisk oppfølging av engasjementene slik at banken er sikret at det gjennomføres oppdaterte vurderinger minimum en gang pr. år på hoveddelen av porteføljen. For å redusere risiko, sikre oppfølging og styring av enkelte engasjement i tillegg til den vanlige kredittvurderingen benyttes det løpende finansielle klausuler i kredittavtalene. Det er den samlede eksponering på den enkelte kunde som tas i betraktning ved vurdering av den effekt sikkerhetsstillelsen har for kredittrisiko.

Finansieringsvirksomhetslovens kapittel IV og tilhørende forskrift regulerer i detalj virksomheten i Sparebanken Øst Boligkreditt AS, og stiller høye krav til hvilke lån som kan tas inn i sikkerhetsmassen som ligger til dekning for obligasjoner med fortrinnsrett. Dette er et strengere regelverk enn ved vanlig långivning til bolig, og loven krever også en uavhengig gransker oppnevnt av Finansstilsynet og uavhengig verddivurdering av hvert enkelt pant.

NOTE 8 - KREDITTKVALITET PR. KLASSE AV FINANSIELLE EIENDELER

Sparebanken Øst sin underliggende kredittkvalitet knyttet til utlån og fordringer på kunder vises gjennom porteføljens risikoklassifisering. Risikoklassifiseringen av kunder er en integrert, og obligatorisk del av kredittprosessen både på privat- og bedriftsmarkedet. Risikoklassifiseringen er sentral i forhold til løpende overvåkning og rapportering, og det er i kredittstrategien vedtatt rammer for minimum andel porteføljer innenfor til de ulike risikoklassifiseringene. Bankens søker til enhver tid å forbedre sine interne modeller for risikoklassifisering for å sikre at modellene til enhver tid har høy forklaringskraft med basis i de vesentligste driverne innenfor de ulike kundesegmentene. Ved årsskiftet 2014/2015 ble bankens risikoklassifiseringsmodell for bedriftskunder vesentlig endret som følge av at elementer knyttet til betjeningsevne og betjeningsvilje fikk høyere vekt, mens elementer knyttet til engasjementenes sikkerhetsdekning ble tatt ut av risikoklassifiseringen. Innenfor bedriftsmarkedet er risikoklassifiseringen et sentralt element knyttet til oppbyggingen av bankens fullmaktsstruktur. Bankens risikoklassifisering innenfor bedriftsmarkedet er basert på en skala bestående av 11 utfallsmuligheter. Innenfor privatmarkedet er banken ved inngangen til 2016 i ferd med å legge om risikoklassifiseringen fra tidligere 5 utfallsmuligheter til 11. Videre gjøres det justeringer knyttet til de underliggende forklaringsvariablene, samt vektingene mellom de ulike parameterne som risikoklassifiseringen består av. I noten er porteføljen fordelt innenfor kategoriene lav, middels og høy risiko der det innenfor privatmarkedet er gjort følgende sammenslåing av gammel risikoklassifisering: Kategoriene A og B er vurdert til å ha en kredittkvalitet som tilsvarer lav risiko, C er vurdert som middels risiko og D og E er vurdert som høy risiko. Privatkunder som ligger stedfordelt i bankens avdeling for spesialengasjement vil være risikoklassifisert innenfor kategorien høy risiko. Innenfor bedriftsmarkedet er kategoriene A til D vurdert som lav risiko, E og F til middels risiko, mens G til K er vurdert til høy risiko. Risikoklassifiseringene J og K henviser til allerede identifiserte tapsutsatte og/eller misligholdte engasjement.

For finansielle plasseringer i sertifikater og obligasjoner vurderes risiko ut fra rating og motpartsspesifikke forhold. Fortrinnsvis benyttes rating fra kredittvurderingsbyrå. Der slik rating ikke er tilgjengelig benyttes indikative ratinger fra norske meglerhus og det foretas en intern vurdering.

Rating fra kredittvurderingsbyråer og indikative ratinger fra meglerhus følger generelt en skala fra AAA til C, der AAA er høyeste kvalitet og C er laveste kvalitet. Skalaen er benyttet slik at AAA – A er vurdert som lav risiko, BBB – BB er vurdert som middels risiko og B – C er vurdert som høy risiko.

Konsern pr. 31.12.15

	Ikke forfalt eller nedskrevet				Forfalt	Individuelt nedskrevet	Sum
	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Uklassifisert			
Utlån							
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	8,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,1
Utlån til og fordringer på kunder							
-Leiefinansieringsavtaler	13,8	2,1	2,2	0,2	4,7	1,7	24,7
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	1.846,7	82,2	208,1	12,5	89,8	10,5	2.249,8
-Byggelån	100,3	154,4	4,1	1,6	37,5	0,0	297,9
-Nedbetalingslån	21.424,1	2.377,5	548,2	186,6	786,3	205,1	25.527,8
Sum utlån	23.393,0	2.616,2	762,6	200,9	918,3	217,3	28.108,3
Finansielle investeringer							
Noterte statsobligasjoner	205,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	205,6
Noterte andre obligasjoner	3.266,0	172,4	0,0	0,0	0,0	0,0	3.438,4
Unoterte obligasjoner	1.101,2	15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.116,2
Sum finansielle investeringer	4.572,8	187,4	0,0	0,0	0,0	0,0	4.760,2

Konsern pr. 31.12.14

	Ikke forfalt eller nedskrevet				Forfalt	Individuelt nedskrevet	Sum
	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Uklassifisert			
Utlån							
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,5
Utlån til og fordringer på kunder							
-Leiefinansieringsavtaler	10,0	2,3	0,8	0,4	4,3	4,5	22,3
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	2.439,7	94,5	31,4	22,3	97,3	14,3	2.699,5
-Byggelån	123,3	120,5	0,0	1,1	11,0	0,0	255,9
-Nedbetalingslån	21.206,2	2.560,0	627,0	219,8	1.014,7	229,6	25.857,3
Sum utlån	23.786,7	2.777,3	659,2	243,6	1.127,3	248,4	28.842,5
Finansielle investeringer							
Noterte statsobligasjoner	205,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	205,8
Noterte andre obligasjoner	3.011,3	229,8	0,0	0,0	0,0	0,0	3.241,1
Unoterte obligasjoner	607,4	55,5	0,0	0,0	0,0	0,0	662,9
Sum finansielle investeringer	3.824,5	285,3	0,0	0,0	0,0	0,0	4.109,8

Morbank pr. 31.12.15

	Ikke forfalt eller nedskrevet				Forfalt	Individuelt nedskrevet	Sum
	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Uklassifisert			
Utlån							
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.101,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2.101,3
Utlån til og fordringer på kunder							
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	1.021,8	43,2	204,2	5,8	66,6	10,5	1.352,1
-Byggelån	100,3	154,4	4,1	1,6	37,5	0,0	297,9
-Nedbetalingslån	13.866,9	1.379,0	314,9	109,4	342,5	115,0	16.127,7
Sum utlån	17.090,3	1.576,6	523,2	116,8	446,6	125,5	19.879,0
Finansielle investeringer							
Noterte statsobligasjoner	205,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	205,6
Noterte andre obligasjoner	3.266,0	172,4	0,0	0,0	0,0	0,0	3.438,4
Unoterte obligasjoner	1.101,2	15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.116,2
Sum finansielle investeringer	4.572,8	187,4	0,0	0,0	0,0	0,0	4.760,2

Morbank pr. 31.12.14

	Ikke forfalt eller nedskrevet				Forfalt	Individuelt nedskrevet	Sum
	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Uklassifisert			
Utlån							
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.337,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2.337,2
Utlån til og fordringer på kunder							
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	1.921,8	44,6	25,3	15,3	67,4	14,3	2.088,7
-Byggelån	123,3	120,5	0,0	1,1	11,0	0,0	255,9
-Nedbetalingslån	14.063,8	1.416,9	389,1	142,5	566,2	134,5	16.713,0
Sum utlån	18.446,1	1.582,0	414,4	158,9	644,6	148,8	21.394,8
Finansielle investeringer							
Noterte statsobligasjoner	205,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	205,8
Noterte andre obligasjoner	3.011,3	229,8	0,0	0,0	0,0	0,0	3.241,1
Unoterte obligasjoner	607,4	55,5	0,0	0,0	0,0	0,0	662,9
Sum finansielle investeringer	3.824,5	285,3	0,0	0,0	0,0	0,0	4.109,8

NOTE 9 - ALDERSFORDELING PÅ FORFALTE, MEN IKKE NEDSKREVNE UTLÅN**Konsern pr. 31.12.15**

	Inntil 30 dager	31-60 dager	61-90 dager	Over 90 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
-Leiefinansieringsavtaler	4,6	0,1	0,0	0,0	4,7
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	83,5	3,9	1,5	0,9	89,8
-Byggelån	37,5	0,0	0,0	0,0	37,5
-Nedbetalingslån	542,1	147,8	62,4	34,0	786,3
Totalt	667,7	151,8	63,9	34,9	918,3

Konsern pr. 31.12.14

	Inntil 30 dager	31-60 dager	61-90 dager	Over 90 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
-Leiefinansieringsavtaler	4,1	0,0	0,2	0,0	4,3
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	91,8	4,2	0,1	1,2	97,3
-Byggelån	11,0	0,0	0,0	0,0	11,0
-Nedbetalingslån	627,8	172,1	59,6	155,2	1.014,7
Totalt	734,7	176,3	59,9	156,4	1.127,3

Morbank pr. 31.12.15

	Inntil 30 dager	31-60 dager	61-90 dager	Over 90 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	60,3	3,9	1,5	0,9	66,6
-Byggelån	37,5	0,0	0,0	0,0	37,5
-Nedbetalingslån	233,2	59,4	15,9	34,0	342,5
Totalt	331,0	63,3	17,4	34,9	446,6

Morbank pr. 31.12.14

	Inntil 30 dager	31-60 dager	61-90 dager	Over 90 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	62,9	3,2	0,1	1,2	67,4
-Byggelån	11,0	0,0	0,0	0,0	11,0
-Nedbetalingslån	312,2	81,4	17,4	155,2	566,2
Totalt	386,1	84,6	17,5	156,4	644,6

NOTE 10 - KREDITTRISIKO FORDELT PÅ KLASSER

Bedriftskunder - morbank

Risikoparameterne fra klassifiseringssystemene inngår som en integrert del av kredittprosessen på bedriftsmarkedet og er bestemmende for beslutningsnivå og førende for prising. Videre benyttes risikoklassifiseringen i forhold til styring og kontroll av løpende portefølje. Risikoklassifiseringen gjøres med bakgrunn i en vektet beregning av følgende sentrale parametere; nøkkeltall fra låntakernes regnskap, betjeningshistorikk på løpende engasjementer og scoring fra ekstern kredittinformasjonsleverandør. Vurderingen av nøkkeltall og vektingen av disse vil være noe ulik avhengig av kundens bransje (eiendom eller øvrige bransjer). I tillegg til ovennevnte vektlegges noen øvrige faktorer, avhengig av bransje. Regnskapsmessige nøkkeltall har isolert sett den høyeste vektingen uavhengig av bransje.

	2015						2014					
	Brutto utlån	Garan- tier	Trekk- fasil.	Individ. nedskr.	Engasje- ment	%	Brutto utlån	Garan- tier	Trekk- fasil.	Individ. nedskr.	Engasje- ment	%
Liten risiko	761	22	107	0	890	19	485	24	71	0	580	12
Moderat risiko	2.029	58	101	0	2.188	48	2.463	82	150	0	2.695	54
Normal risiko	1.120	54	122	0	1.296	28	1.071	45	124	0	1.240	25
Rimelig høy risiko	46	2	5	0	53	1	222	4	6	0	232	5
Høy risiko	159	2	0	18	161	4	148	1	1	28	150	3
Ufordelt	13	1	4	0	18	0	19	1	5	0	25	1
Totalt	4.128	139	339	18	4.606	100	4.408	157	357	28	4.922	100

I ovennevnte tabell er porteføljen innenfor bedriftsmarkedet fordelt innenfor fem risikokategorier. I bankens kredittstrategidokument er det vedtatt totale måltall for eksponering innenfor de ulike risikoklassene. Kredittstrategien gir også spesifikke føringer for eksponering innenfor ulike bransjer og for eiendomssegmentet spesielt. Videre stilles det krav om minimum oppnådd risikoklasse ved inntak av nye og/eller nyetablerte kunder. Banken forholder seg til et prinsipp der engasjementer som ligger til observasjon/behandling i bankens avdeling for Innfordring klassifiseres innenfor kategoriene høy risiko jfr. ovennevnte tabell.

Risikoklassifisering av bedriftskunder skjer ved nye saksfremstillinger og/eller gjennom årlige fornyelsessaker. Bankens største engasjement blir reklassifisert minimum årlig.

Banken gjennomfører kvartalsvise analyser der bedriftsporteføljen både på portefølje- og individuell basis følges opp og måles mot kredittscore og PD-anslag (Probability of Default) beregnet av bankens kredittinformasjonsleverandør. Negativ utvikling knyttet til de enkelte engasjement følges nøye og initierer tett oppfølging mot kunden. De eksterne analysene benyttes videre for å avstemme risikoen i porteføljen opp mot det som avdekkes gjennom bankens eget risikoklassifiseringssystem. Erfaringen bekrefter at bankens egen risikoklassifisering gir et bra bilde av risikoen i porteføljen.

Bankens førstelinjeforsvar er definert som kundens betalingsevne. Dersom det vurderes at en kunde ikke evner å betjene et engasjement, skal engasjementet som hovedregel ikke innvilges selv om sikkerhetene isolert sett vurderes som betryggende. Betjeningsevne testes også mot et høyere renteregime.

Kravene til sikkerheter, andrelinjeforsvar, for bedriftsengasjementer vil variere sterkt, avhengig av engasjementets art, aktuell bransje, størrelse på engasjementet samt ikke minst prosjektets eller engasjementets vurderte risiko. Sikkerheter vurderes i henhold til en forsiktig vurdert markedsverdi. Størstedelen av bankens bedriftsengasjementer er sikret helt eller delvis med pant i fast eiendom. For næringseiendommer foreligger ofte takster eller omsetningsverdier. 3. manns dokumentasjon på verdier skal som hovedregel komplementeres med bankens egne vurderinger av pantobjektene. Dette gjøres med bakgrunn i pantobjektens historiske og potensielle kontantstrøm, beliggenhet, beskaffenhet, de generelle markedsutsiktene osv. For deler av de mindre engasjementene vil det i tillegg til eventuelle driftsavhengige sikkerheter, ofte være knyttet opp pant i fast eiendom, private boliger etc. For hver sikkerhetstype har banken utarbeidet egne krav til behandling og forsiktighetsvurdering som er nedfelt i bankens kreditthåndbok.

Styret har gjennom bankens vedtatte kredittstrategi besluttet overordnede rammer knyttet til maksimal eksponering pr. kunde/konsern, bransjeeksponering, risikoklasse, konsentrasjonsrisiko og krav til inntak av nye kunder. Oppfølging knyttet til styrevedtatte måltall og rammer, beskrevet i kredittstrategien, skjer gjennom kvartalsvise risikorapporter som fremlegges for bankens styre.

Prising av utlån og garantier er som hovedregel knyttet til risikoklassifisering av engasjementer. Prisingen vil likevel være preget av bankens overordnede vekstmål og den generelle markeds- og konkurransesituasjonen.

Nedskrivninger på grupper av utlån er ikke fordelt på risikoklassene.

Sparebanken Øst uttrykker sin risikotoleranse ved at bankens tap i % av netto utlån over tid maksimalt skal utgjøre 0,2% av samlet netto utlån til kunder (summen av privat- og bedriftslån).

Personkunder - morbank

Risikoklassifiseringssystemet anvendes for beslutningsstøtte, overvåkning og rapportering. Risikoparameterne fra klassifiseringssystemene inngår som en integrert del av kredittprosessen og oppfølgingen av privatkundeporteføljen. Risikoklassifiseringen gjøres med bakgrunn i en vektet beregning av følgende parametre; gjeldsgrad, betjeningssevne definert i henhold til kundens/husholdets nettolikviditet hensyntatt en potensiell 5% - poengs renteøkning, betjeningshistorikk og kredittscore innhentet fra ekstern kredittinformasjonsleverandør. Risikoklassifiseringssystemet innenfor personmarkedet er ved inngangen til 2016 under utvikling, både hva gjelder skalering av underliggende elementer, vekting og mulige antall utfall (endres fra 5 til 11 utfallsmuligheter).

Bankens organisering av beslutningsprosessen innenfor personmarkedet er basert på sentraliserte beslutningsenheter. Gjennomførte kontrolltiltak viser at denne type organisering har vært svært vellykket og begrenset den operasjonelle risikoen knyttet til behandling av lån til personkunder.

	2015						2014					
	Brutto utlån	Garan-tier	Trekk-fasil.	Individ. nedskr.	Engasje-ment	%	Brutto utlån	Garan-tier	Trekk-fasil.	Individ. nedskr.	Engasje-ment	%
Liten risiko	10.997	2	532	0	11.531	81	11.797	7	664	0	12.468	81
Moderat risiko	1.687	0	59	0	1.746	12	1.671	1	59	0	1.731	11
Normal risiko	498	1	16	0	515	4	623	1	18	0	642	4
Rimelig høy risiko	266	0	5	0	271	2	310	0	5	0	315	2
Høy risiko	94	0	0	2	94	1	105	0	0	4	105	1
Ufordelt	108	0	15	0	123	0	144	0	17	0	161	1
Totalt	13.650	3	627	2	14.280	100	14.650	9	763	4	15.422	100

I styringen av totalporteføljen innenfor personmarkedet er det styrevedtatte rammer for eksponering innenfor de ulike risikoklassene. Banken forholder seg til et prinsipp der engasjementer som ligger til observasjon/behandling i bankens avdeling for Innfordring klassifiseres innenfor kategoriene rimelig høy og høy risiko avhengig av den underliggende sikkerhetsdekningen. Oppfølging knyttet til styrevedtatte rammer skjer gjennom kvartalsvise risikorapporter til bankens styre.

Risikoklassifisering av personkunder skjer ved nye lånesaks vurderinger eller mottak av oppdatert informasjon knyttet til de parametre som inngår i klassifiseringen.

Banken gjennomfører kvartalsvise analyser der utviklingen i den totale personporteføljen følges opp mot den kredittscoren som beregnes av bankens kredittinformasjonsleverandør. De eksterne analysene benyttes også for å avstemme risikoen i porteføljen opp mot det som avdekkes gjennom bankens eget risikoklassifiseringssystem. Erfaringen bekrefter at bankens egen risikoklassifisering gir et bra bilde av risikoen i porteføljen.

Bankens førstelinjeforsvar er definert som kundens betalingsevne. Dersom det vurderes at en kunde ikke evner å betjene et engasjement, skal engasjementet som hovedregel ikke innvilges selv om sikkerhetene isolert sett vurderes som betryggende.

Låneporteføljen på personmarkedet er i all hovedsak knyttet til boliglån med sikkerhet der engasjementene er sikret med pant i fast eiendom, eiendom på festet grunn eller borettslagsleiligheter innenfor betryggende belåningsgrad. Belåningsgrad er beregnet ut fra låneeksponering i forhold til en antatt markedsverdi på pantobjektet. For hoveddelen av de innvilgede lån foreligger det et grunnlag for verdifastsettelsen i form av enten takst, meglervurdering, omsetningsverdi eller annen type verdiestimat. Kunders lånebehov ut over 85% av belåningsgrad er i all hovedsak sikret ved innhenting av betryggende tilleggspant. Utviklingen i innvilgede avvik i forhold til finansdepartementets boliglånsforskrift følges gjennom kvartalsvise rapporteringer. Prising av utlån til personkunder baseres i hovedsak på sikkerhetsmessig dekning (belåningsgrad) og lånets størrelse. Prisingen vil likevel kunne være preget av bankens overordnede vekstmål og den generelle markeds- og konkurransesituasjonen.

I forhold til lån/kreditter/kort uten sikkerhet opererer Sparebanken Øst med et lavt volum, og fortsatt en svært restriktiv kredittpolicy.

Samlet portefølje - morbank

	2015						2014					
	Brutto utlån	Garan-tier	Trekk-fasil.	Individ. nedskr.	Engasje-ment	%	Brutto utlån	Garan-tier	Trekk-fasil.	Individ. nedskr.	Engasje-ment	%
Liten risiko	11.758	24	639	0	12.421	66	12.282	31	735	0	13.048	64
Moderat risiko	3.716	58	160	0	3.934	21	4.134	83	209	0	4.426	22
Normal risiko	1.618	55	138	0	1.811	10	1.694	46	142	0	1.882	9
Rimelig høy risiko	312	2	10	0	324	2	532	4	11	0	547	3
Høy risiko	253	2	0	20	255	1	253	1	1	32	255	1
Ufordelt	121	1	19	0	141	0	163	1	22	0	186	1
Totalt	17.778	142	966	20	18.886	100	19.058	166	1.120	32	20.344	100

Nedskrivninger på grupper av utlån til kunder i morbank utgjør totalt 40,1 mill. kroner pr. 31.12.15.

Samlet portefølje - konsern

	2015						2014					
	Brutto utlån	Garan- tier	Trekk- fasil.	Individ. nedskr.	Engasje- ment	%	Brutto utlån	Garan- tier	Trekk- fasil.	Individ. nedskr.	Engasje- ment	%
Liten risiko	18.931	24	1.166	1	20.121	68	18.801	31	1.115	2	19.947	65
Moderat risiko	5.179	60	229	2	5.468	18	5.555	84	283	3	5.922	19
Normal risiko	2.876	55	154	24	3.085	10	3.097	46	159	22	3.302	11
Rimelig høy risiko	570	2	12	22	584	2	809	4	13	24	826	3
Høy risiko	338	2	1	32	341	1	324	1	1	43	326	1
Ufordelt	206	1	25	0	232	1	249	1	29	0	279	1
Totalt	28.100	144	1.587	81	29.831	100	28.835	167	1.600	94	30.602	100

Konserntallene viser sammendrag av morbank, Sparebanken Øst Boligkreditt AS og AS Finansiering justert for eliminerings i Sparebanken Øst Eiendom AS (inkludert datterselskap). Nedskrivninger på grupper av utlån til kunder i konsernet utgjør totalt 43,4 mill. kroner pr. 31.12.15.

AS Finansiering er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst, og virksomheten består hovedsakelig i finansiering av bruktbiler og leasing. Ved risikoklassifiseringen i AS Finansiering innhentes kredittopplysninger som i tillegg blir korrigert for inntekt, egenkapital og eventuelt AS Finansierings negative betalingserfaring med kunden. Nedskrivninger på grupper av utlån er ikke fordelt på risikoklasser. Tapene i AS Finansiering utgjør i 2015 totalt 10,8 mill. kroner mot 13,0 mill. kroner i 2014. I 2015 utgjorde bokførte tap 0,62% av brutto utlån. Tilsvarende tall for 2014 var 0,76%.

Sikkerhet i forhold til utlån til kunder - konsern 31.12.15

Tabellen nedenfor viser sikkerhet i forhold til utlån til kunder. Det er ikke tatt sikkerhet for bankens øvrige finansielle eiendeler.

	Maksimal eksponering for kredittrisiko	Sikkerhet i eiendom	Sikkerhet i verdpapir	Øvrig sikkerhet
Brutto utlån til kunder inkl. ubenyttet trekkrettighet og garantier til kunder	29.830,7	57.591,5	2,4	2.009,8

Tabellen ovenfor viser summen av de verdiene banken har lagt til grunn for alle de pantobjektene som er pantsatt for porteføljen av utlån til kunder. Markedsverdiene i tabellen er således ikke begrenset til maksimal kreditteksponering på det enkelte utlån eller engasjement. Banken har i all hovedsak en utlånsportefølje som er sikret med pant i fast eiendom. Der et engasjement er sikret med pant i fast eiendom er eiendomsverdien basert på en antatt markedsverdi på tidspunktet for siste vurdering av engasjementet. Antatt markedsverdi har sin bakgrunn i kjente omsetningsverdier, takster eller andre typer verddivurderinger. Innenfor bedriftsmarkedet vil objektenes kontantstrøm være retningsgivende for den vurderte markedsverdien. For alle andre typer sikkerheter inklusiv driftsavhengige sikkerheter gjøres det konservative anslag knyttet til antatte markedsverdier. Prinsipper for verddivurderinger av alle de underliggende pantobjektene er beskrevet i bankens retningslinjer.

For morbank er estimert virkelig verdi på sikkerheter for utlån som er misligholdte og tapsutsatte, men ikke nedskrevet, 54,8 mill. kroner (148,3 mill. kroner i 2014). Balanseført verdi på utlån som er misligholdte og tapsutsatte, men ikke nedskrevet er 54,9 mill. kroner (149,5 mill. kroner i 2014). Estimert virkelig verdi på sikkerheter for utlån som er nedskrevet er 64,9 mill. kroner (125,9 mill. kroner i 2014) som tilsvarer balanseført verdi på utlån som er nedskrevet. Sikkerhetene består hovedsakelig av fast eiendom, men mindre beløp kan være sikret av innskudd, varer, fordringer og driftsløsøre.

For Sparebanken Øst Boligkreditt AS er det ingen misligholdte eller tapsutsatte lån ved årsskiftet. Estimert virkelig verdi på sikkerheter for utlån som er misligholdte og tapsutsatte, men ikke nedskrevet, var 1,1 mill. kroner i 2014. Balanseført verdi på utlån som er misligholdte og tapsutsatte, men ikke nedskrevet er 0,0 mill. kroner (1,1 mill. kroner i 2014).

AS Finansiering har 34,3 % (39,5 % i 2014) sikkerhetsdekning på de utlånene som er nedskrevet.

NOTE 11 - FORDELING AV UTLÅN OG GARANTIER TIL KUNDER ETTER SEKTOR, NÆRING OG GEOGRAFI

Fordeling på sektor og næring - konsern

	Brutto utlån		Garantier		Potensiell eksponering ved trekkfasiliteter		Resultatført tap	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Lønntagere	24.049,8	24.693,4	2,4	8,6	1.258,9	1.250,5	10,1	13,0
Jordbruk, skogbruk, fiske	130,2	136,3	0,6	0,6	18,1	20,9	0,0	0,0
Industri, bergverk, kraft, vann	93,1	105,9	12,2	11,9	19,3	17,8	-4,1	-5,3
Bygg, anlegg	587,9	587,4	50,7	38,9	145,2	122,3	7,3	2,6
Varehandel, hotell og rest.	284,4	335,4	26,5	33,0	48,9	55,3	0,1	0,6
Transport, kommunikasjon	56,5	60,3	9,3	9,6	4,9	6,0	0,0	-0,8
Forr.m/finans. tjenesteyting	87,3	90,3	2,0	17,7	9,8	8,6	0,3	0,6
Tj.yt. næringer ellers	532,7	450,3	5,8	12,5	19,4	21,2	-0,4	1,8
Oms. og drift av fast eiendom	2.248,7	2.347,7	34,2	33,7	60,9	96,1	4,7	10,9
Utlandet	29,6	28,0	0,0	0,0	1,4	1,7	0,1	0,2
Gruppenedskr. næring	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totalt	28.100,2	28.835,0	143,7	166,5	1.586,8	1.600,4	18,1	23,6

	Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle nedskrivninger		Nedskrivninger på grupper av utlån*	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Lønntagere	128,0	172,7	1,8	2,2	60,4	62,9	4,9	4,9
Jordbruk, skogbruk, fiske	0,8	0,2	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0
Industri, bergverk, kraft, vann	0,0	0,5	0,0	5,5	0,0	4,4	0,0	0,0
Bygg, anlegg	54,5	96,7	0,0	0,0	3,6	2,6	0,0	0,0
Varehandel, hotell og rest.	2,8	7,7	0,0	0,0	2,4	3,3	0,0	0,0
Transport, kommunikasjon	2,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Forr.m/finans. tjenesteyting	2,8	5,3	0,0	0,0	0,1	0,4	0,0	0,0
Tj.yt. næringer ellers	8,1	11,3	0,0	0,0	0,2	2,6	0,0	0,0
Oms. og drift av fast eiendom	33,1	104,4	7,7	16,0	13,3	17,1	0,0	0,0
Utlandet	1,1	1,2	0,0	0,0	0,8	0,8	0,0	0,0
Gruppenedskr. næring	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	38,5	38,5
Totalt	233,4	400,1	9,5	23,7	81,0	94,3	43,4	43,4

* Nedskrivninger på grupper av utlån til kunder er ikke fordelt på næringer.

Fordeling på sektor og næring - morbank

	Brutto utlån		Garantier		Potensiell eksponering ved trekkfasiliteter		Resultatført tap	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Lønntagere	13.628,9	14.631,7	2,4	8,6	625,2	761,0	-0,3	0,7
Jordbruk, skogbruk, fiske	128,8	135,7	0,6	0,6	18,1	20,9	0,0	0,0
Industri, bergverk, kraft, vann	86,9	102,8	12,2	11,9	19,3	17,8	-4,1	-5,3
Bygg, anlegg	576,9	575,3	50,7	38,9	143,9	121,2	7,3	2,5
Varehandel, hotell og rest.	259,6	312,0	25,7	32,2	48,9	55,3	-0,1	0,3
Transport, kommunikasjon	49,7	48,6	9,3	9,6	4,9	6,0	0,0	-0,8
Forr.m/finans. tjenesteyting	78,6	79,2	2,0	17,7	9,8	19,6	0,3	0,6
Tj.yt. næringer ellers	521,7	436,4	5,8	12,5	19,4	21,2	-0,5	1,7
Oms. og drift av fast eiendom	2.430,6	2.718,1	33,1	33,7	74,6	94,8	4,7	10,9
Utlandet	16,0	17,8	0,0	0,0	1,4	1,7	0,0	0,0
Gruppenedskr. næring	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totalt	17.777,7	19.057,6	141,8	165,7	965,5	1.119,5	7,3	10,6

	Misligholdte Engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle nedskrivninger		Nedskrivninger på grupper av utlån*	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Lønnstagere	39,2	74,1	1,4	2,2	1,4	3,9	1,6	1,6
Jordbruk, skogbruk, fiske	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Industri, bergverk, kraft, vann	0,0	0,5	0,0	5,5	0,0	4,4	0,0	0,0
Bygg, anlegg	54,3	96,3	0,0	0,0	3,5	2,3	0,0	0,0
Varehandel, hotell og rest.	1,9	5,5	0,0	0,0	1,5	2,0	0,0	0,0
Transport, kommunikasjon	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Forr.m/finans. tjenesteyting	2,8	5,1	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0
Tj.yt. næringer ellers	7,7	10,1	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0
Oms. og drift av fast eiendom	32,9	104,2	7,7	16,0	13,2	17,0	0,0	0,0
Utlandet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gruppenedskr. næring	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	38,5	38,5
Totalt	141,6	295,8	9,1	23,7	19,7	31,7	40,1	40,1

* Nedskrivninger på grupper av utlån til kunder er ikke fordelt på næringer.

Fordeling på geografi

Konsern Utlån		Konsern Garantier			Morbank Utlån		Morbank Garantier	
2015	2014	2015	2014		2015	2014	2015	2014
4.168,1	4.398,4	25,6	41,7	Drammen	3.255,5	3.638,2	24,5	41,7
2.335,7	2.420,7	21,7	28,6	Nedre Eiker	1.718,4	1.744,7	21,7	28,6
1.894,4	1.878,2	17,4	24,1	Øvre Eiker	1.448,6	1.423,6	17,4	24,1
2.211,6	2.287,4	8,2	22,2	Buskerud for øvrig	1.645,9	1.767,9	8,2	22,2
5.543,4	5.528,1	23,6	26,7	Oslo	3.465,4	3.470,1	22,8	25,9
5.384,9	5.336,7	34,9	10,3	Akershus	3.179,6	3.300,2	34,9	10,3
2.358,8	2.324,6	12,2	12,8	Vestfold	1.641,5	1.638,2	12,2	12,8
1.317,9	1.228,2	0,1	0,1	Østfold	737,2	688,3	0,1	0,1
2.855,8	3.404,7	0,0	0,0	Resten av landet	669,6	1.368,6	0,0	0,0
29,6	28,0	0,0	0,0	Utlandet	16,0	17,8	0,0	0,0
28.100,2	28.835,0	143,7	166,5	Totalt	17.777,7	19.057,6	141,8	165,7

NOTE 12 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
24,7	22,3	Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0
2.249,8	2.699,5	Kasse-/drifts- og brukskreditter	1.352,1	2.088,7
297,9	255,9	Byggelån	297,9	255,9
25.527,8	25.857,3	Nedbetalingslån	16.127,7	16.713,0
28.100,2	28.835,0	Brutto utlån til og fordringer på kunder	17.777,7	19.057,6
81,0	93,8	Individuelle nedskrivninger	19,7	31,2
43,4	43,4	Nedskrivninger på grupper av utlån	40,1	40,1
27.975,8	28.697,8	Netto utlån til og fordringer på kunder	17.717,9	18.986,3

NOTE 13 - TAP PÅ UTLÅN OG GARANTIER KUNDER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
		Individuelle nedskrivninger		
94,3	98,0	Individuelle nedskrivninger pr. 01.01.	31,7	39,3
12,5	10,3	- Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	8,6	6,8
9,7	9,6	+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	2,9	4,4
9,7	22,0	+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	3,2	9,4
20,2	25,0	- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	9,5	14,6
81,0	94,3	= Individuelle nedskrivninger pr. 31.12. *	19,7	31,7
		Nedskrivninger på grupper av utlån		
43,4	43,4	Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 01.01.	40,1	40,1
0,0	0,0	+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0
43,4	43,4	= Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 31.12.	40,1	40,1
		Periodens tapskostnader		
-13,3	-3,7	Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-12,0	-7,6
0,0	0,0	+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0
19,9	17,7	+ Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	16,0	14,2
13,5	11,0	+ Periodens konstaterte tap hvor det tidligere ikke er foretatt individuelle nedskrivninger	0,5	0,9
9,5	11,9	- Periodens inngang på tidligere konstaterte tap	4,7	7,3
7,5	10,5	+/- Periodens amortiseringskost nedskrivninger	7,5	10,4
18,1	23,6	= Tap på utlån og garantier	7,3	10,6
21,1	22,2	Inntektsførte renter på nedskrevne utlån	14,1	15,5

* Inkluderer spesifiserte avsetninger på garantiforpliktelser på MNOK 0,0 for 2015 og MNOK 0,5 for 2014. Er oppført i balansen som gjeld under "Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser".

Tap på utlån og garantier fordelt på klasser pr. 31.12.15

	PM	BM	AS Finansiering	Sum
Individuelle nedskrivninger				
Individuelle nedskrivninger pr. 01.01.	0,5	31,2	62,6	94,3
- Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	0,0	8,6	3,9	12,5
+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	2,9	6,8	9,7
+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	3,2	6,5	9,7
- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	0,1	9,4	10,7	20,2
= Individuelle nedskrivninger pr. 31.12.	0,4	19,3	61,3	81,0
Nedskrivninger på grupper av utlån				
Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 01.01.	1,6	38,5	3,3	43,4
+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0	0,0	0,0
= Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 31.12.	1,6	38,5	3,3	43,4
Periodens tapskostnader				
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-0,1	-11,9	-1,3	-13,3
+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0	0,0	0,0
+ Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	0,0	16,0	3,9	19,9
+ Periodens konstaterte tap hvor det tidligere ikke er foretatt individuelle nedskrivninger	0,3	0,2	13,0	13,5
- Periodens inngang på tidligere konstaterte tap	0,2	4,5	4,8	9,5
+/- Periodens amortiseringskost nedskrivninger	-0,2	7,7	0,0	7,5
= Tap på utlån og garantier	-0,2	7,5	10,8	18,1

Tap på utlån og garantier fordelt på klasser pr. 31.12.14

	PM	BM	AS Finansiering	Sum
Individuelle nedskrivninger				
Individuelle nedskrivninger pr. 01.01.	2,2	37,1	58,7	98,0
- Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	0,9	5,9	3,5	10,3
+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	4,4	5,2	9,6
+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	9,4	12,6	22,0
- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	0,8	13,8	10,4	25,0
= Individuelle nedskrivninger pr. 31.12. *	0,5	31,2	62,6	94,3
Nedskrivninger på grupper av utlån				
Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 01.01.	1,6	38,5	3,3	43,4
+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0	0,0	0,0
= Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 31.12.	1,6	38,5	3,3	43,4
Periodens tapskostnader				
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-1,7	-5,9	3,9	-3,7
+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0	0,0	0,0
+ Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	1,1	13,1	3,5	17,7
+ Periodens konstaterte tap hvor det tidligere ikke er foretatt individuelle nedskrivninger	0,6	0,3	10,1	11,0
- Periodens inngang på tidligere konstaterte tap	-1,8	9,1	4,6	11,9
+/- Periodens amortiseringskost nedskrivninger	0,1	10,3	0,1	10,5
= Tap på utlån og garantier	1,9	8,7	13,0	23,6

* Inkluderer spesifiserte avsetninger på garantiforpliktelser på MNOK 0,5 for 2014. Er oppført i balansen som gjeld under "Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser".

Utvikling misligholdte og tapsutsatte engasjement

Konsern	Konsern	Konsern	Konsern	Konsern		Morbank	Morbank	Morbank	Morbank	Morbank
2015	2014	2013	2012	2011		2015	2014	2013	2012	2011
233,4	400,1	458,9	349,8	301,8	Brutto misligholdte engasjement	141,6	295,8	365,1	265,9	229,4
80,0	85,4	82,9	83,8	78,1	- Individuelle nedskrivninger	18,9	22,8	24,4	30,2	32,9
153,4	314,7	376,0	266,0	223,7	Netto misligholdte engasjement	122,7	273,0	340,7	235,7	196,5
9,5	23,7	41,3	76,9	94,2	Brutto tapsutsatte engasjement	9,1	23,7	40,1	75,3	92,8
1,0	8,9	15,1	21,6	22,1	- Individuelle nedskrivninger	0,8	8,9	14,9	21,1	21,7
8,5	14,8	26,2	55,3	72,1	Netto tapsutsatte engasjement	8,3	14,8	25,2	54,2	71,1

Misligholdte og tapsutsatte engasjement

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
Misligholdte engasjement over 90 dager				
104,7	226,3	Næringsliv	102,4	221,7
128,7	173,8	Personmarked	39,2	74,1
233,4	400,1	Brutto misligholdte engasjement	141,6	295,8
80,0	85,4	Individuelle nedskrivninger	18,9	22,8
153,4	314,7	Netto misligholdte engasjement	122,7	273,0
34%	21%	Avsetningsgrad	13%	8%
Tapsutsatte (ikke misligholdte) engasjement				
7,7	21,5	Næringsliv	7,7	21,5
1,8	2,2	Personmarked	1,4	2,2
9,5	23,7	Brutto tapsutsatte engasjement	9,1	23,7
1,0	8,9	Individuelle nedskrivninger	0,8	8,9
8,5	14,8	Netto tapsutsatte engasjement	8,3	14,8
11%	38%	Avsetningsgrad	9%	38%
Brutto misligholdte og tapsutsatte engasjement				
112,4	247,8	Næringsliv	110,1	243,2
130,5	176,0	Personmarked	40,6	76,3
242,9	423,8	Brutto misligholdte og tapsutsatte engasjement	150,7	319,5
81,0	94,3	Individuelle nedskrivninger	19,7	31,7
161,9	329,5	Netto misligholdte og tapsutsatte engasjement	131,0	287,8
33%	22%	Avsetningsgrad	13%	10%

NOTE 14 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER KNYTTET TIL FINANSIELLE LEIEAVTALER

Konsernet har leiefinansieringsavtaler med kunder. Leieavtalene er i vesentlig grad knyttet til leasing av biler og andre transportmidler, industriutstyr og maskiner. Konsernet har ikke påtatt seg risiko knyttet til restverdier.

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
4,1	3,9	Innen 1 år	0,0	0,0
17,4	15,3	Mellom 1 - 5 år	0,0	0,0
5,4	0,9	Etter 5 år	0,0	0,0
26,9	20,1	Brutto fordringer knyttet til finansielle leieavtaler	0,0	0,0
3,5	2,4	Ikke opptjent inntekt knyttet til finansielle leieavtaler	0,0	0,0
23,4	17,7	Netto fordringer knyttet til finansielle leieavtaler	0,0	0,0
2,9	3,0	Innen 1 år	0,0	0,0
15,8	14,0	Mellom 1 - 5 år	0,0	0,0
4,7	0,7	Etter 5 år	0,0	0,0
23,4	17,7	Netto investeringer knyttet til finansielle leieavtaler	0,0	0,0
1,2	1,9	Akkumulert tapsavsetning på utestående minsteleie	0,0	0,0

NOTE 15 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KREDITTINSTITUSJONER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
8,1	7,5	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	8,1	7,5
0,0	0,0	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	2.093,2	2.329,7
8,1	7,5	Brutto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.101,3	2.337,2
0,0	0,0	Individuelle nedskrivninger	0,0	0,0
0,0	0,0	Nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0
8,1	7,5	Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.101,3	2.337,2

NOTE 16 - TAP PÅ UTLÅN OG GARANTIER KREDITTINSTITUSJONER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
		Individuelle nedskrivninger		
0,0	0,0	Individuelle nedskrivninger pr. 01.01.	0,0	0,0
0,0	0,0	- Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	0,0	0,0
0,0	0,0	+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	0,0
0,0	0,0	+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	0,0
0,0	0,0	- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	0,0
0,0	0,0	= Individuelle nedskrivninger pr. 31.12.	0,0	0,0
		Nedskrivninger på grupper av utlån		
0,0	0,0	Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 01.01.	0,0	0,0
0,0	0,0	+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0
0,0	0,0	= Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 31.12.	0,0	0,0
		Periodens tapskostnader		
0,0	0,0	Periodens endring i individuelle nedskrivninger	0,0	0,0
0,0	0,0	+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0
0,0	0,0	+ Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	0,0	0,0
0,0	0,0	+ Periodens konstaterte tap hvor det tidligere ikke er foretatt individuelle nedskrivninger	0,0	0,0
0,0	0,0	- Periodens inngang på tidligere konstaterte tap	0,0	0,0
0,0	0,0	+/- Periodens amortiseringskost nedskrivninger	0,0	0,0
0,0	0,0	= Tap på utlån og garantier	0,0	0,0
0,0	0,0	Inntektsførte renter på nedskrevne utlån	0,0	0,0

Utvikling misligholdte og tapsutsatte engasjement

Konsern 2015	Konsern 2014	Konsern 2013	Konsern 2012	Konsern 2011		Morbank 2015	Morbank 2014	Morbank 2013	Morbank 2012	Morbank 2011
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Brutto misligholdte engasjement	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	- Individuelle nedskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Netto misligholdte engasjement	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Brutto tapsutsatte engasjement	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	- Individuelle nedskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Netto tapsutsatte engasjement	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Geografisk fordeling av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner

Konsern		Konsern		Konsern Nedskrivninger på grupper av utlån			Morbank		Morbank		Morbank Nedskrivninger på grupper av utlån	
Brutto utlån		Individuelle nedskrivninger					Brutto utlån		Individuelle nedskrivninger			
2015	2014	2015	2014	2015	2014		2015	2014	2015	2014	2015	2014
8,1	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0	Norge	2.101,3	2.337,2	0,0	0,0	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Øvrige land	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8,1	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0	Totalt	2.101,3	2.337,2	0,0	0,0	0,0	0,0

NOTE 17 - RENTERISIKO

Renterisiko knyttet til innskudd fra og utlån til kredittinstitusjoner, innskudd fra og utlån til kunder, samt gjeld og plasseringer i sertifikater og obligasjoner, styres ved bruk av rentebytteavtaler og fastrenteavtaler. Ved innlån eller plasseringer i annen valuta inngås det som regel rente- og valutabytteavtaler slik at relevante markedsrenter er norske pengemarkedsrenter. Fordeling på valuta i tabellene refererer til fordeling på valuta i balansen.

Utlån til personkunder med flytende rente medfører i realiteten seks ukers rentebinding (Finansavtaleloven § 50, 3. ledd gir minimum seks ukers frist), mens innskudd fra kunder med flytende rente medfører to måneders rentebinding (Finansavtaleloven § 18, 2. ledd gir minimum to måneders frist).

Nedenfor vises resultatets sensitivitet for et parallelt skift i rentekurven på 1 prosentpoeng. Effekten er beregnet ut fra at et varig skift i rentekurven inntreffer på måletidspunktet 31.12.15. Sensitivitet på resultat er effekten ett år frem i tid. Tabellen viser at en umiddelbar økning i rentene på 1 prosentpoeng vil gi netto økning i resultatet det påfølgende året. Tilsvarende vil en umiddelbar reduksjon i rentene gi redusert resultat.

Tabellen "Tidspunkt frem til forventet renteendring" viser balansens fordeling med hensyn til renteendringstidspunkt. Netto eksponering viser netto rentebinding av aktiva- og passivasiden. Positive beløp for netto eksponering viser at banken i større grad har rentebinding på aktivasiden enn på passivasiden.

Rentesensitivitet - konsern pr. 31.12.15

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	20,7	0,0	-100	-20,7	0,0
EUR	+100	0,3	0,0	-100	-0,3	0,0
Andre	+100	1,1	0,0	-100	-1,1	0,0
Sum		22,1	0,0		-22,1	0,0

Rentesensitivitet - konsern pr. 31.12.14

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	21,7	0,0	-100	-21,7	0,0
EUR	+100	0,9	0,0	-100	-0,9	0,0
Andre	+100	-2,7	0,0	-100	2,7	0,0
Sum		19,9	0,0		-19,9	0,0

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.15 - konsern

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK		359,5				17,5	377,0
	VAL						1,0	1,0
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK						8,1	8,1
Netto utlån til kunder	NOK	3.899,3	23.730,5	51,4	239,6	14,2		27.935,0
Sertifikater og obligasjoner	NOK	1.082,6	2.825,7	125,7	490,2	50,3		4.574,5
	VAL	109,6				55,7		165,3
Finansielle derivater	NOK						403,0	403,0
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						152,5	152,5
	VAL						0,4	0,4
Øvrige aktivaposter	NOK						465,0	465,0
	VAL						13,1	13,1
Totalt		5.091,5	26.915,7	177,1	729,8	120,2	1.060,6	34.094,9
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			150,0			0,1	150,1
Innskudd fra kunder	NOK	4.131,2	8.807,5	215,7				13.154,4
Finansielle derivater	NOK						34,7	34,7
	VAL						28,0	28,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	7.656,0	9.412,6					17.068,6
Ansvarlig lånekapital	NOK	550,0	148,8					698,8
Påløpte renter	NOK						151,6	151,6
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		12.337,2	18.368,9	365,7	0,0	0,0	214,4	31.286,2
Netto renteeksponering på balansen		-7.245,7	8.546,8	-188,6	729,8	120,2	846,2	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen								
	NOK	285,1	457,5	-125,0	-552,6	-65,0		
	VAL		38,5			-38,5		
Netto eksponering		-6.960,6	9.042,8	-313,6	177,2	16,7	846,2	

Tabellen er basert på balanseførte verdier. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.14 - konsern

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK		456,3				24,2	480,5
	VAL						1,0	1,0
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK						7,5	7,5
Netto utlån til kunder	NOK	4.135,6	24.237,0		262,9			28.635,5
Sertifikater og obligasjoner	NOK	654,0	2.725,5	150,1	434,6			3.964,2
	VAL					125,5		125,5
Finansielle derivater	NOK						460,2	460,2
	VAL						35,8	35,8
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						190,2	190,2
	VAL						0,4	0,4
Øvrige aktivaposter	NOK						448,2	448,2
	VAL						9,3	9,3
Totalt		4.789,6	27.418,8	150,1	697,5	125,5	1.176,8	34.358,3
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			210,0			0,1	210,1
Innskudd fra kunder	NOK	4.060,6	8.682,1	647,8				13.390,5
Finansielle derivater	NOK						26,8	26,8
	VAL						23,5	23,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	7.112,6	9.841,0	140,6				17.094,2
	VAL	287,9						287,9
Ansvarlig lånekapital	NOK	550,0	148,4					698,4
Påløpte renter	NOK						184,7	184,7
	VAL						1,2	1,2
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		12.011,1	18.671,5	998,4	0,0	0,0	236,3	31.917,3
Netto renteeksponering på balansen		-7.221,5	8.747,3	-848,3	697,5	125,5	940,5	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen								
	NOK	175,5	337,5		-513,0			
	VAL	61,7	38,5			-100,2		
Netto eksponering		-6.984,3	9.123,3	-848,3	184,5	25,3	940,5	

Tabellen er basert på balanseførte verdier. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

Rentesensitivitet - morbank pr. 31.12.15

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	14,0	0,0	-100	-14,0	0,0
EUR	+100	0,3	0,0	-100	-0,3	0,0
Andre	+100	1,1	0,0	-100	-1,1	0,0
Sum		15,4	0,0		-15,4	0,0

Rentesensitivitet - morbank pr. 31.12.14

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	14,2	0,0	-100	-14,2	0,0
EUR	+100	0,9	0,0	-100	-0,9	0,0
Andre	+100	0,0	0,0	-100	0,0	0,0
Sum		15,1	0,0		-15,1	23,50,0

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.15 - morbank

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK		359,5				17,5	377,0
	VAL						1,0	1,0
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK	2.047,9	45,0				8,1	2.101,0
Netto utlån til kunder	NOK	4.061,4	13.328,3	51,4	239,6	14,2		17.694,9
Sertifikater og obligasjoner	NOK	1.082,6	2.825,7	125,7	490,2	50,3		4.574,5
	VAL	109,6				55,7		165,3
Finansielle derivater	NOK						215,0	215,0
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						110,8	110,8
	VAL						0,4	0,4
Øvrige aktivaposter	NOK						1.352,5	1.352,5
	VAL						13,1	13,1
Totalt		7.301,5	16.558,5	177,1	729,8	120,2	1.718,4	26.605,5
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK	266,9	0,8	150,0			6,9	424,6
Innskudd fra kunder	NOK	4.151,4	8.807,5	215,7				13.174,6
Finansielle derivater	NOK						34,7	34,7
	VAL						28,0	28,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	3.893,1	5.570,8					9.463,9
Ansvarlig lånekapital	NOK	550,0	148,8					698,8
Påløpte renter	NOK						108,4	108,4
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		8.861,4	14.527,9	365,7	0,0	0,0	178,0	23.933,0
Netto eksponering på balansen		-1.559,9	2.030,6	-188,6	729,8	120,2	1.540,4	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen								
	NOK	285,1	457,5	-125,0	-552,6	-65,0		
	VAL		38,5			-38,5		
Netto eksponering		-1.274,8	2.526,6	-313,6	177,2	16,7	1.540,4	

Tabellen er basert på balanseførte verdier. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.14 - morbank

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK		456,3				24,2	480,5
	VAL						1,0	1,0
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK	2.284,4	45,0				7,5	2.336,9
Netto utlån til kunder	NOK	4.240,0	14.441,9		262,8			18.944,7
Sertifikater og obligasjoner	NOK	654,0	2.725,5	150,1	434,6			3.964,2
	VAL					125,5		125,5
Finansielle derivater	NOK						267,3	267,3
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						147,0	147,0
	VAL						0,4	0,4
Øvrige aktivaposter	NOK						1.335,5	1.335,5
	VAL						9,3	9,3
Totalt		7.178,4	17.668,7	150,1	697,4	125,5	1.792,2	27.612,3
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK	249,9	0,8	210,0			8,5	469,2
Innskudd fra kunder	NOK	4.103,8	8.661,8	647,9				13.413,5
Finansielle derivater	NOK						26,8	26,8
	VAL						23,5	23,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	4.593,6	5.517,7	140,6				10.251,9
Ansvarlig lånekapital	NOK	550,0	148,4					698,4
Påløpte renter	NOK						141,9	141,9
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		9.497,3	14.328,7	998,5	0,0	0,0	200,7	25.025,2
Netto eksponering på balansen		-2.318,9	3.340,0	-848,4	697,4	125,5	1.591,5	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen								
	NOK	175,5	337,5		-513,0			
	VAL	61,7	38,5			-100,2		
Netto eksponering		-2.081,7	3.716,0	-848,4	184,4	25,3	1.591,5	

Tabellen er basert på balanseførte verdier. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

NOTE 18 - LIKVIDITETSRISIKO

Så lenge bankens lånekunder ønsker langsiktig finansiering og bankens innskuddskunder i praksis på meget kort varsel kan disponere sine innskudd, vil det for banken oppstå en likviditetsrisiko. I tillegg er Sparebanken Øst permanent avhengig av å finansiere et gap mellom innskudd fra kunder og utlån til publikum. Sparebanken Øst har en konservativ likviditetsstrategi, og ved utgangen av 2015 anses likviditetsrisikoen som lav.

Banken har bevisst søkt å redusere likviditetsrisikoen ved blant annet å fordele innlåningen på flere kilder/instrumenter og/eller ved å balansere løpetiden for kapitalanskaffelse og kapitalanvendelse. Endringer i finansmarkedet har ført til at internasjonale fundingkilder banken tidligere benyttet har blitt begrenset. Med dette har banken blitt mer avhengig av det norske obligasjonsmarkedet. Banken har en langsiktig fundingstrategi og ønsker å ha et balansert forhold mellom langsiktige og kortsiktige innlån. Banken skal ha likviditetsindikator 1 (Finanstilsynet) på 105% eller høyere (finansiering > 1 år i % av illikvide eiendeler).

Tabellen nedenfor viser utfallsrommet til likviditetsindikator 1 for de to siste årene.

	31.12.	Gjennomsnitt	Høyest	Lavest
2015	107,8	108,4	109,8	106,2
2014	107,1	108,4	110,3	105,7

Det er innført et nytt likviditetskrav fra myndighetene, Liquidity Coverage Ratio (LCR). Dette skal sikre at bankene har tilstrekkelig likvider av svært høy kvalitet til å tåle en periode på 30 dager med sterk markedsuro. Bankene vil til enhver tid oppfylle gjeldende krav til LCR satt av myndighetene både på foretak og konsernnivå. Bankens likviditetsportefølje består i hovedsak av kontanter, verdipapirer utstedt av den norske stat, statsgaranterte obligasjoner, verdipapirer utstedt av norske kommuner og obligasjoner med fortrinnsrett.

Konsernets innskudd målt i % av netto utlån utgjør 47,0% pr. 31.12.15 mot 46,7% for ett år siden. Øvrig finansiering skjer i markedet gjennom opptak av senior usikrede obligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett. Det er vedtatt rammer som skal sikre at forholdet mellom innskudd og markedsfinansiering opprettholdes på et tilfredsstillende nivå. De kommende årene stiller relativt store krav til refinansiering, og banken ønsker å ta høyde for usikre tider og vil derfor søke refinansiering på et tidlig tidspunkt.

Kontraktsmessig løpetid

Nedenfor vises tidspunkt for konsernets forfall på finansielle eiendeler og forpliktelser. Fremtidige rentebetalinger relatert til postene er ikke hensyntatt, og det er kontraktsmessige beløp som er oppgitt. Tabellene er basert på konsernets interne rapporteringsformat.

Gjenværende kontraktsmessig løpetid pr. 31.12.15 - konsern

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK						377,0	377,0
	VAL						1,0	1,0
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK						8,1	8,1
Netto utlån til kunder	NOK	32,0	85,3	1.193,5	4.717,3	21.908,0		27.936,1
Sertifikater og obligasjoner	NOK	275,0	230,0	377,0	3.197,6	500,0		4.579,6
	VAL	109,6				48,1		157,7
Finansielle derivater	NOK			47,3	151,5	204,2		403,0
Opptjente ikke forfalte renter	NOK	56,0	25,3	71,2				152,5
	VAL	0,3		0,1				0,4
Øvrige aktivaposter	NOK			32,8			462,7	495,5
	VAL						13,1	13,1
Totale innbetalinger		472,9	340,6	1.721,9	8.066,4	22.660,3	861,9	34.124,0
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			60,0	90,0		0,1	150,1
Innskudd fra kunder	NOK	102,2	908,6	437,2	16,4		11.690,0	13.154,4
Finansielle derivater	NOK		2,3		19,0	13,3		34,6
	VAL	11,7		0,1		16,3		28,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	433,0	150,0	2.082,0	11.940,0	2.075,0		16.680,0
Ansvarlig lånekapital	NOK				700,0			700,0
Påløpte renter	NOK	45,5	38,5	67,6				151,6
Øvrig gjeld	NOK			201,9				201,9
Totale utbetalinger		592,4	1.099,4	2.848,8	12.765,4	2.104,6	11.690,1	31.100,7
Netto eksponering		-119,5	-758,8	-1.126,9	-4.699,0	20.555,7	-10.828,2	
Lånetilsagn		78,9						78,9
Ubenyttet kreditt				206,1	1.240,2		140,5	1.586,8
Garantier						100,0	143,7	243,7

Gjenværende kontraktsmessig løpetid pr. 31.12.14 - konsern

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK VAL						480,5 1,0	480,5 1,0
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK						7,5	7,5
Netto utlån til kunder	NOK	64,1	21,7	1.241,7	4.916,1	22.393,6		28.637,2
Sertifikater og obligasjoner	NOK VAL	100,0	175,0	745,0	2.501,0	395,0 113,0		3.916,0 113,0
Finansielle derivater	NOK VAL			44,4	132,9 35,8	282,9		460,2 35,8
Opptjente ikke forfalte renter	NOK VAL	73,5 0,4	23,9	92,7				190,1 0,4
Øvrige aktivaposter	NOK VAL			117,6			452,2 9,3	569,8 9,3
Totale innbetalinger		238,0	220,6	2.241,4	7.585,8	23.184,5	950,5	34.420,9
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			60,0	150,0		0,1	210,1
Innskudd fra kunder	NOK	100,3	831,5	608,7	17,8		11.832,2	13.390,5
Finansielle derivater	NOK VAL		0,1		26,7			26,8 23,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK VAL	336,5		2.159,0	11.150,0 287,9	3.000,0		16.645,5 287,9
Ansvarlig lånekapital	NOK				700,0			700,0
Påløpte renter	NOK VAL	52,5 1,2	41,2	91,0				184,7 1,2
Øvrig gjeld	NOK			216,0				216,0
Totale utbetalinger		490,5	872,8	3.134,7	12.332,4	3.023,5	11.832,3	31.686,2
Netto eksponering		-252,5	-652,2	-893,3	-4.746,6	20.161,0	-10.881,8	
Lånetilsagn		82,9						82,9
Ubenyttet kreditt				171,4	1.254,7		174,3	1.600,4
Garantier						100,0	166,5	266,5

Gjenværende kontraktsmessig løpetid pr. 31.12.15 - morbank

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK						377,0	377,0
	VAL						1,0	1,0
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK			667,4		45,0	1.388,6	2.101,0
Netto utlån til kunder	NOK	31,9	85,1	853,9	2.209,0	14.516,3		17.696,2
Sertifikater og obligasjoner	NOK	275,0	230,0	377,0	3.197,6	500,0		4.579,6
	VAL	109,6				48,1		157,7
Finansielle derivater	NOK			46,8	151,5	16,7		215,0
Opptjente ikke forfalte renter	NOK	33,8	5,9	71,1				110,8
	VAL	0,3		0,1				0,4
Øvrige aktivaposter	NOK			12,0			1.344,3	1.356,3
	VAL						13,1	13,1
Totale innbetalinger		450,6	321,0	2.028,3	5.558,1	15.126,1	3.124,0	26.608,1
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			60,0	90,0		274,6	424,6
Innskudd fra kunder	NOK	102,2	908,6	435,4			11.728,4	13.174,6
Finansielle derivater	NOK		2,3		19,0	13,3		34,6
	VAL	11,7		0,1		16,3		28,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	433,0		1.159,0	6.940,0	725,0		9.257,0
Ansvarlig lånekapital	NOK				700,0			700,0
Påløpte renter	NOK	26,8	13,9	67,7				108,4
Øvrig gjeld	NOK			132,7				132,7
Totale utbetalinger		573,7	924,8	1.854,9	7.749,0	754,6	12.003,0	23.860,0
Netto eksponering		-123,1	-603,8	173,4	-2.190,9	14.371,5	-8.879,0	
Lånetilsagn		40,9						40,9
Ubenyttet kreditt				1.538,7	603,8		275,1	2.417,6
Garantier						100,0	141,8	241,8

Gjenværende kontraktsmessig løpetid pr. 31.12.14 - morbank

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK						480,5	480,5
	VAL						1,0	1,0
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK			923,9		45,0	1.367,9	2.336,8
Netto utlån til kunder	NOK	64,1	21,6	900,4	2.539,1	15.421,2		18.946,4
Sertifikater og obligasjoner	NOK	100,0	175,0	745,0	2.501,0	395,0		3.916,0
	VAL					113,0		113,0
Finansielle derivater	NOK			44,4	129,8	93,1		267,3
Opptjente ikke forfalte renter	NOK	49,4	5,0	92,6				147,0
	VAL	0,4						0,4
Øvrige aktivaposter	NOK			19,1			1.335,6	1.354,7
	VAL						9,3	9,3
Totale innbetalinger		213,9	201,6	2.725,4	5.169,9	16.067,3	3.194,3	27.572,4
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			60,0	150,0		259,2	469,2
Innskudd fra kunder	NOK	100,3	831,5	606,8			11.875,0	13.413,6
Finansielle derivater	NOK		0,1		26,7			26,8
	VAL					23,5		23,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	336,5		1.704,0	7.000,0	950,0		9.990,5
Ansvarlig lånekapital	NOK				700,0			700,0
Påløpte renter	NOK	36,4	14,5	91,0				141,9
Øvrig gjeld	NOK			139,0				139,0
Totale utbetalinger		473,2	846,1	2.600,8	7.876,7	973,5	12.134,2	24.904,5
Netto eksponering		-259,3	-644,5	124,6	-2.706,8	15.093,8	-8.939,9	
Lånetilsagn		41,2						41,2
Ubenyttet kreditt				1.247,5	757,6		330,0	2.335,1
Garantier						100,0	165,7	265,7

Finansielle forpliktelser

Nedenfor vises banken og konsernets finansielle forpliktelser til nominell verdi. Alle forpliktelser er lagt til kategorien for første mulige utbetaling der kontraktsmessig betalingsdato ikke er gitt. Forpliktelsene er inklusiv fremtidige rentebetalinger, og det er forpliktelsens hovedstol som er oppgitt. Rentesatser og valutakurser er pr. 31.12.15. Forpliktelser relatert til derivater er vist på egen linje, samt at relaterte innstrømmer fra derivatene er vist under hver tabell.

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.15 - konsern

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			62,1	91,4		0,1	153,6
Innskudd fra kunder	11.790,4	910,5	442,1	16,4			13.159,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	471,8	211,3	2.412,0	12.868,3	2.383,4		18.346,8
Andre forpliktelser			201,9				201,9
Ansvarlig lånekapital	5,2	1,5	20,2	736,3			763,2
Lånetilsagn	78,9						78,9
Ubenyttet kreditt	1.586,8						1.586,8
Garantier					100,0	143,7	243,7
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	13.933,1	1.123,3	3.138,3	13.712,4	2.483,4	143,8	34.534,3
Finansielle derivater (utstrømmer)	14,0	29,4	101,4	371,2	141,9		657,9
Finansielle forpliktelser	13.947,1	1.152,7	3.239,7	14.083,6	2.625,3	143,8	35.192,2
Finansielle derivater (innstrømmer)	1,6	34,3	219,2	646,0	226,5		1.127,6

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.14 - konsern

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			66,0	156,9		0,1	223,0
Innskudd fra kunder	11.932,6	833,9	617,3	17,8			13.401,6
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	346,6	98,7	2.530,6	12.505,1	3.338,5		18.819,5
Andre forpliktelser			216,0				216,0
Ansvarlig lånekapital	3,6		11,2	741,9			756,7
Lånetilsagn	82,9						82,9
Ubenyttet kreditt	1.600,4						1.600,4
Garantier					100,0	166,5	266,5
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	13.966,1	932,6	3.441,1	13.421,7	3.438,5	166,6	35.366,6
Finansielle derivater (utstrømmer)	13,9	33,9	120,6	421,2	186,0		775,6
Finansielle forpliktelser	13.980,0	966,5	3.561,7	13.842,9	3.624,5	166,6	36.142,2
Finansielle derivater (innstrømmer)	11,4	14,2	229,1	629,5	346,3		1.230,5

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.15 - morbank

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			62,1	91,4		274,6	428,1
Innskudd fra kunder	11.830,8	910,5	440,2				13.181,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	460,3	25,3	1.394,9	7.502,2	810,3		10.193,0
Andre forpliktelser			132,7				132,7
Ansvarlig lånekapital	5,2	1,5	20,2	736,3			763,2
Lånetilsagn	40,9						40,9
Ubenyttet kreditt	2.417,6						2.417,6
Garantier					100,0	141,8	241,8
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	14.754,8	937,3	2.050,1	8.329,9	910,3	416,4	27.398,8
Finansielle derivater (utstrømmer)	10,4	26,5	83,7	276,5	53,0		450,1
Finansielle forpliktelser	14.765,2	963,8	2.133,8	8.606,4	963,3	416,4	27.848,9
Finansielle derivater (innstrømmer)	1,6	10,6	185,1	436,3	3,5		637,1

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.14 - morbank

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			66,0	156,9		259,2	482,1
Innskudd fra kunder	11.975,5	833,9	615,4				13.424,8
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	336,5	56,4	1.977,8	7.671,5	1.005,3		11.047,5
Andre forpliktelser			139,0				139,0
Ansvarlig lånekapital	3,6		11,2	741,9			756,7
Lånetilsagn	41,2						41,2
Ubenyttet kreditt	2.335,1						2.335,1
Garantier					100,0	165,7	265,7
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	14.691,9	890,3	2.809,4	8.570,3	1.105,3	424,9	28.492,1
Finansielle derivater (utstrømmer)	10,8	30,0	99,5	299,7	43,0		483,0
Finansielle forpliktelser	14.702,7	920,3	2.908,9	8.870,0	1.148,3	424,9	28.975,1
Finansielle derivater (innstrømmer)	10,0	8,8	190,7	475,0	73,3		757,8

NOTE 19 - VALUTARISIKO

Markedsrisiko knyttet til valutarisiko pr. 31.12.15

Valuta	Økning i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital	Reduksjon i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital
EUR	+10	0,1	0,0	-10	-0,1	0,0
USD	+10	0,6	0,0	-10	-0,6	0,0
Sum		0,7	0,0		-0,7	0,0

Markedsrisiko knyttet til valutarisiko pr. 31.12.14

Valuta	Økning i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital	Reduksjon i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital
EUR	+10	0,2	0,0	-10	-0,2	0,0
USD	+10	0,6	0,0	-10	-0,6	0,0
Sum		0,8	0,0		-0,8	0,0

Banken har lav valutaeksponering. Pr. 31.12.15 var bankens åpne nettoposisjon MNOK 6,9 (MNOK 8,2 pr. 31.12.14). Disse posisjonene er i EUR og USD. Normalt vil plasseringer og innlån i valuta dekkes av en motgående posisjon, oftest ved bruk av valutabytteavtaler og lignende derivater. Se for øvrig note 21 Finansielle derivater.

NOTE 20 - KLASSIFISERING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

Konsern pr. 31.12.15

	Virkelig verdi over resultatet			Holdt til forfall	Amortisert kost*	Totalt
	Holdt for omsetning	Utpøkt til virkelig verdi	Tilgjengelig for salg			
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	0,0	0,0	378,0	378,0
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	8,1	8,1
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	0,0	0,0	27.975,8	27.975,8
Sertifikater, obligasjoner m.v. til virkelig verdi	4.471,8	82,8	0,0	0,0	0,0	4.554,6
Aksjer og andeler	32,9	0,0	445,2	0,0	0,0	478,1
Finansielle derivater**	494,7	0,0	0,0	0,0	0,0	494,7
Sertifikater og obligasjoner, holdes til forfall	0,0	0,0	0,0	205,6	0,0	205,6
Sum finansielle eiendeler	4.999,4	82,8	445,2	205,6	28.361,9	34.094,9
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	150,3	150,3
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	0,0	0,0	13.159,3	13.159,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	0,0	0,0	17.205,3	17.205,3
Finansielle derivater**	68,4	0,0	0,0	0,0	0,0	68,4
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	0,0	0,0	702,9	702,9
Sum finansiell gjeld	68,4	0,0	0,0	0,0	31.217,8	31.286,2

* Inkluderer sikret gjeld.

** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

Konsern pr. 31.12.14

	Virkelig verdi over resultatet		Tilgjengelig for salg	Holdt til forfall	Amortisert kost*	Totalt
	Holdt for omsetning	Utpekt til virkelig verdi				
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	0,0	0,0	481,5	481,5
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	7,5	7,5
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	0,0	0,0	28.697,8	28.697,8
Sertifikater, obligasjoner m.v. til virkelig verdi	3.470,0	434,0	0,0	0,0	0,0	3.904,0
Aksjer og andeler	29,5	0,0	428,0	0,0	0,0	457,5
Finansielle derivater**	604,1	0,0	0,0	0,0	0,0	604,1
Sertifikater og obligasjoner, holdes til forfall	0,0	0,0	0,0	205,8	0,0	205,8
Sum finansielle eiendeler	4.103,6	434,0	428,0	205,8	29.186,8	34.358,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	210,5	210,5
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	0,0	0,0	13.397,0	13.397,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	0,0	0,0	17.549,9	17.549,9
Finansielle derivater**	56,8	0,0	0,0	0,0	0,0	56,8
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	0,0	0,0	703,1	703,1
Sum finansiell gjeld	56,8	0,0	0,0	0,0	31.860,5	31.917,3

* Inkluderer sikret gjeld.

** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

Morbank pr. 31.12.15

	Virkelig verdi over resultatet		Tilgjengelig for salg	Holdt til forfall	Amortisert kost*	Totalt
	Holdt for omsetning	Utpekt til virkelig verdi				
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	0,0	0,0	378,0	378,0
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	2.101,3	2.101,3
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	0,0	0,0	17.717,9	17.717,9
Sertifikater, obligasjoner m.v. til virkelig verdi	4.471,8	82,8	0,0	0,0	0,0	4.554,6
Aksjer og andeler	32,9	0,0	445,2	0,0	0,0	478,1
Finansielle derivater**	282,5	0,0	0,0	0,0	0,0	282,5
Sertifikater og obligasjoner, holdes til forfall	0,0	0,0	0,0	205,6	0,0	205,6
Sum finansielle eiendeler	4.787,2	82,8	445,2	205,6	20.197,2	25.718,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	424,8	424,8
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	0,0	0,0	13.179,5	13.179,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	0,0	0,0	9.557,4	9.557,4
Finansielle derivater**	68,4	0,0	0,0	0,0	0,0	68,4
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	0,0	0,0	702,9	702,9
Sum finansiell gjeld	68,4	0,0	0,0	0,0	23.864,6	23.933,0

* Inkluderer sikret gjeld.

** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

Morbank pr. 31.12.14

	Virkelig verdi over resultatet		Tilgjengelig for salg	Holdt til forfall	Amortisert kost*	Totalt
	Holdt for omsetning	Utpekt til virkelig verdi				
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	0,0	0,0	481,5	481,5
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	2.337,2	2.337,2
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	0,0	0,0	18.986,3	18.986,3
Sertifikater, obligasjoner m.v. til virkelig verdi	3.470,0	434,0	0,0	0,0	0,0	3.904,0
Aksjer og andeler	29,5	0,0	428,0	0,0	0,0	457,5
Finansielle derivater**	352,7	0,0	0,0	0,0	0,0	352,7
Sertifikater og obligasjoner, holdes til forfall	0,0	0,0	0,0	205,8	0,0	205,8
Sum finansielle eiendeler	3.852,2	434,0	428,0	205,8	21.805,0	26.725,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	469,6	469,6
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	0,0	0,0	13.420,0	13.420,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	0,0	0,0	10.375,7	10.375,7
Finansielle derivater**	56,8	0,0	0,0	0,0	0,0	56,8
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	0,0	0,0	703,1	703,1
Sum finansiell gjeld	56,8	0,0	0,0	0,0	24.968,4	25.025,2

* Inkluderer sikret gjeld.

** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

NOTE 21 - FINANSIELLE DERIVATER

For konsernets obligasjonslån med fastrente og obligasjonslån i utenlandsk valuta er det inngått rente- og valutaderivater for å redusere rente- og valutarisiko. Sikringsforholdet er en-til-en og sikringsbokføring benyttes. Det er ikke regnskapsført vesentlig ineffektivitet i sikringene i 2015 og 2014. Verdiendring på finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring er MNOK 88,4 (MNOK 310,3 i 2014) med tilsvarende motsatt verdiendring på sikrede objekter. For resultatført verdiendring, gevinst/tap vises det til note 29.

Konsernet har i tillegg inngått rente- og valutaderivater for å redusere øvrig rente- og valutarisiko uten anvendelse av regler for sikringsbokføring.

Garanti overfor Eksportfinans ASA

Banken deltar i portfolio hedge agreement (PHA-garanti) overfor Eksportfinans ASA. Tilsvarende bankens eierandel i selskapet har banken stilt en garanti på MNOK 242 for andel av Eksportfinans ASA sin verdipapirportefølje pr. 29.02.08. Garantien er et derivat og virkelig verdi baseres på verdiutvikling i garantert portefølje. PHA-avtalen forutsetter årlige utvekslingsoppgjør av derivatets verdi.

For å begrense risikoen i PHA-garantien er det inngått en kontragaranti med en stor nordisk bank som reduserer dette garantiansvaret til MNOK 100. Kontragarantien forutsetter deling av positiv verdi på PHA-garantien.

Konsern 2015			Morbank 2015		
Virkelig verdi			Virkelig verdi		
Kontraktssum	Eiendeler	Forpliktelser	Kontraktssum	Eiendeler	Forpliktelser
Finansielle derivater til virkelig verdi i resultatet					
7,0	0,0	0,1	7,0	0,0	0,1
136,4	0,0	28,0	136,4	0,0	28,0
143,4	0,0	28,1	143,4	0,0	28,1
Sum valutainstrumenter					
767,6	0,0	24,0	767,6	0,0	24,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
767,6	0,0	24,0	767,6	0,0	24,0
Sum renteinstrumenter					
242,0	0,0	10,7	242,0	0,0	10,7
242,0	0,0	10,7	242,0	0,0	10,7
Sum andre derivater					
Finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring					
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum valutainstrumenter					
6.215,0	494,7	5,6	4.715,0	282,5	5,6
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6.215,0	494,7	5,6	4.715,0	282,5	5,6
Sum renteinstrumenter					
494,7	68,4	Sum derivater	282,5	68,4	

* Beløpet på MNOK 10,7 er netto negativ verdiutvikling i garantert portefølje pr. 31.12.15 etter at årlig utvekslingsbeløp er fratrasket. Derivatets underliggende verdi, ikke hensyntatt utvekslingsbeløp, var positiv med MNOK 31,7 pr. 31.12.15. Som følge av positiv verdi på PHA-garantien er det balanseført MNOK 14,5 under andre forpliktelser i henhold til inngått kontragaranti.

Konsern 2014 Virkelig verdi			Morbank 2014 Virkelig verdi		
Kontraktssum	Eiendeler	Forpliktelser	Kontraktssum	Eiendeler	Forpliktelser
Finansielle derivater til virkelig verdi i resultatet					
			Valutainstrumenter		
3,1	0,1	0,0	Valutaterminer (forwards)	3,1	0,1
100,2	0,0	23,5	Valutabytteavtaler (valutaswapper)	100,2	0,0
103,3	0,1	23,5	Sum valutainstrumenter	103,3	23,5
			Renteinstrumenter		
727,9	0,0	33,3	Rentebytteavtaler (renteswapper)	727,9	0,0
500,0	0,1	0,0	Rentebytteavtaler (FRA)	500,0	0,1
0,0	0,0	0,0	Standardiserte rentebytteavtaler (futures)	0,0	0,0
1.227,9	0,1	33,3	Sum renteinstrumenter	1.227,9	33,3
242,0	10,0	0,0	Garanti overfor Eksportfinans ASA*	242,0	10,0
242,0	10,0	0,0	Sum andre derivater	242,0	0,0
Finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring					
			Valutainstrumenter		
0,0	0,0	0,0	Valutaterminer (forwards)	0,0	0,0
252,1	35,8	0,0	Valutabytteavtaler (valutaswapper)	0,0	0,0
252,1	35,8	0,0	Sum valutainstrumenter	0,0	0,0
			Renteinstrumenter		
6.245,0	558,1	0,0	Rentebytteavtaler (renteswapper)	4.745,0	342,5
0,0	0,0	0,0	Rentebytteavtaler (FRA)	0,0	0,0
0,0	0,0	0,0	Standardiserte rentebytteavtaler (futures)	0,0	0,0
6.245,0	558,1	0,0	Sum renteinstrumenter	4.745,0	342,5
604,1	56,8	Sum derivater	352,7	56,8	

* Beløpet på MNOK 10,0 er netto positiv verdiutvikling i garantert portefølje pr. 31.12.14 etter at årlig utvekslingsbeløp er fratrasket. Derivatets underliggende verdi, ikke hensyntatt utvekslingsbeløp, var positiv med MNOK 41,4 pr. 31.12.14. Som følge av positiv verdi på PHA-garantien er det balanseført MNOK 18,8 under andre forpliktelser i henhold til inngått kontragaranti.

NOTE 22 - MOTREGNING FINANSIELLE INSTRUMENTER

Konsernets motregningsadgang følger alminnelige regler i norsk lov. Mot finansielle institusjoner er det inngått standardiserte og hovedsakelig bilaterale ISDA-avtaler som gir partene motregningsrett ved eventuelt mislighold. Det er i tillegg inngått tilleggsavtaler om sikkerhetstillegg (CSA). Det er ikke foretatt motregning i balanseførte beløp i henhold til opplysningskravet om motregning.

I morbanken foreligger det ingen avtaler om motregningsrett ved eventuelt mislighold eller inngåtte CSA avtaler.

Konsern Pr. 31.12.15 var eksponeringen som følger:	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	212,2	0,0	212,2	0,0	212,2
Finansielle derivater gjeld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Konsern Pr. 31.12.14 var eksponeringen som følger:	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	251,4	0,0	251,4	0,0	251,4
Finansielle derivater gjeld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

NOTE 23 - FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

Finansielle eiendeler og forpliktelser i balansen er målt til virkelig verdi med unntak av utlån og fordringer, innskudd, obligasjoner klassifisert i kategorien holde til forfall, innlån og utstedte verdipapirer.

Verdsettelse av finansielle eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi

Generelt

Banken bruker følgende verdsettelseshierarki for å fastsette virkelig verdi på finansielle instrumenter:

Nivå 1: Observerbare omsetningskurser i aktive markeder.

Nivå 2: Observerbare omsetningskurser i mindre aktive markeder eller bruk av input som er observerbar, enten direkte eller indirekte.

Nivå 3: Verdsettelsesteknikker som ikke er basert på observerbare markedsdata.

Kontanter og fordringer på sentralbanker

Kontanter og fordringer på sentralbanker er plassert i nivå 1. Virkelig verdi er basert på noterte priser i aktivt marked.

Netto utlån

Virkelig verdi av utlån med fast rente som er verdsatt til amortisert kost i balansen, er verdsatt til neddiskonterte kontantstrømmer med basis i gjeldende markedsrenter for lån med samme gjenværende løpetid. Virkelig verdi av bankens øvrige utlånsportefølje med flytende rente er gjenstand for påvirkning av endret rentenivå og kredittmargin, men vil kunne reprises løpende med kort frist. Finansavtaleloven gir adgang til reprising med 6 ukers frist (mindre ved store endringer i bankens innlånsrente). Bankens vurdering av beste estimat for den øvrige utlånsporteføljen er at amortisert kost gir en god tilnærming til virkelig verdi. Virkelig verdi av netto utlån til og fordringer på kunder er klassifisert i nivå 3.

Virkelig verdi av netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner er klassifisert i nivå 3. Dette er utlån og fordringer uten løpetid og virkelig verdi er vurdert etter lik metode som bankens øvrige utlånsportefølje med flytende rente.

Sertifikater og obligasjoner

Banken har verdivurdert sertifikatporteføljen på grunnlag av omsetninger og observerbare kredittspreader i markedet. Ingen sertifikater har rating lavere enn investment grade. Med få sertifikater i porteføljen og kort gjenstående løpetid, antas det at verdivurderingene vil være rimelig konsistente med andres vurderinger.

I verdivurderingen av bankens obligasjonsportefølje har vi vurdert mulige ubalanser i markedet, og om det kan ligge ulike motiver bak de transaksjoner som har funnet sted. Det har blitt hentet inn kursestimater og kredittspreadvurderinger fra Nordic Bond Pricing, uavhengig meglerhus, samt ligningskurser. Banken har tatt hensyn til, og vurdert, kjente transaksjonspriser der dette har vært tilgjengelig.

Som hovedprinsipp er bankens portefølje verdivurdert på grunnlag av observerbare transaksjoner. Der dette ikke har vært mulig er det benyttet kursanslag eller kredittspreadvurderinger basert på andre sertifikater og obligasjoner med tilsvarende egenskaper og løpetid.

Banken mener at benyttede verdianslag ligger innenfor rimelige intervaller for virkelig verdi, og at kreditt- og likviditetsrisikoutviklingen er hensyntatt i anvendelsen av vårt skjønn der dette har vært nødvendig. De benyttede prisene representerer etter bankens oppfatning beste estimat på verdipapirenes virkelige verdi.

Hele bankens sertifikat- og obligasjonsbeholdning er plassert i prisingshierarkiets nivå 2. Dette begrunnes med at det ikke er stor nok omsetning i noen av de børsnoterte instrumentene slik at man til enhver tid kan lese av en markedspris.

Aksjer og andeler

Dersom det ikke eksisterer noterte priser i et aktivt marked, benyttes alternative verdsettelsesteknikker. Slike teknikker omfatter bruk av nylige markedstransaksjoner priset til armlengdes avstand, sammenligning med markedsverdien til tilsvarende finansielle instrumenter og neddiskontering av forventede fremtidige kontantstrømmer. Som en kalibreringstest på rimeligheten av anslaget på virkelig verdi benyttes multiplikatormodeller som pris/bok-modellen og pris/resultat-modellen for å kontrollere at verdsettelsesmodellene henger sammen med markedsdata.

Om ikke samme informasjon er tilgjengelig ved hvert verdsettelsestidspunkt undersøkes det om det er vesentlige endringer i de faktorer som er vesentlige for verdsettelsen. Dersom endringene er små, antas det at virkelig verdi er uendret fra forrige måling.

Dersom den virkelige verdien av et finansielt instrument anses klart upålitelig måles instrumentet til kostpris. Den virkelige verdien på et finansielt instrument anses som klart upålitelig når følgende to faktorer er oppfylt: Variabiliteten av rimelige verdiestimater er signifikant og sannsynligheten til de ulike verdiestimaterne ikke kan anslås pålitelig.

Pr. 31.12.15 verdsetter banken egenkapitalinstrumenter på alle nivåer i hierarkiet. Børsnoterte aksjer med daglig omsetning er klassifisert i nivå 1. Øvrige børsnoterte aksjer er klassifisert i nivå 2. Nivå 3 består av aksjer i lokale selskap og andre unoterte foretak hvor alternative verdsettelsesteknikker anvendes for fastsettelse av virkelig verdi.

Derivater

Sparebanken Øst har kun derivater der virkelig verdi er basert på observerbare rentekurver og valutakurser, og er følgelig plassert i prisingshierarkiets nivå 2.

Gjeld til kredittinstitusjoner

Gjeld til kredittinstitusjoner er vurdert på nivå 2. Kort gjenstående løpetid sammen med avdragsprofilen på gjelden gjør at virkelig verdi er vurdert lik pålydende.

Innskudd fra kunder

Innskudd fra kunder er klassifisert under nivå 2. Bankens innskudd er i hovedsak med kort eller uten løpetid og virkelig verdi vurderes lik pålydende verdi.

Verdipapirgjeld

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og ansvarlig lånekapital er klassifisert under nivå 2. Disse følger samme måleprinsipper som obligasjoner og sertifikater på eiendelsiden.

31.12.15 - konsern	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Virkelig verdi	Bokført verdi
Amortisert kost					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	378,0	0,0	0,0	378,0	378,0
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	8,1	8,1	8,1
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	27.978,2	27.978,2	27.975,8
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	216,0	0,0	216,0	205,6
Sum eiendeler til amortisert kost	378,0	216,0	27.986,3	28.580,3	28.567,5
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	150,3	0,0	150,3	150,3
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	13.159,3	0,0	13.159,3	13.159,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	17.092,2	0,0	17.092,2	17.205,3
Ansvarlig lånekapital	0,0	691,9	0,0	691,9	702,9
Sum gjeld til amortisert kost	0,0	31.093,7	0,0	31.093,7	31.217,8
Virkelig verdi					
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	4.554,6	0,0	4.554,6	4.554,6
Aksjer, andeler og andre verdipapirer					
- til virkelig verdi over resultatet	13,1	19,8	0,0	32,9	32,9
- tilgjengelig for salg	0,0	0,0	445,2	445,2	445,2
Finansielle derivater	0,0	494,7	0,0	494,7	494,7
Sum eiendeler til virkelig verdi	13,1	5.069,1	445,2	5.527,4	5.527,4
Finansielle derivater	0,0	68,4	0,0	68,4	68,4
Sum gjeld til virkelig verdi	0,0	68,4	0,0	68,4	68,4

Bevegelse i nivå 3	Virkelig verdi
Balanse pr. 01.01.15	428,0
Netto gevinster	0,1
Kjøp av aksjer	0,0
Avhending	1,1
Verdiendring	18,2
Overført fra nivå 1 og 2	0,0
Balanse pr. 31.12.15	445,2

Aksjer og andeler

Bevegelse i nivå 3 i 2015 gjelder poster klassifisert som tilgjengelig for salg. Avgang i nivå 3 i 2015 gjelder likvidasjonsutbytte og tilbakebetaling av innbetalt kapital i forbindelse med avvikling av selskap. Positiv verdiendring på MNOK 18,2 gjelder i sin helhet verdiendring som er innregnet i totalresultatet. Beløpet inkluderer positiv verdiendring på hhv Visa Norge FLI med MNOK 17,4 og Frende Holding AS med MNOK 9,1 og negativ verdiendring på Eksportfinans ASA med MNOK 8,3.

Aksjene i Frende Holding AS er ved utgangen av 2015 verdsatt til MNOK 210,0. Økningen fra 2014 reflekterer en andel av verdiskapningen i selskapet som tilfaller Sparebanken Øst. Beholdning av aksjer i Eksportfinans ASA er ved utgangen av 2015 verdsatt til MNOK 200,0. Reduksjonen fra 2014 reflekterer selskapets resultat pr. 3. kvartal 2015.

I november i fjor offentliggjorde Visa Inc. (USA) avtale om å kjøpe samtlige aksjer i Visa Europe Ltd. Sparebanken Øst har eierinteresse i Visa Europe Ltd indirekte gjennom medlemskap i Visa Norge. Bankens beste estimat bygger på den oppdaterte verdsettelsen av eierandelene i Visa Europe Ltd ved utgangen av året. Verdien av andelen i Visa Norge er satt til MNOK 17,4. Avtalen avhenger av godkjenning av flere konkurransemyndigheter og verdiøkningen i totalresultatet vil på realisasjonstidspunktet bli regnskapsført som gevinst i det ordinære resultatregnskapet.

31.12.14 - konsern	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Virkelig verdi	Bokført verdi
Amortisert kost					
Konter og fordringer på sentralbanker	481,5	0,0	0,0	481,5	481,5
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	7,5	7,5	7,5
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	28.703,4	28.703,4	28.697,8
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	221,4	0,0	221,4	205,8
Sum eiendeler til amortisert kost	481,5	221,4	28.710,9	29.413,8	29.392,6
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	210,5	0,0	210,5	210,5
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	13.397,0	0,0	13.397,0	13.397,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	17.746,2	0,0	17.746,2	17.549,9
Ansvarlig lånekapital	0,0	709,2	0,0	709,2	703,1
Sum gjeld til amortisert kost	0,0	32.062,9	0,0	32.062,9	31.860,5
Virkelig verdi					
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	3.904,0	0,0	3.904,0	3.904,0
Aksjer, andeler og andre verdipapirer					
- til virkelig verdi over resultatet	10,0	19,5	0,0	29,5	29,5
- tilgjengelig for salg	0,0	0,0	428,0	428,0	428,0
Finansielle derivater	0,0	604,1	0,0	604,1	604,1
Sum eiendeler til virkelig verdi	10,0	4.527,6	428,0	4.965,6	4.965,6
Finansielle derivater	0,0	56,8	0,0	56,8	56,8
Sum gjeld til virkelig verdi	0,0	56,8	0,0	56,8	56,8

Bevegelse i nivå 3	Virkelig verdi
Balanse pr. 01.01.14	627,4
Netto gevinster	147,0
Kjøp av aksjer	0,7
Avhending	256,8
Verdiendring	-90,2
Overført fra nivå 1 og 2	0,0
Balanse pr. 31.12.14	428,0

31.12.15 - morbank	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Virkelig verdi	Bokført verdi
Amortisert kost					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	378,0	0,0	0,0	378,0	378,0
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	2.101,3	2.101,3	2.101,3
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	17.720,4	17.720,4	17.717,9
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	216,0	0,0	216,0	205,6
Sum eiendeler til amortisert kost	378,0	216,0	19.821,7	20.415,7	20.402,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	424,8	0,0	424,8	424,8
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	13.179,5	0,0	13.179,5	13.179,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	9.490,7	0,0	9.490,7	9.557,4
Ansvarlig lånekapital	0,0	691,8	0,0	691,8	702,9
Sum gjeld til amortisert kost	0,0	23.786,9	0,0	23.786,9	23.864,6
Virkelig verdi					
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	4.554,6	0,0	4.554,6	4.554,6
Aksjer, andeler og andre verdipapirer					
- til virkelig verdi over resultatet	13,1	19,8	0,0	32,9	32,9
- tilgjengelig for salg	0,0	0,0	445,2	445,2	445,2
Finansielle derivater	0,0	282,5	0,0	282,5	282,5
Sum eiendeler til virkelig verdi	13,1	4.856,9	445,2	5.315,2	5.315,2
Finansielle derivater	0,0	68,4	0,0	68,4	68,4
Sum gjeld til virkelig verdi	0,0	68,4	0,0	68,4	68,4

31.12.14 - morbank	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Virkelig verdi	Bokført verdi
Amortisert kost					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	481,5	0,0	0,0	481,5	481,5
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	2.337,2	2.337,2	2.337,2
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	18.991,9	18.991,9	18.986,3
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	221,4	0,0	221,4	205,8
Sum eiendeler til amortisert kost	481,5	221,4	21.329,1	22.032,0	22.010,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	469,6	0,0	469,6	469,6
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	13.420,0	0,0	13.420,0	13.420,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	10.488,3	0,0	10.488,3	10.375,7
Ansvarlig lånekapital	0,0	709,2	0,0	709,2	703,1
Sum gjeld til amortisert kost	0,0	25.087,1	0,0	25.087,1	24.968,4
Virkelig verdi					
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	3.904,0	0,0	3.904,0	3.904,0
Aksjer, andeler og andre verdipapirer					
- til virkelig verdi over resultatet	10,0	19,5	0,0	29,5	29,5
- tilgjengelig for salg	0,0	0,0	428,0	428,0	428,0
Finansielle derivater	0,0	352,7	0,0	352,7	352,7
Sum eiendeler til virkelig verdi	10,0	4.276,2	428,0	4.714,2	4.714,2
Finansielle derivater	0,0	56,8	0,0	56,8	56,8
Sum gjeld til virkelig verdi	0,0	56,8	0,0	56,8	56,8

NOTE 24 - FORFALLSANALYSE AV EIENDELER OG FORPLIKTELSE

Konsern pr. 31.12.15

	Inntil 12 mnd	Over 12 mnd	Totalt
Eiendeler			
Kontanter og fordringer på sentralbanker	378,0	0,0	378,0
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	8,1	0,0	8,1
Netto utlån til og fordringer på kunder	1.351,7	26.624,1	27.975,8
Verdipapirer - holdt for omsetning	982,0	3.492,2	4.474,2
Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultatet	58,6	54,7	113,3
Finansielle derivater	138,9	355,8	494,7
Verdipapirer - tilgjengelig for salg	0,0	445,2	445,2
Verdipapirer - holde til forfall	0,0	205,6	205,6
Utsatt skatt eiendel	0,0	0,0	0,0
Eiendom, anlegg og utstyr	0,0	381,4	381,4
Andre eiendeler	32,8	0,0	32,8
Sum eiendeler	2.950,1	31.559,0	34.509,1
Forpliktelser			
Gjeld til kredittinstitusjoner	60,3	90,0	150,3
Innskudd fra og gjeld til kunder	13.142,9	16,4	13.159,3
Finansielle derivater	19,8	48,6	68,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2.866,1	14.339,2	17.205,3
Utsatt skatt forpliktelse	0,0	10,2	10,2
Andre forpliktelser	201,9	59,7	261,6
Ansvarlig lånekapital	0,0	702,9	702,9
Sum gjeld	16.291,0	15.267,0	31.558,0

Lån med call-/put er fordelt på call-/put-tidspunkt.

Konsern pr. 31.12.14

	Inntil 12 mnd	Over 12 mnd	Totalt
Eiendeler			
Kontanter og fordringer på sentralbanker	481,5	0,0	481,5
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7,5	0,0	7,5
Netto utlån til og fordringer på kunder	1.389,7	27.308,1	28.697,8
Verdipapirer - holdt for omsetning	933,7	2.536,7	3.470,4
Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultatet	120,4	342,7	463,1
Finansielle derivater	152,4	451,7	604,1
Verdipapirer - tilgjengelig for salg	0,0	428,0	428,0
Verdipapirer - holde til forfall	0,0	205,8	205,8
Utsatt skatt eiendel	0,0	0,0	0,0
Eiendom, anlegg og utstyr	0,0	530,3	530,3
Andre eiendeler	117,6	0,0	117,6
Sum eiendeler	3.202,8	31.803,3	35.006,1
Forpliktelser			
Gjeld til kredittinstitusjoner	60,5	150,0	210,5
Innskudd fra og gjeld til kunder	13.379,2	17,8	13.397,0
Finansielle derivater	6,7	50,1	56,8
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2.731,8	14.818,1	17.549,9
Utsatt skatt forpliktelse	0,0	20,5	20,5
Andre forpliktelser	220,6	82,0	302,6
Ansvarlig lånekapital	0,0	703,1	703,1
Sum gjeld	16.398,8	15.841,6	32.240,4

Lån med call-/put er fordelt på call-/put-tidspunkt.

Morbank pr. 31.12.15

	Inntil 12 mnd	Over 12 mnd	Totalt
Eiendeler			
Kontanter og fordringer på sentralbanker	378,0	0,0	378,0
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.101,3	0,0	2.101,3
Netto utlån til og fordringer på kunder	993,9	16.724,0	17.717,9
Verdipapirer - holdt for omsetning	982,0	3.492,2	4.474,2
Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultatet	58,6	54,7	113,3
Finansielle derivater	114,3	168,2	282,5
Verdipapirer - tilgjengelig for salg	0,0	445,2	445,2
Verdipapirer - holde til forfall	0,0	205,6	205,6
Investering i datterselskap	0,0	887,5	887,5
Utsatt skatt eiendel	0,0	15,0	15,0
Eiendom, anlegg og utstyr	0,0	77,8	77,8
Andre eiendeler	12,0	0,0	12,0
Sum eiendeler	4.640,1	22.070,2	26.710,3
Forpliktelser			
Gjeld til kredittinstitusjoner	334,8	90,0	424,8
Innskudd fra og gjeld til kunder	13.179,5	0,0	13.179,5
Finansielle derivater	19,8	48,6	68,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	1.722,8	7.834,6	9.557,4
Andre forpliktelser	132,7	57,6	190,3
Ansvarlig lånekapital	0,0	702,9	702,9
Sum gjeld	15.389,6	8.733,7	24.123,3

Lån med call-/put er fordelt på call-/put-tidspunkt.

Morbank pr. 31.12.14

	Inntil 12 mnd	Over 12 mnd	Totalt
Eiendeler			
Kontanter og fordringer på sentralbanker	481,5	0,0	481,5
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.337,2	0,0	2.337,2
Netto utlån til og fordringer på kunder	1.027,7	17.958,6	18.986,3
Verdipapirer - holdt for omsetning	933,7	2.536,7	3.470,4
Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultatet	120,4	342,7	463,1
Finansielle derivater	129,7	223,0	352,7
Verdipapirer - tilgjengelig for salg	0,0	428,0	428,0
Verdipapirer - holde til forfall	0,0	205,8	205,8
Investering i datterselskap	0,0	887,3	887,3
Utsatt skatt eiendel	0,0	11,1	11,1
Eiendom, anlegg og utstyr	0,0	80,5	80,5
Andre eiendeler	19,1	0,0	19,1
Sum eiendeler	5.049,3	22.673,7	27.723,0
Forpliktelser			
Gjeld til kredittinstitusjoner	319,6	150,0	469,6
Innskudd fra og gjeld til kunder	13.420,0	0,0	13.420,0
Finansielle derivater	6,7	50,1	56,8
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2.220,2	8.155,5	10.375,7
Andre forpliktelser	138,5	82,0	220,5
Ansvarlig lånekapital	0,0	703,1	703,1
Sum gjeld	16.105,0	9.140,7	25.245,7

Lån med call-/put er fordelt på call-/put-tidspunkt.

NOTE 25 - MELLOMREGNING MED KONSERNSELSKAP

Postene nedenfor viser transaksjoner og mellomværende som morselskapet har med datterselskap.

	31.12.15	31.12.14
Resultat		
Renteinntekter og lignende inntekter		
Renteinntekter fra datterselskap	47,9	68,4
Renter sertifikater og obligasjoner (OMF) fra datterselskap	2,0	10,2
Rentekostnader og lignende kostnader		
Renter og provisjoner til datterselskap	3,0	4,1
Mottatt utbytte/konsernbidrag		
Utbytte fra datterselskap	90,0	60,0
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester		
Andre inntekter fra datterselskap	14,9	14,8
Andre driftskostnader		
Husleie til datterselskap	8,2	7,8
Andre kostnader til datterselskap	0,2	0,2
Balanse		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		
Utlån til datterselskap	2.093,1	2.329,7
Utlån til og fordringer på kunder		
Utlån til datterselskap	186,2	378,8
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer		
Investering OMF i datterselskap	0,0	0,0
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		
Andre fordringer	1,1	1,1
Gjeld til kredittinstitusjoner		
Innskudd fra datterselskap	274,5	259,1
Innskudd fra kunder		
Innskudd fra datterselskap	38,8	43,6
Andre forpliktelser		
Annen gjeld til datterselskap	5,9	4,0

NOTE 26 - NETTO RENTE- OG KREDITTPROVISJONSINNTEKTER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
3,9	8,5	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	46,0	63,8
1,6	1,8	Renter og lignende inntekter på leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0
1.056,4	1.223,7	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kunder	645,2	767,8
8,3	8,3	Renter og lignende inntekter av obligasjoner holdt til forfall	8,3	8,3
		Renter og lignende inntekter på finansielle eiendeler som er nedskrevet		
0,0	0,0	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0
21,1	22,2	Utlån til og fordringer på kunder	14,1	15,5
0,5	0,0	Andre renteinntekter og lignende inntekter	0,1	0,0
1.091,8	1.264,5	Sum renteinntekter og lignende inntekter for instrumenter til amortisert kost	713,7	855,4
70,9	71,2	Renter og lignende inntekter av sertifikater, obligasjoner mv. holdt for omsetning	72,9	81,4
4,3	14,7	Renter og lignende inntekter av sertifikater, obligasjoner mv. utpekt til virkelig verdi	4,3	14,7
75,2	85,9	Sum renteinntekter og lignende inntekter for instrumenter til virkelig verdi over resultatet	77,2	96,1
1.167,0	1.350,4	Renteinntekter og lignende inntekter	790,9	951,5
8,0	15,4	Renter og lignende kostnader på gjeld til kredittinstitusjoner	10,9	19,0
194,9	269,1	Renter og lignende kostnader på innskudd fra og gjeld til kunder	194,6	268,9
337,6	416,8	Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	202,0	258,1
28,5	31,8	Renter og lignende kostnader på ansvarlig lånekapital	28,5	31,8
11,3	10,4	Andre rentekostnader og lignende kostnader	11,3	10,4
580,3	743,5	Rentekostnader og lignende kostnader for instrumenter til amortisert kost	447,3	588,2
586,7	606,9	Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	343,6	363,3

Gjennomsnittrenter og gjennomsnittlig rentebærende eiendeler og gjeld i perioden

Konsern 2015		Konsern 2014			Morbank 2015		Morbank 2014	
Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %	Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %		Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %	Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %
Eiendeler								
429,6	0,91	584,7	1,45	Netto utlån til kredittinstitusjoner*	2.441,7	1,88	2.849,6	2,24
27.832,1	3,88	27.387,8	4,56	Netto utlån til kunder	17.972,9	3,67	17.769,0	4,41
4.274,3	1,95	3.977,6	2,37	Verdipapirer plassering	4.383,7	1,95	4.289,3	2,43
Gjeld								
186,6	4,31	465,4	3,30	Innskudd fra kredittinstitusjoner	440,9	2,47	677,5	2,81
13.242,8	1,47	12.818,2	2,10	Innskudd fra kunder	13.259,6	1,47	12.837,5	2,09
17.250,9	2,12	17.130,5	2,62	Verdipapirer innlån	9.988,3	2,31	10.300,0	2,81

*Inkl. fordring på sentralbanker.

Gjennomsnittrente er målt ved resultatført rente gjennom året dividert på balansesnitt.

NOTE 27 - UTBYTTE OG ANDRE INNTEKTER AV VERDIPAPIRER MED VARIABEL AVKASTNING

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
0,9	0,6	Utbytte fra egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultatet	0,9	0,6
0,4	6,7	Utbytte fra egenkapitalinstrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg	0,4	6,7
0,0	0,0	Utbytte og konsernbidrag fra konsernselskap	90,0	60,0
1,3	7,3	Utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning	91,3	67,3

NOTE 28 - NETTO PROVISJONSINNTEKTER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
3,5	6,1	Gebyr garantier og remburser	3,5	6,1
0,0	0,0	Gebyr kredittformidling	12,7	12,8
49,8	49,3	Gebyr betalingsformidling	49,8	49,3
1,5	1,6	Gebyr interbank	1,5	1,6
2,8	2,5	Gebyr verdipapiromsetning og forvaltning	2,8	2,5
13,7	14,0	Gebyr forsikring	13,7	14,0
8,5	8,1	Andre gebyrer og provisjoner	5,7	5,8
79,8	81,6	Sum provisjonsinntekter m.v.	89,7	92,1
28,5	32,1	Formidlingsprovisjon	6,4	6,2
6,5	7,2	Betalinger og elektroniske tjenester	7,0	7,7
2,9	3,0	Interbank kostnad	2,9	3,0
1,3	1,4	Andre provisjonskostnader	1,3	1,4
39,2	43,7	Sum provisjonskostnader m.v.	17,6	18,3
40,6	37,9	Netto provisjonsinntekter m.v.	72,1	73,8

NOTE 29 - NETTO VERDIENDRING OG GEVINST/TAP FRA FINANSIELLE INSTRUMENTER**Innregnet i resultatregnskapet**

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
		Verdiendr. og gevinst/tap på finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		
-3,5	0,8	Verdiendring på sertifikater og obligasjoner - utpekt til virkelig verdi	-3,6	0,8
6,2	1,8	Realisert gevinst/tap på sertifikater og obligasjoner - utpekt til virkelig verdi	0,9	-0,2
2,7	2,6	Sum verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter utpekt til virkelig verdi	-2,7	0,6
0,2	5,5	Verdiendring på egenkapitalinstrumenter - holdt for omsetning	0,2	5,5
0,0	0,0	Realisert gevinst/tap på egenkapitalinstrumenter - holdt for omsetning	0,0	0,0
-51,7	12,3	Verdiendring på sertifikater og obligasjoner - holdt for omsetning	-51,7	12,4
-2,1	2,3	Realisert gevinst/tap på sertifikater og obligasjoner - holdt for omsetning	-2,1	2,3
-5,0	-11,5	Verdiendring derivater - ikke anvendt sikringsbokføring	-5,0	-11,5
-0,6	0,5	Realisert gevinst/tap derivater - ikke anvendt sikringsbokføring	-0,8	0,5
-59,2	9,1	Sum verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter holdt for omsetning	-59,4	9,2
-56,5	11,7	Sum verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter til virkelig verdi	-62,1	9,8
-88,4	310,3	Finansielle derivater - sikringsbokføring	-47,7	141,9
88,4	-310,3	Finansiell gjeld - sikret	47,7	-141,9
0,0	0,0	Sum netto sikrede poster*	0,0	0,0
		Verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter tilgjengelig for salg		
0,0	0,0	Nedskrivning egenkapitalinstrumenter - tilgjengelig for salg	0,0	0,0
0,1	147,0	Realisert gevinst/tap på egenkapitalinstrumenter - tilgjengelig for salg	0,1	147,0
0,1	147,0	Sum verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	0,1	147,0
		Verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter holdt til forfall		
0,0	0,0	Realisert gevinst/tap på sertifikater og obligasjoner	0,0	0,0
0,0	0,0	Sum verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter holdt til forfall	0,0	0,0
		Verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter amortisert kost		
-4,2	-9,9	Realisert gevinst/tap på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer - amortisert kost	-2,2	-8,0
-4,2	-9,9	Sum realisert gevinst/tap på gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer - amortisert kost	-2,2	-8,0
		Valutahandel		
14,9	9,3	- Netto omregningsgevinst	14,9	9,3
3,0	2,1	- Netto transaksjonsgevinst	3,0	2,1
17,9	11,4	Sum netto inntekter fra valutahandel	17,9	11,4
-42,7	160,2	Sum verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter	-46,3	160,2

* For finansiell gjeld som er sikret vurderes den sikrede risikoen til virkelig verdi, mens resten av instrumentet vurderes til amortisert kost. Sikringsderivater vurderes til virkelig verdi. Konsernet benytter sikringsbokføring på obligasjonslån med fast rente og obligasjonslån i utenlandsk valuta. Innlånene sikres en-til-en.

Det vises til note 27 for utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning.

Innregnet i totalresultatet

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
		Verdiendring på finansielle instrumenter tilgjengelig for salg		
18,2	-90,2	Verdiendring på egenkapitalinstrumenter over totalresultatet - tilgjengelig for salg*	18,2	-90,2
18,2	-90,2	Sum verdiendring på finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	18,2	-90,2

* Det vises til note 23 for nærmere redegjørelse av verdiendring på egenkapitalinstrumenter over totalresultatet, kategorien tilgjengelig for salg.

NOTE 30 - ANDRE DRIFTSINNTEKTER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
14,3	27,2	Leieinntekter investeringseiendommer	0,0	0,0
6,2	6,6	Driftsinntekter faste eiendommer	1,2	1,5
35,6	1,2	Gevinst ved salg av faste eiendommer	0,0	0,0
4,9	5,5	Andre driftsinntekter	3,5	4,3
61,0	40,5	Andre driftsinntekter	4,7	5,8

NOTE 31 - LØNN OG ANDRE GODTGJØRELSE

Konsern 2015	Konsern 2014	Beløp i 1.000 kroner	Morbank 2015	Morbank 2014
123.695	120.419	Lønn	103.444	101.176
19.250	19.156	Folketrygdavgift	16.016	16.020
		Pensjoner		
11.552	9.149	- ytelsesbasert	9.991	7.869
4.083	3.907	- innskuddsbasert	3.657	3.500
8.229	9.316	Sosiale kostnader	6.733	7.536
166.809	161.947	Sum lønn m.v.	139.841	136.101
226	225	Antall årsverk 31.12.	196	195
237	234	Antall ansatte 31.12.	206	202
224	225	Gjennomsnittlig antall årsverk	194	194
231	233	Gjennomsnittlig antall ansatte	200	202

Godtgjørelse 2015 - morbank

Godtgjørelse til adm. direktør var kr. 2.659.867. Pensjonsalder for adm. direktør er 67 år. Adm. direktør er medlem av bankens ytelsesbaserte pensjonsordning og opparbeider pensjonsrettigheter på lik linje som øvrige ansatte. Ved oppsigelse fra adm. direktørs side inntreffer ingen etterlønn ut over avtalt lønn i oppsigelsestid på 6 måneder. Ved oppsigelse fra bankens side har adm. direktør krav på etterlønn i 3 år fra tidspunktet for oppsigelsen, lønnsgrunnlaget er årslønnen pr. oppsigelsestidspunktet. Utover dette har ingen ansatte eller tillitsvalgte avtale om sluttvederlag, tegningsretter, opsjoner eller bonusavtale. Det er ikke gitt tilleggsgodtgjørelse til spesielle tjenester utover de normale funksjoner for en leder.

Godtgjørelse toppledergruppen og ledende ansatte 2015

Beløp i 1.000 kroner							Opptj, ikke utbet. engangs-tillegg	Lån
		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet, engangs-tillegg	Natural- ytelse	Totalt	
Pål Strand	Adm. direktør		2.328	194		137	2.660	1.089
Kjell Engen	VAD finans og intern drift		1.841	263		175	2.279	1.644
Lars-Runar Groven	Direktør kreditt		1.009	182		124	1.314	2.453
Per Øyvind Mørk	Direktør kommunikasjon og marked		1.409	100		121	1.630	
Kristian Thowsen	Direktør bedriftsmarked-tom 28.04.15		1.107	107		129	1.344	3.099
Jan-Roger Vrabel	Direktør person- og bedriftsmarked		1.178	104		134	1.416	3.729
Arnliot Lien	IT-sjef og Forretningsstøtte-fom 14.09.15		790	162		152	1.104	1.595
Sum toppledergruppen		0	9.663	1.112	0	972	11.747	0 13.609
Halvor Kirkebøen	Avd. sjef Styring og kontroll		1.092	80		175	1.347	2.564
Sum ledende ansatte		0	1.092	80	0	175	1.347	0 2.564

Toppledergruppen og ledende ansatte inngår i bankens generelle ordning om rentesubsidierte lån til ansatte. Rentesatsen er lavere enn den rentesatsen som gir grunnlag for fordelsbeskatning av ansatte. Lånerammen for rentesubsidierte lån har i 2015 vært MNOK 3,5. For adm. direktør og viseadm. direktør er rammen henholdsvis MNOK 5,5 og MNOK 4,5. Medlemmer av styret og øvrige kontrollorgan har lån til ordinære vilkår. Subsidiekostnaden knyttet til rentesubsidiering av lån til ansatte er ikke bokført som driftskostnad og påvirker bankens rentenetto.

Godtgjørelse styret 2015

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural- ytelse	Totalt	Lån
Jorund Rønning Indrelied	Styrets leder	216						
Knut Smedsrud	Nestleder	150						
Morten André Yttreide	Styremedlem	100						
Sverre Nedberg	Styremedlem	141						
Elly Therese Thoresen	Styremedlem	125						
Hanne M. Lenes Solem	Styremedlem	126						
Øivind Andersson	Styremedlem	65						
Inger Helen Pettersen	Ansattes representant	101	563	125		29	819	2.322
Sissel Album Fjeld	Møtende ansattes vararepresentant	50	503	63		30	646	4.180
Sum styret		1.074	1.066	189	0	59	1.464	6.502

Godtgjørelse øvrige tillitsvalgte 2015

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural- ytelse	Totalt	Lån
Eli Kristin Nordsiden	Kontrollkomitéens leder	45					45	
Randi H. Sandli	Kontrollkomitémedlem	40					40	
Sjur Kortgaard	Kontrollkomitémedlem	40					40	1.542
Oddmar Nilsen	Kontrollkomitémedlem							805
Sum kontrollkomiteén		125	0	0	0	0	125	2.347
Frank Borgen	Forstanderskapets leder	50					50	781
May-Britt Andersen	Forstanderskapsmedlem	6					6	
Bent Inge Bye	Forstanderskapsmedlem	9					9	
Rolf Arne Fjelltoft	Ansattes representant	4	863	118		34	1.019	3.466
Øivind Granlund	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Kåre J. Grøtta	Forstanderskapsmedlem	19					19	6.376
Thomas F. Halvorsen	Forstanderskapsmedlem	7					7	2.744
Ole B. Hoen	Forstanderskapsmedlem	2					2	
Helle Elisabeth Hofgaard	Forstanderskapsmedlem	2					2	
Anne Enberg Jensen	Ansattes representant	2	306	28		25	361	2.201
Anne Siri Rhoden Jensen	Ansattes representant	9	875	154		100	1.138	1.572
Iver A. Juel	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Steinar Karlsen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Brynulf Kopperud	Ansattes representant	2	528	71		18	618	900
Vegard Kvamme	Ansattes representant	4	897	122		145	1.167	3.281
Jørn Larsen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Thor-Kristian Lien	Forstanderskapsmedlem	2					2	
Frode Lindbeck	Ansattes representant	4	894	105		149	1.152	987
Lars M. Lunde	Forstanderskapsmedlem	2					2	
Anne Irene Lunden	Ansattes representant	4	647	51		10	711	81
Frode Lund Nielsen	Forstanderskapsmedlem							2.435
Borghild Nordlid	Forstanderskapsmedlem	2					2	
Kristin Nystrøm	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Geir Opdahl	Ansattes representant	4	469	25		38	537	4.702
Nina Paulsen	Forstanderskapsmedlem	7					7	
Petter Qvam	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Morten Ranvik	Forstanderskapsmedlem	4					4	843
Camilla Schenk	Ansattes representant	4	336	21		25	385	1.766
Jan Christian Skau	Ansattes representant	9	692	80		25	806	1.668
Ole-Martin Solberg	Ansattes representant	12	534	28		27	601	1.750
Nils Kr. Steenberg	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Tom R. Svendsen	Forstanderskapsmedlem	7					7	
Svein L. Syversen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Turid Solberg	Forstanderskapsmedlem							
Thomassen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Øyvind Thorsby	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Morten Wang	Ansattes representant	2	652	38		10	701	74
Jon Aas	Forstanderskapsmedlem	9					9	2.703
Sum forstanderskapet		226	7.691	841	0	605	9.363	38.330

Godtgjørelse toppledergruppen og ledende ansatte 2014

Beløp i 1.000 kroner		Honorar*	Lønn	Pensjon	Utbet, engangs- tillegg	Natural- ytelse	Totalt	Opptj, ikke utbet. engangs- tillegg	Lån
Pål Strand	Adm. direktør		2.216	223	100	138	2.678		1.171
Kjell Engen	VAD finans og intern drift		1.757	304	68	135	2.264		1.956
Lars-Runar Groven	Direktør kreditt		951	203	27	125	1.306		2.499
Anne Siri Rhoden Jensen	Direktør personal	10	859	173	18	125	1.185		1.699
Per Øyvind Mørk	Direktør kommunikasjon og marked		1.364	102	36	143	1.644		
Kristian Thowsen	Direktør bedriftsmarked		1.038	112	10	117	1.278		3.235
Jan-Roger Vrabel	Direktør personmarked		1.135	107	31	157	1.430		3.565
Sum toppledergruppen		10	9.320	1.224	290	940	11.785		14.126
Halvor Kirkebøen	Avd. sjef Styring og kontroll		1.097	80		197	1.374		2.680
Sum ledende ansatte		0	1.097	80	0	197	1.374		2.680

* Honorar utbetalt til medlem av toppledergruppen gjelder valgkomitéverv. Toppledergruppen og ledende ansatte inngår i bankens generelle ordning om rentesubsidierte lån til ansatte. Rentesaften er lavere enn den rentesaften som gir grunnlag for fordelsbeskatning av ansatte. Lånerammen for rentesubsidierte lån har i 2014 vært MNOK 2. For adm. direktør og viseadm. direktør er rammen henholdsvis MNOK 4 og MNOK 3. Medlemmer av styret og øvrige kontrollorgan har lån til ordinære vilkår. Subsidiekostnaden knyttet til rentesubsidiering av lån til ansatte er ikke bokført som driftskostnad og påvirker bankens nettorente.

Godtgjørelse styret 2014

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural- ytelse	Totalt	Lån
Jorund Rønning Indrelid	Styrets leder	200				9	209	
Knut Smedsrud	Nestleder	175				8	183	2.187
Morten André Yttreide	Styremedlem	100				7	107	
Sverre Nedberg	Styremedlem	141				9	150	
Roar Norheim Larsen	Styremedlem	100				9	109	
Elly Therese Thoresen	Styremedlem	100					100	
Hanne M. Lenes Solem	Styremedlem	126				8	134	
Inger Helen Pettersen	Ansattes representant	100	546	62	12	34	754	2.370
Sissel Album Fjeld	Møtende ansattes vararepresentant	105	501	58	12	23	699	
Sum styret		1.147	1.047	120	25	107	2.445	4.557

Godtgjørelse øvrige tillitsvalgte 2014

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural- ytelse	Totalt	Lån
Øivind Andersson	Kontrollkomitéens leder	65					65	
Randi H. Sandli	Kontrollkomitémedlem	40					40	
Eli Kristin Nordsiden	Kontrollkomitémedlem	45					45	
Sjur Kortgaard	Kontrollkomitémedlem	40					40	819
Sum kontrollkomitéen		190					190	819
Frank Borgen	Forstanderskapets leder	50					50	821
May-Britt Andersen	Forstanderskapsmedlem	6					6	
Bent Inge Bye	Forstanderskapsmedlem	8					8	
Siren Coward	Ansattes representant	4	765	126	12	25	932	2.587
Dag Fjeld Edvardsen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Inger Haug Fjerdingsstad	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Øivind Granlund	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Kåre J. Grøtta	Forstanderskapsmedlem	15					15	10.842
Arne Gundersen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Thomas F. Halvorsen	Forstanderskapsmedlem	8					8	2.455
Asbjørn R. Hansen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Helle Elisabeth Hofgaard	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Jack A. Humlebekk	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Iver A. Juel	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Steinar Karlsen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Bernt K. Krabberød	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Vegard Kvamme	Ansattes representant	4	872	119	12	135	1.143	3.325
Jørn Larsen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Thor-Kristian Lien	Forstanderskapsmedlem	10					10	
Frode Lindbeck	Ansattes representant	4	885	128	12	147	1.176	981
Lars M. Lunde	Forstanderskapsmedlem	2					2	
Anne Irene Lunden	Ansattes representant	4	652	81	12	10	759	86
Frode Lund Nielsen	Forstanderskapsmedlem	4					4	2.508
Kristin Nystrøm	Forstanderskapsmedlem	2					2	
Borghild M. Dahler Nordlid	Forstanderskapsmedlem	6					6	
Geir Opdahl	Ansattes representant	4	464	25	12	26	531	3.735
Rune Paule	Ansattes representant	4	503	54	12	24	597	1.893
Petter Qvam	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Gunnvor Ramnefjell	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Morten Ranvik	Forstanderskapsmedlem	4					4	559
Nils Johan Rønniksen	Forstanderskapsmedlem	2					2	
Gunnar Sanden	Ansattes representant	4	647	75	12	26	764	981
Marianne Seip	Forstanderskapsmedlem	4					4	197
Jan Christian Skau	Ansattes representant	10	687	108	12	24	842	1.722
Ole-Martin Solberg	Ansattes representant	8	532	26	12	25	604	1.997
Nils Kr. Steenberg	Forstanderskapsmedlem	4					4	256
Tom R. Svendsen	Forstanderskapsmedlem	6					6	
Svein L. Syversen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Turid Solberg								
Thomassen	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Øyvind Thorsby	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Kari Solberg Økland	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Andreas E. Øvrum	Forstanderskapsmedlem	4					4	
Jon Aas	Forstanderskapsmedlem	4					4	2.779
Sum forstanderskapet		253	6.008	741	111	442	7.554	37.723

NOTE 32 - NÆRSTÅENDE PARTER

Beløp i 1.000 kroner	Toppledergruppen og ledende ansatte		Styret og kontrollkomitéen		Andre nærstående parter	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Lån						
Utestående lån pr. 01.01.	16.806	11.637	5.376	3.059	37.723	28.799
Netto endring utlån i perioden	-3.731	5.169	3.473	2.317	607	8.924
Utestående lån pr. 31.12.	13.075	16.806	8.849	5.376	38.330	37.723
Renteinntekter	281	331	176	116	932	986
Tap på utlån	0	0	0	0	0	0
Innskudd						
Innskudd pr. 01.01.	2.946	3.556	7.025	6.541	13.859	14.068
Netto endring innskudd i perioden	-72	-610	5.437	484	-306	-209
Innskudd pr. 31.12.	2.874	2.946	12.462	7.025	13.553	13.859
Rentekostnader	35	48	185	210	250	389
Andre inntekter	0	0	0	0	0	0
Utstedte garantier	0	0	0	5.250	0	0

NOTE 33 - ANDRE DRIFTSKOSTNADER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
5,4	2,9	Driftskostnader investeringseiendommer	0,0	0,0
1,7	2,2	Driftskostnader faste eiendommer	1,5	1,8
45,6	53,7	Andre driftskostnader	41,9	48,4
52,7	58,8	Andre driftskostnader	43,4	50,2

NOTE 34 - GODTGJØRELSE REVISOR

Konsern 2015	Konsern 2014	Beløp i 1.000 kroner	Morbank 2015	Morbank 2014
2.272	2.248	Revisjon	1.375	1.350
109	139	Andre attestasjonstjenester	0	0
198	210	Skatte- og avgiftsrådgivning	103	130
867	661	Andre tjenester	365	277
3.446	3.258	Sum	1.843	1.757

Beløpene er inklusiv merverdiavgift.

NOTE 35 - SKATTER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
		Årets skattekostnad i resultatregnskapet		
95,2	100,0	Betalbar skatt på årets resultat	48,2	51,6
-11,0	3,3	Resultatført utsatt skatt	-12,7	4,2
-0,2	0,0	Resultatført utsatt skatt som følge av endring skattesats	1,8	0,0
-0,3	0,1	For mye/lite avsatt skatt forrige år	0,0	0,1
0,0	1,0	Kildeskatt	0,0	1,0
83,7	104,4	Årets totale skattekostnad	37,3	56,9
		Skatt på andre inntekter og kostnader - innregnet i totalresultatet		
		Endring i netto utsatt skatt		
8,0	-12,3	- Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	7,4	-11,3
0,1	0,0	- Endring i investeringer tilgjengelig for salg	0,1	0,0
-0,6	0,0	- Endring utsatt skatt, effekt ved endret skattesats	-0,6	0,0
7,5	-12,3	Skatt på andre inntekter og kostnader	6,9	-11,3
		Endring i netto utsatt skatt		
-11,2	3,3	Innregnet utsatt skatt i resultatregnskapet	-10,9	4,2
7,5	-12,3	Innregnet utsatt skatt i totalresultatet	7,0	-11,3
-6,6	0,0	Endring i netto utsatt skatt ført direkte i balansen	0,0	0,0
-10,3	-9,0	Sum endring i netto utsatt skatt	-3,9	-7,1
		Avstemming av årets skattekostnad		
339,7	533,1	Resultat før skatt	219,4	417,5
91,7	143,9	Skatt etter nominell sats 27%	59,2	112,7
-7,5	-40,6	Skatteeffekt av permanente forskjeller	-23,7	-56,9
		Skatteeffekt av endret skattesats fra 27% til 25% for balanseført utsatt skatt	1,8	0,0
-0,2	0,0	For mye/lite avsatt skatt forrige år	0,0	0,1
0,0	1,0	Kildeskatt	0,0	1,0
83,7	104,4	Skattekostnad	37,3	56,9
		Betalbar skatt i balansen		
95,2	100,0	Betalbar skatt på årets resultat	48,2	51,6
3,2	5,5	Årets formuesskatt	3,2	5,5
98,4	105,5	Sum betalbar skatt	51,4	57,1

Konsern 2015	Konsern 2014	Konsern Endr. 2015	Konsern Endr. 2014		Morbank 2015	Morbank 2014	Morbank Endr. 2015	Morbank Endr. 2014
				Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel				
				Positive midlertidige forskjeller				
64,8	85,7	20,9	7,5	Driftsmidler	3,0	2,5	-0,5	-2,7
37,7	41,4	3,7	-4,7	Gevinst- og tapskonto	1,3	1,6	0,3	0,4
19,3	59,4	40,1	-34,7	Verdipapirer	19,3	59,4	40,1	-33,0
346,6	420,6	74,0	-284,5	Finansielle derivater	157,2	226,5	69,3	-120,8
0,0	0,1	0,1	-0,1	Andre positive midlertidige forskjeller	0,0	0,0	0,0	0,0
468,4	607,2	138,8	-316,5	Sum positive midlertidige forskjeller	180,8	290,0	109,2	-156,1
117,1	163,9	37,5	-85,5	Utsatt skatt forpliktelse	45,2	78,3	29,5	-42,1
				Negative midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring				
0,2	0,0	-0,2	0,1	Fordringer	0,0	0,0	0,0	0,0
361,6	436,4	74,8	-295,5	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	177,9	242,3	64,4	-131,8
6,2	7,6	1,4	-4,9	Andre forpliktelser	5,1	6,7	1,6	-4,3
59,7	87,1	27,4	-49,5	Pensjonsforpliktelser	57,6	82,0	24,4	-46,1
0,0	0,2	0,2	0,0	Underskudd til fremføring	0,0	0,0	0,0	0,0
427,7	531,3	103,6	-349,8	Sum negative midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring	240,6	331,0	90,4	-182,2
106,9	143,5	28,0	-94,4	Utsatt skatt eiendel	60,2	89,4	24,4	-49,2
-10,2	-20,5	-9,5	-9,0	Netto utsatt skatt forpliktelse (-) / netto utsatt eiendel skatt (+)	15,0	11,1	-5,1	-7,1

Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel 31.12.15 er innregnet basert på fremtidig skattesats 25% mot 27% tidligere år. Utsatt skatt eiendel er i sin helhet oppført i balansen da konsernet forventer å kunne nyttiggjøre denne i fremtiden.

NOTE 36 - SERTIFIKATER OG OBLIGASJONER

Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor og kategorier pr. 31.12.15 - konsern

	Virkelig verdi over resultatet		Tilgjengelig for salg		Holde til forfall	
	Pålydende	Virkelig verdi	Pålydende	Virkelig verdi	Pålydende	Balanseført verdi
Stat og statsgaranterte	638,0	648,0	0,0	0,0	200,0	205,6
Annen offentlig utsteder	799,6	810,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Obligasjoner med fortrinnsrett	2.397,7	2.396,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansielle foretak	677,0	674,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Ikke-finansielle foretak	25,0	25,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	4.537,3	4.554,6	0,0	0,0	200,0	205,6

Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor og kategorier pr. 31.12.15 - morbank

	Virkelig verdi over resultatet		Tilgjengelig for salg		Holde til forfall	
	Pålydende	Virkelig verdi	Pålydende	Virkelig verdi	Pålydende	Balanseført verdi
Stat og statsgaranterte	638,0	648,0	0,0	0,0	200,0	205,6
Annen offentlig utsteder	799,6	810,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Obligasjoner med fortrinnsrett	2.397,7	2.396,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansielle foretak	677,0	674,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Ikke-finansielle foretak	25,0	25,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	4.537,3	4.554,6	0,0	0,0	200,0	205,6

Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor og kategorier pr. 31.12.14 - konsern

	Virkelig verdi over resultatet		Tilgjengelig for salg		Holde til forfall	
	Pålydende	Virkelig verdi	Pålydende	Virkelig verdi	Pålydende	Balanseført verdi
Stat og statsgaranterte	488,0	506,1	0,0	0,0	200,0	205,8
Annen offentlig utsteder	560,0	572,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Obligasjoner med fortrinnsrett	2.368,5	2.412,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansielle foretak	299,7	312,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Ikke-finansielle foretak	100,0	100,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	3.816,2	3.904,0	0,0	0,0	200,0	205,8

Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor og kategorier pr. 31.12.14 - morbank

	Virkelig verdi over resultatet		Tilgjengelig for salg		Holde til forfall	
	Pålydende	Virkelig verdi	Pålydende	Virkelig verdi	Pålydende	Balanseført verdi
Stat og statsgaranterte	488,0	506,1	0,0	0,0	200,0	205,8
Annen offentlig utsteder	560,0	572,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Obligasjoner med fortrinnsrett	2.368,5	2.412,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansielle foretak	299,7	312,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Ikke-finansielle foretak	100,0	100,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	3.816,2	3.904,0	0,0	0,0	200,0	205,8

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.15 - konsern

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	8,3	0,0	40,0	676,0	129,3	853,6
Annen offentlig utsteder	5,9	480,0	135,7	188,9	0,0	810,5
Obligasjoner med fortrinnsrett	3,7	119,6	80,1	1.776,4	416,4	2.396,2
Finansielle foretak	2,1	41,9	70,3	560,2	0,0	674,5
Ikke-finansielle foretak	0,4	25,0	0,0	0,0	0,0	25,4
Sum sertifikater og obligasjoner	20,4	666,5	326,1	3.201,5	545,7	4.760,2

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.15 - morbank

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	8,3	0,0	40,0	676,0	129,3	853,6
Annen offentlig utsteder	5,9	480,0	135,7	188,9	0,0	810,5
Obligasjoner med fortrinnsrett	3,7	119,6	80,1	1.776,4	416,4	2.396,2
Finansielle foretak	2,1	41,9	70,3	560,2	0,0	674,5
Ikke-finansielle foretak	0,4	25,0	0,0	0,0	0,0	25,4
Sum sertifikater og obligasjoner	20,4	666,5	326,1	3.201,5	545,7	4.760,2

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.14 - konsern

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	9,2	0,0	50,0	652,7	0,0	711,9
Annen offentlig utsteder	4,4	325,2	100,2	143,0	0,0	572,8
Obligasjoner med fortrinnsrett	4,8	195,4	225,8	1.532,8	453,3	2.412,1
Finansielle foretak	1,4	0,0	25,2	214,1	72,0	312,7
Ikke-finansielle foretak	0,3	100,0	0,0	0,0	0,0	100,3
Sum sertifikater og obligasjoner	20,1	620,6	401,2	2.542,6	525,3	4.109,8

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.14 - morbank

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	9,2	0,0	50,0	652,7	0,0	711,9
Annen offentlig utsteder	4,4	325,2	100,2	143,0	0,0	572,8
Obligasjoner med fortrinnsrett	4,8	195,4	225,8	1.532,8	453,3	2.412,1
Finansielle foretak	1,4	0,0	25,2	214,1	72,0	312,7
Ikke-finansielle foretak	0,3	100,0	0,0	0,0	0,0	100,3
Sum sertifikater og obligasjoner	20,1	620,6	401,2	2.542,6	525,3	4.109,8

Modifisert durasjon

	Konsern	Morbank
Stat og statsgaranterte	0,96	0,96
Annen offentlig utsteder	0,30	0,30
Obligasjoner med fortrinnsrett	0,16	0,16
Finansielle foretak	0,09	0,09
Ikke-finansielle foretak	0,02	0,02
Total durasjon	0,32	0,32

Modifisert durasjon er benyttet som mål for rentefølsomhet på utstedersektor og kategorier.

NOTE 37 - AKSJER OG EGENKAPITALBEVIS

Spesifikasjon av aksjer og egenkapitalbevis pr. 31.12.15

	Antall aksjer	Eierandel i %	Regnskapsmessig kost	Virkelig verdi
Virkelig verdi over resultatet				
Ringerike Sparebank	6.650	0,05	0,9	1,2
Visa Inc.	18.956	0,00	2,0	13,1
Voss Veksel- og Landmandsbank ASA	155.020	8,16	18,2	18,6
Sum virkelig verdi over resultatet			21,1	32,9
Tilgjengelig for salg				
BankAxept AS	560	0,56	0,3	0,3
Bankenes ID-tjeneste AS	6.700	6,70	0,0	0,0
BankID Norge AS	260	0,52	0,4	0,4
Eiendomskreditt AS	126.594	4,12	12,7	12,7
Eksportfinans ASA	12.787	4,84	139,4	200,0
Frende Holding AS	891.491	13,19	107,3	210,0
Kredittforeningen for Sparebanker	2.760	5,52	2,8	2,8
Norne Eierselskap	4.553.571	2,55	1,3	1,3
Sparebankmaterieill AS	302	0,96	0,0	0,0
Visa Norge (FLI)			17,4	17,4
Sum tilgjengelig for salg			281,6	444,8
Kost				
Øvrige aksjer			0,4	0,4
Sum kost			0,4	0,4
Sum aksjer og egenkapitalbevis			303,1	478,1

NOTE 38 - EIERINTERESSER I KONSERNSELSKAP

Datterselskap	Anskaffelsestidspunkt	Forretningskontor	Eierandel	Stemmeandel
Sparebanken Øst Eiendom AS	29.12.88	Drammen	100%	100%
AS Finansiering	01.10.91	Oslo	100%	100%
Øst Prosjekt AS	22.12.97	Drammen	100%	100%
Sparebanken Øst Boligkreditt AS	14.04.09	Drammen	100%	100%
Hawø Eiendom AS*	01.07.11	Drammen	100%	100%
Arbeidergata 28 AS*	29.08.12	Drammen	100%	100%
Krokstad Terrasse AS*	29.08.12	Drammen	100%	100%
Stasjonsgata 14 AS*	29.08.12	Drammen	100%	100%
Tollbugt 49-51 AS*	29.08.12	Drammen	100%	100%
Ingeniør Rybergsgate 101 AS*	15.07.14	Drammen	100%	100%
Borreveien 44 AS**	28.10.14	Drammen	100%	100%

* 100% eiet datterselskap av Sparebanken Øst Eiendom AS.

** 100% eiet datterselskap av Øst Prosjekt AS.

Ingen av datterselskapene er børsnoterte.

NOTE 39 - VARIGE DRIFTSMIDLER OG INVESTERINGSEIENDOMMER

Driftsmidler pr. 31.12.15

Konsern Maskiner/ inventar/ transportmidler m.v.	Konsern Eiendommer	Konsern Investerings- eiendommer		Morbank Maskiner/ inventar/ transportmidler m.v.	Morbank Eiendommer	Morbank Investerings- eiendommer
130,3	116,4	428,9	Anskaffelseskost pr. 01.01.	105,7	58,0	0,0
10,6	2,3	75,4	Tilgang	8,0	0,5	0,0
6,6	0,9	235,6	Avgang	5,8	0,0	0,0
134,3	117,8	268,7	Anskaffelseskost pr. 31.12.	107,9	58,5	0,0
100,4	20,1	18,9	Samlede ordinære av- og nedskrivninger	78,3	10,3	0,0
33,9	97,7	249,8	Bokført verdi pr. 31.12.	29,6	48,2	0,0
12,1	2,0	3,8	Årets ordinære avskrivninger	10,0	0,9	
0,0	0,0	0,0	Årets nedskrivninger	0,0	0,0	
0-8 år	10-100 år	20-100 år	Økonomisk levetid	2-5 år	10-100 år	
Lineær	Lineær	Lineær	Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	
0,0	13,8		Årlig leie av ikke balanseførte eiendeler	0,0	20,0	

Driftsmidler pr. 31.12.14

Konsern Maskiner/ inventar/ transportmidler m.v.	Konsern Eiendommer	Konsern Investerings- eiendommer		Morbank Maskiner/ inventar/ transportmidler m.v.	Morbank Eiendommer	Morbank Investerings- eiendommer
121,7	110,6	429,1	Anskaffelseskost pr. 01.01.	98,3	54,7	0,0
15,0	5,8	1,2	Tilgang	13,2	3,3	0,0
6,4	0,0	1,4	Avgang	5,8	0,0	0,0
130,3	116,4	428,9	Anskaffelseskost pr. 31.12.	105,7	58,0	0,0
94,1	18,1	33,1	Samlede ordinære av- og nedskrivninger	73,8	9,4	0,0
36,2	98,3	395,8	Bokført verdi pr. 31.12.	31,9	48,6	0,0
10,5	1,9	7,5	Årets ordinære avskrivninger	7,9	0,9	
0,0	0,0	0,0	Årets nedskrivninger	0,0	0,0	
0-8 år	10-100 år	20-100 år	Økonomisk levetid	2-5 år	10-100 år	
Lineær	Lineær	Lineær	Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	
0,0	14,0		Årlig leie av ikke balanseførte eiendeler	0,0	19,5	

Verdsettelse av investeringseiendommer

Konsernet bruker følgende verdsettelseshierarki:

Nivå 1: Observerbar markedsverdi i aktivt marked.

Nivå 2: Verdsettelsesteknikker basert på observerbare markedsdata, eksterne takster.

Nivå 3: Verdsettelsesteknikker som ikke er basert på observerbare markedsdata.

Konsernets investeringseiendommer er i sin helhet kategorisert i nivå 3.

Konsern	Virkelig verdi	Bokført verdi
Investeringseiendommer til virkelig verdi pr. 31.12.15	288,6	249,8
Investeringseiendommer til virkelig verdi pr. 31.12.14	464,0	395,8

Virkelig verdi på investeringseiendommene er basert på vurdering fra ekstern part. Benyttet verdsettelsesmetode er neddiskonterte estimerte kontantstrømmer. Gjennomsnittlig avkastningskrav er 7,2%. Alle eiendommene er lokalisert i Drammen og omegn. Hoveddelen av eiendommene relaterer seg til kontorbygg. Det er ikke foretatt endringer i verdsettelsesteknikker sammenlignet med fjoråret.

Det er konsernets vurdering at den best mulige utnyttelsen av investeringseiendommer ikke skiller seg vesentlig fra nåværende bruk.

For leieinntekter og driftskostnader på investeringseiendommer vises det til note 30 Andre driftsinntekter og note 33 Andre driftskostnader.

Fast eiendom til egen virksomhet 2015

Konsern Areal - m ²		Konsern Bokført verdi		Morbank Areal - m ²		Morbank Bokført verdi	
Egen utnyttelse	Utleie	2015*	Forretningsbygg	Egen utnyttelse	Utleie	2015*	
2.363	14.492	224,3	Drammen	2.087	0	33,5	
4.533	5.111	66,7	Øvre Eiker	0	0	0,0	
1.255	3.708	35,7	Nedre Eiker	0	0	0,0	
8.151	23.311	326,7	Sum forretningsbygg	2.087	0	33,5	

* Sum bokført verdi i balansen inkluderer i tillegg eiendommer som ikke er forretningsbygg.

Forpliktelser

Det er ingen forpliktelser knyttet til prosjekter eller kjøp av driftsmidler.

Fast eiendom til egen virksomhet 2014

Konsern Areal - m ²		Konsern Bokført verdi		Morbank Areal - m ²		Morbank Bokført verdi	
Egen utnyttelse	Utleie	2014*	Forretningsbygg	Egen utnyttelse	Utleie	2014*	
2.326	17.438	321,9	Drammen	2.087	0	33,6	
4.622	4.948	67,1	Øvre Eiker	0	0	0,0	
1.255	3.382	36,2	Nedre Eiker	0	0	0,0	
180	555	16,7	Asker	0	0	0,0	
8.383	26.323	441,9	Sum forretningsbygg	2.087	0	33,6	

* Sum bokført verdi i balansen inkluderer i tillegg eiendommer som ikke er forretningsbygg.

NOTE 40 - OPERASJONELLE LEASINGAVTALER

Morbank og konsern har inngått operasjonelle leieavtaler vedrørende lokaler, kontorutstyr og biler.

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
13,8	14,0	Leiekostnader i året	20,0	19,5
		Leiekostnader i året tilsvarer minimum leiebetalinger		
		Minimum fremtidige leiebetalinger		
9,3	10,8	Innen 1 år	13,2	14,9
6,2	11,1	Mellom 1-5 år	12,5	24,7
0,3	0,7	Etter 5 år	0,3	0,7
15,8	22,6	Sum	26,0	40,3

NOTE 41 - ANDRE EIENDELER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
0,0	6,3	Medlemsinnskudd Kredittforeningen for Sparebanker	0,0	6,3
25,3	102,6	Andre fordringer	4,0	3,7
25,3	108,9	Andre eiendeler	4,0	10,0

NOTE 42 - FORSKUDDSBETALTE IKKE PÅLØPTE KOSTNADER OG OPPTJENTE IKKE MOTTATTE INNTEKTER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
0,0	0,3	Opptjente ikke mottatte inntekter	1,1	1,4
7,5	8,4	Andre forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader	6,9	7,7
7,5	8,7	Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter	8,0	9,1

NOTE 43 - GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
0,1	0,1	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	6,9	8,5
150,2	210,4	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	417,9	461,1
150,3	210,5	Gjeld til kredittinstitusjoner	424,8	469,6

NOTE 44 - INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
10.665,7	11.201,5	Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	10.685,7	11.224,3
2.493,6	2.195,5	Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	2.493,8	2.195,7
13.159,3	13.397,0	Innskudd fra og gjeld til kunder	13.179,5	13.420,0

Geografisk fordeling av innskudd

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
2.716,1	2.603,5	Drammen	2.754,6	2.646,3
1.808,2	1.726,6	Nedre Eiker	1.806,2	1.724,6
1.741,9	1.678,8	Øvre Eiker	1.741,8	1.678,7
739,3	822,4	Buskerud for øvrig	738,7	821,4
2.662,0	2.729,4	Oslo	2.655,7	2.722,5
1.105,2	1.119,3	Akershus	1.100,3	1.113,8
592,2	577,6	Vestfold	590,9	576,4
194,3	206,0	Østfold	192,1	203,7
1.495,4	1.827,1	Resten av landet	1.494,5	1.826,3
104,7	106,3	Utlandet	104,7	106,3
13.159,3	13.397,0	Totalt	13.179,5	13.420,0

Fordeling av innskudd på sektor og næring

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
8.517,5	8.570,3	Lønnstagere	8.506,7	8.558,5
339,4	270,9	Offentlig forvaltning	339,4	270,9
136,9	128,7	Jordbruk, skogbruk og fiske	136,9	128,7
446,9	493,0	Industri og bergverk, kraft og vannforsyning	446,9	493,0
361,6	361,7	Bygg og anlegg	359,7	359,7
455,1	400,7	Varehandel, hotell og restaurant	455,0	400,6
167,0	143,3	Transport og kommunikasjon	166,9	143,2
1.175,5	1.355,7	Forretningsmessig finansiell tjenesteyting	1.171,9	1.352,1
693,5	688,0	Tjenesteytende næringer ellers	692,6	686,6
761,2	878,4	Omsetning og drift av fast eiendom	798,8	920,4
104,7	106,3	Utlandet	104,7	106,3
13.159,3	13.397,0	Totalt	13.179,5	13.420,0

NOTE 45 - GJELD STIFTET VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER

Konsern	Utestående volum 2015*	Gj. snitt saldo 2015	Veid rentesats 2015	Utestående volum 2014*	Gj. snitt saldo 2014	Veid rentesats 2014
Obligasjonslån	17.068,6	15.973,2	2,13%	17.382,1	16.305,2	2,56%
Egenbeholdning obligasjonslån	0,0	-1,8	2,43%	0,0	-11,0	3,59%
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer	17.068,6	15.971,4	2,13%	17.382,1	16.294,2	2,56%

* Målt til amortisert kost ekskl. påløpt rente på balansedato.

Morbank	Utestående volum 2015*	Gj. snitt saldo 2015	Veid rentesats 2015	Utestående volum 2014*	Gj. snitt saldo 2014	Veid rentesats 2014
Obligasjonslån	9.463,9	8.896,4	2,27%	10.251,9	9.468,1	2,73%
Egenbeholdning obligasjonslån	0,0	-1,8	2,43%	0,0	-11,0	3,59%
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer	9.463,9	8.894,6	2,27%	10.251,9	9.457,1	2,73%

* Målt til amortisert kost ekskl. påløpt rente på balansedato.

NOTE 46 - ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

	Utestående volum 2015*	Gj. snitt saldo 2015	Veid rentesats 2015	Utestående volum 2014*	Gj. snitt saldo 2014	Veid rentesats 2014
Evigvarende ansvarlig lånekapital	349,3	350,0	4,59%	349,1	369,7	4,87%
Ansvarlig obligasjonslån	349,5	350,0	3,44%	349,3	350,0	3,81%
Ansvarlig lånekapital	698,8	700,0	4,02%	698,4	719,7	4,36%

* Målt til amortisert kost ekskl. påløpt rente på balansedato.

NOTE 47 - LANGSIKTIGE INNLÅN FORDELT PÅ FORFALLSTIDSPUNKT

Langsiktige innlån pr. 31.12.15 - konsern

	Lån fra kredittinstitusjoner	Obligasjonslån	OMF	Ansvarlige lån	Totalt
2016	60,1	1.592,0	1.073,0	0,0	2.725,1
2017	60,0	2.150,0	1.000,0	0,0	3.210,0
2018	30,0	1.750,0	1.000,0	550,0	3.330,0
2019	0,0	1.800,0	1.000,0	150,0	2.950,0
2020	0,0	1.240,0	2.000,0	0,0	3.240,0
2021	0,0	200,0	600,0	0,0	800,0
2022	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2023	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2024 og senere	0,0	525,0	750,0	0,0	1.275,0
Brutto innlån	150,1	9.257,0	7.423,0	700,0	17.530,1
Påløpt rente	0,2	93,5	43,2	4,1	141,0
Direkte kostnader og over-/underkurs	0,0	-2,5	-6,3	-1,2	-10,0
Verdijusteringer	0,0	209,4	188,0	0,0	397,4
Netto innlån	150,3	9.557,4	7.647,9	702,9	18.058,5

Lån med call/put fordelt på call-/put-tidspunkt.

Langsiktige innlån pr. 31.12.14 - konsern

	Lån fra kredittinstitusjoner	Obligasjonslån	OMF	Ansvarlige lån	Totalt
2015	60,1	2.040,5	455,0	0,0	2.555,6
2016	60,0	1.800,0	1.437,9	0,0	3.297,9
2017	60,0	2.150,0	1.000,0	0,0	3.210,0
2018	30,0	1.750,0	1.000,0	550,0	3.330,0
2019	0,0	1.300,0	1.000,0	150,0	2.450,0
2020	0,0	750,0	700,0	0,0	1.450,0
2021	0,0	0,0	600,0	0,0	600,0
2022	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2023 og senere	0,0	200,0	750,0	0,0	950,0
Brutto innlån	210,1	9.990,5	6.942,9	700,0	17.843,5
Påløpt rente	0,4	123,8	44,0	4,7	172,9
Direkte kostnader og over-/underkurs	0,0	4,3	-5,5	-1,6	-2,8
Verdijusteringer	0,0	257,1	192,8	0,0	449,9
Netto innlån	210,5	10.375,7	7.174,2	703,1	18.463,5

Lån med call/put fordelt på call-/put-tidspunkt.

Langsiktige innlån pr. 31.12.15 - morbank

	Lån fra kredittinstitusjoner	Obligasjonslån	Ansvarlige lån	Totalt
2016	334,6	1.592,0	0,0	1.926,6
2017	60,0	2.150,0	0,0	2.210,0
2018	30,0	1.750,0	550,0	2.330,0
2019	0,0	1.800,0	150,0	1.950,0
2020	0,0	1.240,0	0,0	1.240,0
2021	0,0	200,0	0,0	200,0
2022	0,0	0,0	0,0	0,0
2023	0,0	0,0	0,0	0,0
2024 og senere	0,0	525,0	0,0	525,0
Brutto innlån	424,6	9.257,0	700,0	10.381,6
Påløpt rente	0,2	93,5	4,1	97,8
Direkte kostnader og over-/underkurs	0,0	-2,5	-1,2	-3,7
Verdijusteringer	0,0	209,4	0,0	209,4
Netto innlån	424,8	9.557,4	702,9	10.685,1

Lån med call/put fordelt på call-/put-tidspunkt.

Langsiktige innlån pr. 31.12.14 - morbank

	Lån fra kredittinstitusjoner	Obligasjonslån	Ansvarlige lån	Totalt
2015	319,2	2.040,5	0,0	2.359,7
2016	60,0	1.800,0	0,0	1.860,0
2017	60,0	2.150,0	0,0	2.210,0
2018	30,0	1.750,0	550,0	2.330,0
2019	0,0	1.300,0	150,0	1.450,0
2020	0,0	750,0	0,0	750,0
2021	0,0	0,0	0,0	0,0
2022	0,0	0,0	0,0	0,0
2023 og senere	0,0	200,0	0,0	200,0
Brutto innlån	469,2	9.990,5	700,0	11.159,7
Påløpt rente	0,4	123,8	4,7	128,9
Direkte kostnader og over-/underkurs	0,0	4,3	-1,6	2,7
Verdijusteringer	0,0	257,1	0,0	257,1
Netto innlån	469,6	10.375,7	703,1	11.548,4

Lån med call/put fordelt på call-/put-tidspunkt.

NOTE 48 - ANDRE FORPLIKTELSE

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
3,2	2,3	Forpliktelser knyttet til betalingsformidling	3,2	2,3
7,6	9,5	Leverandørgjeld	0,5	2,1
57,8	63,0	Andre forpliktelser	48,7	47,0
68,6	74,8	Andre forpliktelser	52,4	51,4

NOTE 49 - AVSETNINGER FOR PÅLØPTE KOSTNADER OG FORPLIKTELSE

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
59,7	87,1	Pensjonsforpliktelser (se note 50)	57,6	82,0
0,0	0,5	Spesifiserte avsetninger på garantiansvar	0,0	0,5
59,7	87,6	Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	57,6	82,5

NOTE 50 - PENSJONSFORPLIKTELSE

Obligatorisk tjenestepensjon (OTP) er pliktig, og konsernet har ordninger som tilfredsstiller disse kravene. Sparebanken Øst har både innskuddsplaner og ytelsesplaner.

Ytelsesordningene i konsernet er lukkede ordninger. Nyansatte får pensjon basert på en innskuddsordning.

Ytelsesbasert pensjonsordning

Sparebanken Øst har kollektiv pensjonsordning i Storebrand Livsforsikring AS. Ordningen er ytelsesbasert og dekker alders- og uførepensjoner til ordningens medlemmer og ektefelle- og barnepensjoner til medlemmenes etterlatte. Den ytelsesbaserte ordningen omfatter i dag 225 personer, 114 aktive og 111 pensjonister, hvorav 19 er helt eller delvis uføre. Ordningen er lukket. Pensjonsforpliktelsene er regnskapsført i samsvar med IAS 19, som krever at nåverdien av pensjonsforpliktelsene fratrukket markedsverdien av pensjonsmidlene innregnes i balansen. Aktuarmessige utregninger blir foretatt hvert år på bakgrunn av informasjon gitt av banken.

Innskuddsbasert ordning

Fra 1. januar 2007 innførte Sparebanken Øst en innskuddsbasert ordning for alle nyansatte i banken. Ordningen administreres av Storebrand Livsforsikring AS. Det innbetales 5 prosent av lønn mellom 1 og 6 G pluss 8 prosent av lønn mellom 6 og 12 G. Innbetalt beløp forvaltes i ulike Storebrand-fond. Den innskuddsbaserte ordningen omfatter nå 93 ansatte, hvorav 2 uføre. Premiene for disse blir løpende betalt og kostnadsført på regnskapslinjen lønn mv.

Datterselskap

AS Finansiering har en kollektiv pensjonsordning som omfatter 19 personer, 12 aktive og 7 uføre/pensjonister. Ordningen er lukket. 12 ansatte har innskuddsbasert ordning. Sparebanken Øst Eiendom AS har en ytelsesbasert ordning for 3 personer hvor alle er aktive. Ordningen er lukket. 3 ansatte har innskuddsbasert ordning.

Driftspensjoner

Banken har egne pensjonsavtaler for 5 personer for lønn utover 12G, hvorav 4 personer ikke lenger er ansatt i banken. Sparebanken Øst Eiendom AS har én pensjonsordning for lønn utover 12 G som dekkes over driften. Disse driftspensjonene er tatt hensyn til i beregningene fra aktuar.

Avtalefestet pensjon (AFP)

Morbank er tilsluttet AFP-ordningen som er en kollektiv pensjonsordning for tariffestet sektor i Norge. AFP-ordningen er basert på et trepartssamarbeid mellom arbeidsgiverorganisasjoner, arbeidstakerorganisasjoner og staten. Staten dekker 1/3 av pensjonsutgiftene til AFP, mens tilsluttede foretak dekker 2/3. Foretak som deltar i AFP-ordningen er solidarisk ansvarlig for det som skal utbetales til de arbeidstakere som til enhver tid fyller vilkårene. Alle morbankens ansatte (202 personer) er medlemmer i ordningen.

Regnskapsmessig er ordningen å anse som en ytelsesbasert flerforetaksordning. Bankene er ikke i stand til å identifisere sin andel av ordningens underliggende økonomiske stilling og resultat med tilstrekkelig grad av pålitelighet, og på denne bakgrunn regnskapsføres ordningen som en innskuddsordning. Dette innebærer at forpliktelser fra AFP-ordningen ikke er balanseført. Premier til ordningen kostnadsføres når de påløper.

Tilskudd til AFP-ordningen inngår i regnskapslinjen lønn mv. og utgjorde 1,6 mill. kroner i 2015 og 1,6 mill. kroner i 2014. Neste års premie er estimert til ca 1,7 mill. kroner.

For å ha rett til avtalefestet pensjon (AFP) må den ansatte (medlemmet) oppfylle flere vilkår. Blant annet må medlemmet på uttakstidspunktet være ansatt og reell arbeidstaker i et foretak tilsluttet ordningen, medlemmet må ha vært sammenhengende ansatt de siste tre år og vært ansatt i et foretak tilsluttet ordningen i 7 av de siste 9 årene. Den nye AFP-ordningen gir ansatte et livsvarig påslag til alderspensjon i folketrygden.

Ordningen administreres av Fellesordningen for AFP som også fastsetter og krever inn premie. Premien skal fastsettes slik at den er tilstrekkelig til å dekke løpende utgifter og dessuten gi grunnlag for opplegg av et pensjonsfond.

I 2015 utgjorde premien 2,4 prosent av lønn mellom 1G og 7,1G. For 2016 vil premien utgjøre 2,5 prosent.

Det foreligger en underdekning i ordningen. Ved eventuell avvikling av ordningen har foretakene som deltar i ordningen plikt til fortsatt premiebetaling for dekning av pensjonsutbetalinger til arbeidstakere som er tiltrådt eller som fyller vilkårene for avtalefestet pensjon på avviklingstidspunktet.

Nærmere om ytelsesordninger

Gjenværende opptjeningstid

For de sikrede ordningene er det i beregningene til Sparebanken Øst lagt til grunn at gjenværende opptjeningstid for aktive medlemmer er 9 år, mens det i Sparebanken Øst Eiendom AS og AS Finansiering er lagt til grunn henholdsvis 6 år og 11 år. Gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid for driftspensjonene ligger i intervallet 3-4 år.

Aktuarielle forutsetninger

Beregningene er basert på dødelighetstabell K2013 og uføretariff KU. Beregningene er basert på standardiserte forutsetninger om døds- og uføreutviklingen. Det er forutsatt en fratrekkeshyppighet som avtrappes fra 8% for aldersgruppen 20-24 år og ned til 0% for 51-åringer og eldre.

Opptjening

Opptjeningstiden for den enkeltes pensjonsrettighet er beregnet fra ansettelsen i selskapet og frem til fastsatt pensjonsalder. Den aktuarielle beregningsmetodikken bygger på prinsipper med lineær opptjening og hensyntatt fremtidig lønns- og G-vekst.

Økonomiske forutsetninger	2015	2014
Forventet avkastning på pensjonsmidler	2,70%	2,30%
Diskonteringsrente	2,70%	2,30%
Årlig lønnsvekst	2,00%	2,25%
Årlig G-regulering	2,25%	2,50%
Årlig regulering av pensjoner	0,00%	0,00%

Ved beregning av pensjonskostnad og netto pensjonsforpliktelse er en rekke forutsetninger lagt til grunn. Etter IAS 19 skal diskonteringsrenten på hver balansedag fastsettes med henvisning til renten på foretaksobligasjoner av høy kvalitet eller til statsobligasjonsrenten dersom det ikke finnes et dypt marked for foretaksobligasjoner av høy kvalitet i henhold til standardens beskrivelse. Det norske markedet for obligasjoner med fortrinnsrett vurderes å inneha de egenskaper som tilsier at det kan legges til grunn i beregningen av diskonteringsrenten.

Sparebanken Øst fastsetter diskonteringsrente på grunnlag av obligasjoner med fortrinnsrett.

Risikovurdering

Gjennom ytelsesbaserte ordninger er konsernet påvirket av enkelte risikoer som følge av usikkerhet i forutsetninger og fremtidig utvikling. De mest sentrale risikoene er:

Forventet levetid: Konsernet har påtatt seg en forpliktelse til å utbetale pensjon for de ansatte livet ut. Således vil en økning i forventet levealder blant medlemsmassen medføre en økt forpliktelse for konsernet.

Avkastningsrisiko: Konsernet blir påvirket ved en reduksjon i faktisk avkastning på pensjonsmidlene, som vil medføre økt forpliktelse for selskapet, da avkastning på midlene ikke er tilstrekkelig for å innfri forpliktelsen.

Inflasjon- og lønnsvekstrisiko: Konsernets pensjonsforpliktelse har risiko knyttet til både inflasjon og lønnsutvikling, selv om lønnsutvikling er nært knyttet til inflasjonen. Høyere inflasjon og lønnsutvikling enn hva som er lagt til grunn i pensjonsberegningene, medfører økt forpliktelse for konsernet.

Pensjonskostnader i ordinært resultat

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
		Netto pensjonskostnader ytelsesbasert ordning		
9,6	7,7	Nåverdien av årets pensjonsopptjening	8,1	6,5
2,0	1,5	Rentekostnader av pensjonsforpliktelsen	1,9	1,4
11,6	9,1	Netto pensjonskostnader inklusiv arbeidsgiveravgift	10,0	7,9
2,4	2,2	Innbetalt premie innskuddsbasert ordning	2,0	1,9
1,6	1,6	Innbetalt premie AFP-ordning	1,6	1,6
15,6	12,9	Sum pensjonskostnader i ordinært resultat	13,6	11,4

Spesifikasjon av pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler - konsern

2015			2014		
Fondert	Ufondert	Sum	Fondert	Ufondert	Sum
Endring brutto pensjonsforpliktelser					
290,6	30,8	321,4	229,3	28,4	257,7
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9,1	0,3	9,4	7,5	0,2	7,7
6,6	0,7	7,3	9,2	1,0	10,2
-31,0	-1,0	-32,0	52,2	4,2	56,4
-8,3	-1,9	-10,2	-7,6	-3,0	-10,6
267,0	28,9	295,9	290,6	30,8	321,4
Brutto pensjonsforpliktelser pr. 31.12.					
Endring brutto pensjonsmidler					
234,4	0,0	234,4	220,1	0,0	220,1
5,1	0,0	5,1	8,7	0,0	8,7
-2,2	0,0	-2,2	10,5	0,0	10,5
6,4	0,0	6,4	2,3	0,0	2,3
-7,5	0,0	-7,5	-7,3	0,0	-7,3
236,2	0,0	236,2	234,3	0,0	234,3
Virkelig verdi pensjonsmidler pr. 31.12.					
30,8	28,9	59,7	56,3	30,8	87,1
Netto pensjonsforpliktelser (+)/-pensjonsmidler (-)					

2015		2014	
87,1	Netto pensjonsforpliktelser pr. 01.01.	37,6	
11,6	Resultatført pensjonskostnad	9,1	
-29,8	Aktuarielle gevinster og tap	45,9	
-6,4	Innbetalt pensjonspremie	-2,3	
-2,8	Pensjonsutbetalinger	-3,2	
59,7	Netto balanseførte pensjonsforpliktelser pr. 31.12.	87,1	
15,3	Forventet premieinnbetaling neste år, ytelsesbasert ordning	10,2	
2,7	Forventet premieinnbetaling neste år, innskuddsbasert ordning	2,4	
1,7	Forventet premieinnbetaling neste år, ny AFP-ordning	1,7	
Plassering av pensjonsmidler i prosent			
31,9%	Pengemarked/obligasjoner	33,7%	
45,2%	Anleggsobligasjoner	45,9%	
1,0%	Aksjer, norske	1,5%	
4,7%	Aksjer, globale	5,2%	
2,9%	Private Equity	2,6%	
12,1%	Eiendom	8,7%	
2,2%	Annet	2,4%	
5,4%	Bokført avkastning utgjorde totalt	5,4%	

Sensitivitetsanalyse ytelsesordninger

Sensitivitetsanalysen er utarbeidet ved å endre en aktuariell forutsetning og samtidig holde de øvrige forutsetningene uendret. Faktiske resultater kan i vesentlig grad avvike fra disse estimatene.

Endring i prosentpoeng	Diskonteringsrente		Årlig lønnsvekst/ grunnbeløp		Årlig regulering av pensjoner	
	+ 0,5%	- 0,5%	+ 0,5%	- 0,5%	+ 0,5%	- 0,0%
Prosentvis endring i pensjon						
- Pensjonsforpliktelse (PBO)	-8,4%	9,7%	2,2%	-2,7%	6,8%	0,0%
- Periodens netto pensjonskostnader	-9,9%	11,3%	3,5%	-4,4%	7,0%	0,0%

Pensjonsforpliktelsen er spesielt sensitiv overfor endringer i diskonteringsrenten. En reduksjon i diskonteringsrenten vil isolert sett medføre en økning i pensjonsforpliktelsen. En reduksjon i diskonteringsrenten med 0,5 prosentpoeng, vil gi en økning i pensjonsforpliktelsen i størrelsesorden 10%. En økning i lønnsregulering og regulering av pensjon, vil medføre økning i pensjonsforpliktelsen.

Konsernets pensjonsforpliktelse pr. 31.12.15 har følgende forfallsstruktur de neste 10 år.

	Beløp	I % av brutto pensjonsforpliktelse
Under 1 år	8,9	3,0%
År 2	9,2	3,1%
År 3	9,4	3,2%
År 4	9,8	3,3%
År 5	10,4	3,5%
År 6-10	63,3	21,4%
Totalt	111,1	37,5%

Spesifikasjon av pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler - morbank

2015			2014		
Fondert	Ufondert	Sum	Fondert	Ufondert	Sum
Endring brutto pensjonsforpliktelser					
265,1	29,9	295,0	209,0	28,0	237,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7,9	0,2	8,1	6,3	0,2	6,5
5,9	0,7	6,6	8,2	1,1	9,3
-28,5	-1,0	-29,5	48,5	3,6	52,0
-7,6	-1,9	-9,5	-6,9	-3,0	-9,9
242,8	27,9	270,7	265,1	29,9	295,0
Endring brutto pensjonsmidler					
213,0	0,0	213,0	201,1	0,0	201,1
4,7	0,0	4,7	7,9	0,0	7,9
-2,1	0,0	-2,1	10,0	0,0	10,0
4,4	0,0	4,4	0,8	0,0	0,8
-7,0	0,0	-7,0	-6,8	0,0	-6,8
213,0	0,0	213,0	213,0	0,0	213,0
29,7	27,9	57,6	52,1	29,9	82,0
Netto pensjonsforpliktelser (+)/-pensjonsmidler (-)					

2015		2014	
82,0	Netto pensjonsforpliktelser pr. 01.01.	35,9	
10,0	Resultatført pensjonskostnad	7,9	
-27,4	Aktuarielle gevinster og tap	42,0	
-4,4	Innbetalt pensjonspremie	-0,9	
-2,6	Pensjonsutbetalinger	-3,0	
57,6	Netto balanseførte pensjonsforpliktelser pr. 31.12.	82,0	
13,6	Forventet premieinnbetaling neste år, ytelsesbasert ordning	8,3	
2,2	Forventet premieinnbetaling neste år, innskuddsbasert ordning	2,3	
1,7	Forventet premieinnbetaling neste år, ny AFP-ordning	1,7	
Plassering av pensjonsmidler i prosent			
31,9%	Pengemarked/obligasjoner	33,7%	
45,2%	Anleggsobligasjoner	45,9%	
1,0%	Aksjer, norske	1,5%	
4,7%	Aksjer, globale	5,2%	
2,9%	Private Equity	2,6%	
12,1%	Eiendom	8,7%	
2,2%	Annet	2,4%	
5,4%	Bokført avkastning utgjorde totalt	5,4%	

Sensitivitetsanalyse ytelsesordninger

Sensitivitetsanalysen er utarbeidet ved å endre en aktuariell forutsetning og samtidig holde de øvrige forutsetningene uendret. Faktiske resultater kan i vesentlig grad avvike fra disse estimatene.

Endring i prosentpoeng	Diskonteringsrente		Årlig lønnsvekst/ grunnbeløp		Årlig regulering av pensjoner	
	+ 0,5%	- 0,5%	+ 0,5%	- 0,5%	+ 0,5%	- 0,0%
Prosentvis endring i pensjon						
- Pensjonsforpliktelse (PBO)	-8,5%	9,7%	2,2%	-2,7%	6,9%	0,0%
- Periodens netto pensjonskostnader	-10,3%	11,9%	3,7%	-4,6%	7,4%	0,0%

Pensjonsforpliktelsen er spesielt sensitiv overfor endringer i diskonteringsrenten. En reduksjon i diskonteringsrenten vil isolert sett medføre en økning i pensjonsforpliktelsen. En reduksjon i diskonteringsrenten med 0,5 prosentpoeng, vil gi en økning i pensjonsforpliktelsen i størrelsesorden 10%. En økning i lønnsregulering og regulering av pensjon, vil medføre økning i pensjonsforpliktelsen.

Morbankens pensjonsforpliktelse pr. 31.12.15 har følgende forfallsstruktur de neste 10 år.

	Beløp	I % av brutto pensjonsforpliktelse
Under 1 år	8,5	3,1%
År 2	8,7	3,2%
År 3	8,9	3,3%
År 4	9,2	3,4%
År 5	9,7	3,6%
År 6-10	56,9	21,0%
Totalt	101,9	37,6%

Utvikling i pensjoner - konsern

	2015	2014	2013	2012	2011
Brutto pensjonsforpliktelser (sikrede og ikke sikrede ordninger)	295,9	321,4	257,7	246,8	279,2
Brutto virkelig verdi pensjonsmidler	236,2	234,3	220,1	221,8	227,4
Netto pensjonsforpliktelser	59,7	87,1	37,6	25,0	51,8

Utvikling i pensjoner - morbank

	2015	2014	2013	2012	2011
Brutto pensjonsforpliktelser (sikrede og ikke sikrede ordninger)	270,6	295,0	237,0	225,5	251,4
Brutto virkelig verdi pensjonsmidler	213,0	213,0	201,1	203,9	209,9
Netto pensjonsforpliktelser	57,6	82,0	35,9	21,6	41,5

NOTE 51 - GARANTIANSVAR

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
60,5	78,7	Betalingsgarantier	59,7	77,9
53,0	64,8	Kontraktsgarantier	51,9	64,8
4,5	5,8	Lånegarantier	4,5	5,8
25,7	17,2	Annet garantiansvar	25,7	17,2
143,7	166,5	Sum garantiansvar overfor kunder	141,8	165,7
100,0	100,0	Garanti overfor Eksportfinans ASA *	100,0	100,0
243,7	266,5	Sum garantiansvar	241,8	265,7

* Netto garantiforpliktelse er MNOK 100. Garantien er et derivat. Derivatets verdi eksklusive utvekslingsoppgjør var positiv med MNOK 31,7 pr. 31.12.15 mot MNOK 41,4 pr. 31.12.14. Det vises til note 21 Finansielle derivater.

I forbindelse med ratingprosessen av Sparebanken Øst Boligkreditt AS har morbanken utstedt en garanti for alle OMF-forpliktelser i boligkredittforetaket. OMF-forpliktelsene utgjør pålydende MNOK 7.423,0 pr. 31.12.15 og pålydende MNOK 6.942,9 pr. 31.12.14.

NOTE 52 - PANTSTILLELSE OG FORTRINNSRETT

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
645,0	1.195,0	Obligasjoner, pålydende verdi, stilt som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank	645,0	1.195,0
645,0	1.195,0	Pantstillelser	645,0	1.195,0
7.423,0	6.942,9	Fortrinnsrett iht finansforetaksloven § 11-15 (pålydende)	0,0	0,0

NOTE 53 - KOSTNADER KNYTTET TIL BANKENES SIKRINGSFOND

Lov om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner pålegger alle norske banker å være medlem av Bankenes sikringsfond. Fondet plikter å dekke tap inntil 2 mill. kroner som en innskyter har på innskudd i en norsk bank. Med innskudd menes enhver kredittsaldo i banken i henhold til konto som lyder på navn, samt forpliktelser etter innskuddsbevis til navngitt person, unntatt innskudd fra andre finansinstitusjoner.

Morbank

	2015	2014
Sikringsfondsavgift	11,3	10,4

NOTE 54 - TILLEGGSINFORMASJON KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
		Kontanter og kontantekvivalenter		
378,0	481,5	Kontanter og fordringer på sentralbanker	378,0	481,5
8,1	7,5	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som er rene plasseringer	8,1	7,5
386,1	489,0	Sum	386,1	489,0
		Endring i øvrige eiendeler i forbindelse med driften		
-3,4	-6,0	Netto endring i finansielle eiendeler holdt for handelsformål	-3,4	-6,0
17,0	33,4	Netto endring i finansielle derivater (netto eiendeler og gjeld)	17,0	33,5
84,8	-68,6	Netto endring i andre eiendeler	7,1	3,7
98,4	-41,2	Sum	20,7	31,2
		Ikke kontante poster inkludert i resultat før skatt		
17,9	19,8	Avskrivninger på varige driftsmidler	10,9	8,8
0,2	0,2	Amortisering av finansielle investeringer holdt til forfall	0,2	0,2
-12,8	-3,2	Nedskrivning av finansielle eiendeler	-11,5	-7,1
-0,8	1,6	Amortisering finansieringsaktiviteter målt til amortisert kost	-1,9	-0,1
4,5	18,4	Sum	-2,3	1,8

NOTE 55 - EGENKAPITALBEVIS

Resultat pr. egenkapitalbevis

Resultat pr. egenkapitalbevis beregnes ved å dividere den delen av resultat etter skatt som tilfaller egenkapitalbeviserne med et veid gjennomsnitt av antall utestående egenkapitalbevis i løpet av året.

Sparebanken Øst har ikke utstedt opsjoner eller andre instrumenter som kan føre til utvanning av resultat pr. egenkapitalbevis. Utvannet resultat pr. egenkapitalbevis blir derfor lik resultat pr. egenkapitalbevis.

Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2015	Morbank 2014
256,0	428,7	Resultat etter skatt (mill. kr.)	182,1	360,6
99,3	177,7	Resultat etter skatt tilordnet egenkapitalbeviserne (mill. kr.)	70,6	149,4
20,7	20,7	Veid gjennomsnitt av antall utestående egenkapitalbevis (mill. kr.)	20,7	20,7
4,79	8,57	Resultat pr. egenkapitalbevis (kr.)	3,41	7,21

Veid antall egenkapitalbevis

2015

Antall egenkapitalbevis i 2015	20.731.183
Sum antall egenkapitalbevis i 2015	20.731.183

2014

Antall egenkapitalbevis i 2014	20.731.183
Sum antall egenkapitalbevis i 2014	20.731.183

Pålydende pr. egenkapitalbevis er kr. 10.

Egenkapitalbevis registrert i verdipapirsentralen gir stemmerett i henhold til vedtektene. Utover dette er det ingen begrensning i stemmeretten etter vedtektene.

Eierbrøk morbank

	01.01.16	01.01.15
Egenkapitalbeviskapital	207,3	207,3
Overkurs	387,8	387,8
Utjevningsfond (ekskl. utbytte)	272,8	262,6
Tilgjengelig for salg reserve	68,0	63,0
Sum teller (A)	935,9	920,7
Sum egenkapital (årets avsetning til utbytter holdt utenom)	2.484,4	2.373,6
Sum nevner (B)	2.484,4	2.373,6
Eierbrøk (A/B) i %	37,67	38,79

Utbytte

Styrets forslag til utbytte er kr. 68.412.903,90, som utgjør kr. 3,30 pr. egenkapitalbevis.

I kroner	2015	2014
Totalt utbetalt utbytte	68.412.903,90	103.655.915
Utbetalt pr. egenkapitalbevis	3,30	5,00

De største egenkapitalbeviserne pr. 31.12.15

Navn	Antall	%	Navn	Antall	%
1 MP Pensjon	2.012.218	9,71%	11 Wenaasgruppen AS	273.000	1,32%
2 Directmarketing Invest AS	999.500	4,82%	12 Profond AS	267.723	1,29%
3 Pareto AS	677.070	3,27%	13 Hustadlitt AS	265.729	1,28%
4 Citibank NA New York (NOM.)	643.822	3,11%	14 Sparebankstiftelsen DNB	212.517	1,03%
5 Storetind AS	606.000	2,92%	15 Bergen Kommunale Pensjonskasse	200.000	0,96%
6 Verdipapirfondet Eika utbytte	496.159	2,39%	16 Jal Holding AS	198.104	0,96%
7 Hansen, Asbjørn Rudolf	466.443	2,25%	17 Danske Bank AS (NOM.)	162.571	0,78%
8 Jag Holding AS	400.000	1,93%	18 Nordenfjelske Bykredits Stiftelse	156.318	0,75%
9 Foretakskonsulenter AS	385.100	1,86%	19 RWA Invest AS	150.875	0,73%
10 AS Andersen Eiendomselskap	354.500	1,71%	20 Løkke, Helge Arnfinn	148.433	0,72%

Utvikling i egenkapitalbeviskapitalen

År	Emisjonstype	Innbetalt egenkapitalbeviskapital	Total egenkapitalbeviskapital
1988	Off. emisjon	NOK 25.000.000	NOK 25.000.000
1989	Emisjon 1:1	NOK 25.000.000	NOK 50.000.000
1991	Emisjon 1:2	NOK 25.000.000	NOK 75.000.000
1991	Rettet emisjon	NOK 20.000.000	NOK 95.000.000
1993	Konvertert ansvarlig lån	NOK 15.531.000	NOK 110.531.000
1993	Emisjon 1:3	NOK 36.843.700	NOK 147.374.700
1993	Konvertert ansvarlig lån	NOK 245.000	NOK 147.619.700
1994	Konvertert ansvarlig lån	NOK 5.128.000	NOK 152.747.700
1994	Emisjon 1:3	NOK 50.915.900	NOK 203.663.600
1995	Konvertert ansvarlig lån	NOK 395.000	NOK 204.058.600
1996	Konvertert ansvarlig lån	NOK 808.000	NOK 204.866.600
1997	Konvertert ansvarlig lån	NOK 7.893.000	NOK 212.759.600
1997	Off. emisjon	NOK 60.000.000	NOK 272.759.600
1999	Emisjon 1:3	NOK 90.919.900	NOK 363.679.500
2008	Utbytteemisjon	NOK 24.252.400	NOK 387.931.900
2009	Nedskrivning av pålydende fra kr. 100 til kr. 20	NOK 310.345.520	NOK 77.586.380
2009	Nedskrivning av pålydende fra kr. 20 til kr. 10	NOK 38.793.190	NOK 38.793.190
2009	Fortrinnsrettet emisjon	NOK 168.518.640	NOK 207.311.830

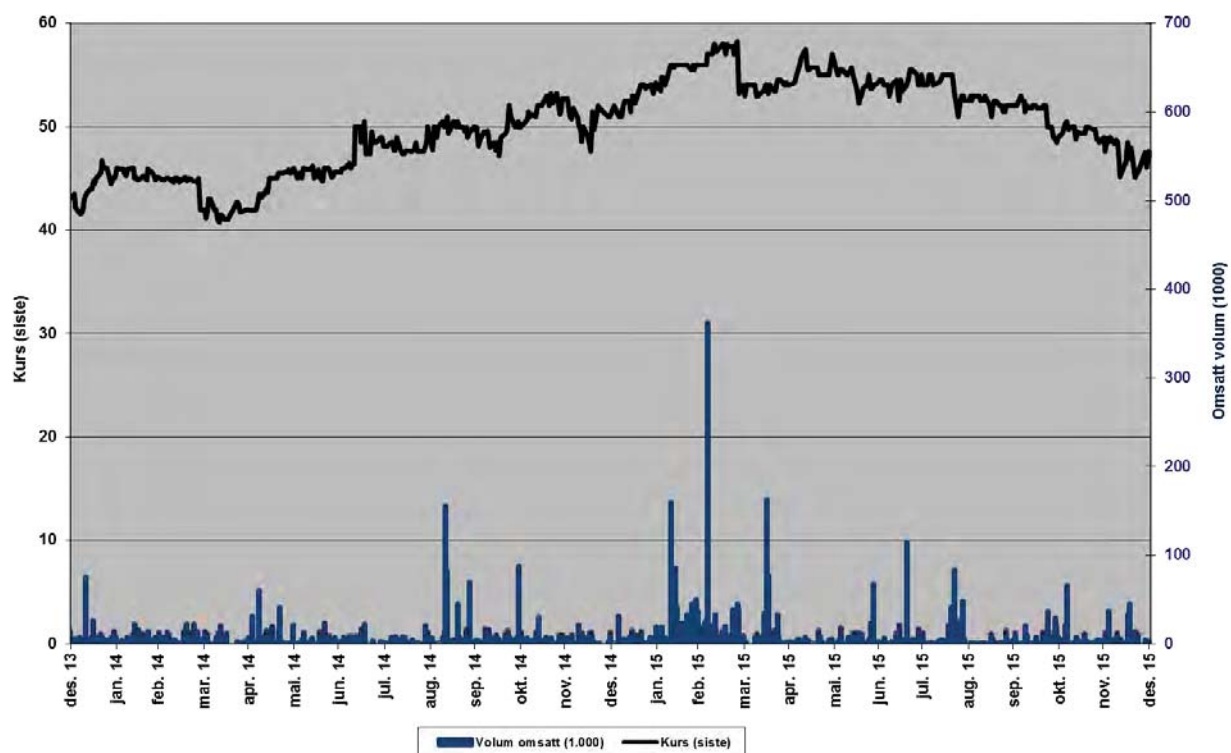
Eierstatistikk – geografisk fordeling

	Antall eiere	%	Antall egenkapitalbevis	%
Utlandet	89	3,0%	1.627.266	7,8%
Øvre Eiker	274	9,1%	724.234	3,5%
Nedre Eiker	162	5,4%	515.181	2,5%
Drammen	212	7,0%	3.052.774	14,7%
Buskerud for øvrig	248	8,2%	635.316	3,1%
Asker/Bærum	149	4,9%	1.645.689	7,9%
Oslo	424	14,1%	6.541.610	31,6%
Trondheim	532	17,6%	459.538	2,2%
Bergen	96	3,2%	938.250	4,5%
Landet for øvrig	828	27,5%	4.591.325	22,2%
Totalt	3.014	100,0%	20.731.183	100,0%

Egenkapitalbevisenes spredning

Antall egenkapitalbevis pr. eier	Antall eiere	%	Antall egenkapitalbevis	%
1-100	424	14,1%	20.922	0,1%
101-1.000	1.420	47,1%	589.474	2,8%
1.001-10.000	916	30,4%	3.271.407	15,8%
10.001- 100.000	223	7,4%	6.459.934	31,2%
100.001-	31	1,0%	10.389.446	50,1%
Sum	3.014	100,0%	20.731.183	100,0%

Omsetning og kursutvikling de to siste år

NOTE 56 - TILLITSVALGTE

Forstanderskapet	Antall egenkapitalbevis	Styret	
		m/personlig nærstående	Antall egenkapitalbevis
Jon Aas	0	Jorund Rønning Indrelid	34.485
Thor-Kristian Lien	0	Øivind Andersson	10.000
May-Britt Andersen	0	Elly Therese Thoresen	18
Nils Kr. Steenberg	0	Morten André Yttreide	30.000
Kari Solberg Økland	0	Sverre Nedberg	166.375
Morten Ranvik	0	Hanne Margrete Lenes Solem	0
Thomas F. Halvorsen	0	Knut Smedsrud	0
Nina Paulsen	0	Inger Helen Pettersen	20
Øyvind Thorsby	0		
Øivind Granlund	0		
Arne Gundersen	0		
Steinar Karlsen	333		
Bent Inge Bye	0		
Turid Solberg Thomassen	10.714	Ledende ansatte	
Jack A. Humlebekk	0	m/personlig nærstående	Antall egenkapitalbevis
Dag Fjeld Edvardsen	0	Pål Strand	20.000
Nils Johan Rønniksen	0	Kjell Engen	0
Frode Lund Nielsen	0	Per Øyvind Mørk	20.000
Geir Opdahl	0	Jan-Roger Vrabel	0
Jan Christian Skau	0	Lars-Runar Groven	0
Anne Irene Lunden	1.000	Arnljot Lien	0
Frode Lindbeck	3.428	Halvor Kirkebøen	2.591
Vegard Kvamme	3.000		
Rolf Arne Fjelltoft	15		
Brynulf Kopperud	0		
Ole-Martin Solberg	0		
Anne Siri Rhoden Jensen	416	Kontrollkomitéen	Antall egenkapitalbevis
Anne Enberg Jensen	0	Randi H. Sandli	0
Morten Wang	0	Sjur Kortgaard	0
Camilla Schenk	0	Eli Kristin Nordsiden	897
Gunnvor Ramnefjell	34.187	Oddmar Nilsen	0
Ole B. Hoen (representant for			
Hoen Invest AS)	4.606		
Lars M. Lunde (representant for			
MP Pensjon)	2.012.218		
Tom R. Svendsen	3.003		
Frank Borgen	33.123		
Helle Elisabeth Hofgaard	7.000		
Iver A. Juel	131.306		
Asbjørn R. Hansen	466.443		
Svein L. Syversen	20.000		
Petter Thoresen (representant for			
Sparebankstiftelsen DNB)	212.517		
Borghild M. Dahler Nordlid	6.000		
Marianne Seip	1.000		
Bernt K. Krabberød	5.900		
Petter Qvam (representant for			
Skagenfondene)	0		
Kåre J. Grøtta (representant for			
Storetind AS)	606.000		
Jørn Larsen (representant for			
Bondeungdomslaget i Drammen)	17.500		
Andreas E. Øvrum (representant for			
Øvrum Invest AS)	127.868		
Kristin Nystrøm	38.303		

GAVETILDELING 2014 UTBETALT I 2015

Forstanderskapets gavetildelingskomité har foretatt følgende utbetaling av gaver til allmenntilgjengelige formål:

Konnerud IL - ski	kr.	500.000
Hokksund Idrettslag	kr.	325.000
Drammen Røde Kors	kr.	300.000
Mjøndalen Bandy	kr.	275.000
Krokstadelva Jeger og Fiskerforening	kr.	275.000
Røde Kors Øvre Eiker	kr.	218.000
Eiker Bordtennisklubb	kr.	200.000
Varlo Grendehus	kr.	200.000
Stiftelsen Guts	kr.	170.000
Steinberg Idrettsforening	kr.	152.000
Bollerud Vel	kr.	150.000
Nedre Eiker Røde Kors Hjelpekorps	kr.	130.000
Skoger IL	kr.	125.000
Eiker Historielag	kr.	110.000
Fiskum skytterlags ungdomsgruppe	kr.	100.000
Horne Vel	kr.	100.000
Frelsesarmeen, Hokksund	kr.	100.000
Norsk Revmatikerforbund Buskerud Fylkeslag	kr.	100.000
Stiftelsen Grytjernhytta	kr.	95.000
Pinsemenigheten Betania	kr.	80.000
Skotselv grendeutvalg	kr.	80.000
Vestfossen Mannskor	kr.	75.000
Solberg speidergruppe	kr.	53.000
Mental Helse Nedre Eiker	kr.	50.000
Mjøndalen IF Turngruppa	kr.	50.000
Krokstad Bedehus	kr.	50.000
Celebration Gospel	kr.	50.000
Eiker Janitsjar	kr.	50.000
Krokstad og Solberg Skolekorps	kr.	50.000
Mjøndalen og Steinberg skolekorps	kr.	50.000
Solberg Musikkorps	kr.	50.000
Røren Barne- og Ungdomsteater	kr.	50.000
1.Hokksund speidergruppe	kr.	50.000
Øvre Eiker Musikkorps	kr.	50.000
Øvre Eiker skolekorps	kr.	50.000
Skotselv Musikkorps	kr.	50.000
Drammen Roklubb	kr.	50.000
Drammen Klatreklubb	kr.	50.000
Drammens Jerns Musikkorps	kr.	50.000
Skoger Skolekorps	kr.	50.000
Åskollen skolekorps	kr.	50.000
Danvik skolekorps	kr.	50.000
Eiker Padleklubb	kr.	45.000
Drammens Ballklubb	kr.	40.000
Hauk 4H	kr.	40.000
Åssiden KFUK-KFUM Speidergruppe	kr.	35.000
Drammen KFUK-KFUM	kr.	32.000
Nedre Eiker FA speidergruppe	kr.	30.000
Lassebakken Grendehus	kr.	30.000
Senterkirken Eiker	kr.	27.000
Kongla 4H	kr.	25.000
Vedgjengen Drammen	kr.	25.000
Sangkoret i Metodistkirken i Drammen	kr.	25.000
Frisko Band	kr.	20.000
Fiskum barne og ungdomsteater	kr.	20.000
Strømsgodset mini- og barnegospel	kr.	20.000
Mjøndalen MSK Speidergruppe	kr.	15.000
Konnerud Musikkorps	kr.	15.000
Norsk Forbund for utviklingshemmede	kr.	7.000
Totalt	kr.	5.314.000

Styret har i tillegg utdelt gaver i løpet av 2015 hvorav de vesentligste er:

Idrettsforeningen Birkebeineren	kr.	700.000
Stiftelsen Portåsen	kr.	400.000
Drammen Scener AS	kr.	250.000
Idretts- og kulturstipend	kr.	150.000
Gave til barnehagebarn	kr.	100.000
Drammens Ballklubb - Sommercamp	kr.	60.000
Poesipris T. Vindtorn, Drammen kommune	kr.	30.000

Til forstandskapet i
Sparebanken Øst

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Sparebanken Øst, som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap, oppstilling over totalresultat, oppstilling over endringer i egenkapitalen og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styrets og administrerende direktørs ansvar for årsregnskapet

Styret og administrerende direktør er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU, og for slik intern kontroll som styret og administrerende direktør finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon om selskapsregnskapet og vår konklusjon om konsernregnskapet.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet for Sparebanken Øst avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets og konsernets finansielle stilling per 31. desember 2015 og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Uttalelse om øvrige forhold*Konklusjon om årsberetningen og om redegjørelser om eierstyring og selskapsledelse*

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om eierstyring og selskapsledelse om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at styret og administrerende direktør har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Drammen, 10. mars 2016
ERNST & YOUNG AS

Atle Terum
statsautorisert revisor

ÅRSBERETNING FRA KONTROLLKOMITEEN FOR 2015

Kontrollkomiteen i Sparebanken Øst har ført kontroll og tilsyn med bankens virksomhet og påsett at virksomheten er drevet i samsvar med bestemmelsene i Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, Sparebankloven, bankens vedtekter, forstanderskapets vedtak og andre bestemmelser som banken har plikt til å rette seg etter.

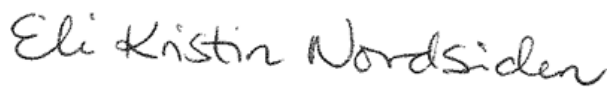
Kontrollkomiteen har gjennomgått styrets protokoller, og for øvrig foretatt de undersøkelser som loven og komiteens instruks bestemmer. Kontrollkomiteen har gjennomgått styrets årsberetning, resultatregnskap og balanse uten at dette gir foranledning til noen bemerkninger, og har således funnet styrets vurdering av foretakets økonomiske stilling dekkende.

Alle dokumenter og opplysninger som komiteén mener har vært nødvendige for utførelsen av arbeidet, er forelagt kontrollkomiteen.

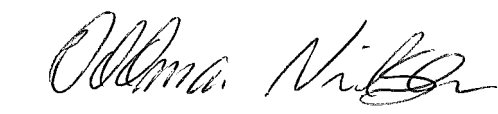
Samarbeidet med bankens styre, administrasjon og revisjon har vært meget bra.

Kontrollkomiteen viser til revisors beretning og vil anbefale at resultatregnskapet og balansen, samt konsernoppgjør fastsettes som bankens og konsernets regnskap for 2015.

Drammen, 10. mars 2016

Eli Kristin Nordsiden

Randi H. Sandli

Oddmar Nilsen

Sjur Kortgaard

HOVEDKONTOR
Bragernes Torg 2, Drammen
Postboks 67, 3301 Hokksund
Telefon: 03220
Fax: 32 89 32 58
E-post: firmapost@oest.no
oest.no

